

Forord

Det har vært og er et privilegium å få være masterstudent. Jeg er virkelig takknemlig for å ha fått brukt disse årene til å studere noe jeg er interessert i, selv om veien til å fullføre masteroppgaven noen ganger har syntes lang. Jeg vil rette en stor takk til min veileder, professor Kristin Eide Melum, for kyndig veiledning og fyldige tilbakemeldinger, og ikke minst for hennes tålmodighet. Jeg vil også takke Kristin for at hun hjalp meg med å finne en utgangshypotese jeg kunne skrive om. Fra mine første vage tanker om å skrive “noe om andrespråk” til å skrive om tempus og finittet i norsk som andrespråk. Jeg vil også takke Guro Busterud for hennes glitrende forelesninger om andrespråk, som var det som fikk meg til å ville skrive om andrespråk i første omgang. Guro har siden vært behjelpelig med tips og råd innenfor feltet jeg har skrevet om. Jeg vil også takke instituttet mitt for årene mine her, og jeg vil rette en spesiell takk til studieveileder Gunn Stoum Kyrkjeeide og konsulent Eli Wold fra institutt for språk og litteratur for å ha svart på alle mine spørsmål angående masterstudiet.

Jeg vil rette en spesiell takk til de som står bak ASK, og som gjorde denne masteroppgaven mulig. Jeg vil dessuten rette en takk til min samboer Erling for hjelp med alt fra Excel og Word til å prøve å svare på de evinnelige spørsmålene mine om “høres denne setningen grammatisk ut”? Jeg vil også takke min medstudent Sunniva for alle lunsjpauser og kaffesamtaler om både faglige og utenomfaglige tema. Tusen takk til min kjære mamma som har støttet meg i alle år. Til slutt vil jeg også takke stefaren min, Peder. Uten deg ville jeg antageligvis ikke ha begynt på universitet.

Trondheim, april 2014

Marte Aakre Wik

Om tempus og finitthet i norsk som andrespråk

Innhold

Forord.....	i
Innledning.....	1
1. Innledning.....	1
1.1 Tema og problemstilling.....	1
1.2 Bakgrunn for oppgaven.....	3
1.3 Teori.....	5
1.4 Metode.....	5
1.5 Data.....	6
Teori.....	9
2. Teoretisk utgangspunkt.....	9
2.1 Innledning.....	9
2.2. Aspekthypotesen.....	9
2.3 Finittsystem.....	11
2.3.1 Eides teori om finitthet.....	11
2.3.2 Preteritum og presens perfektum – en “immediate vs. remote past” distinksjon.....	12
2.3.3 Norsk.....	14
2.3.4 Engelsk.....	15
2.3.5 Tysk.....	16
2.4 Andrespråksteori.....	18
2.4.1 Grunnleggende begreper.....	18
2.4.2 Tolkbare og utolkbare trekk.....	19
2.4.3 Finitthet vs. tempus.....	21
2.4.4 Full Transfer, Full Access (FTFA).....	23
2.4.5 Konsekvensen av hypotesen om full transfer, full access (FTFA).....	25
2.4.6 Failed Functional Features Hypothesis (FFFH).....	26
2.4.7 Konsekvensen av hypotesen om uriktige funksjonelle trekk (FFFH).....	27
2.5 Tredjespråksproblematikk.....	29
2.6 Oppsummering – tre forskningsspørsmål.....	31
Metode.....	33
3. Metodisk tilnærming.....	33
3.1.1 Innsamling av språklig data: korpus og introspeksjon.....	33

3.1.2 ASK – Norsk andrespråskorpus.....	34
3.2 Tekstutvelgelse	38
3.2.1 Feiltyper.....	40
3.2.2 Excel.....	45
3.3.1 Finittkategoriens realisering i norske verb.....	48
3.4.1 Andre metodiske problemer	50
3.4.2 Metodiske problemer angående klassifisering av feiltyper; kontekstfeil eller tempusfeil?	51
3.4.3 Metodiske problemer ved modalverb.....	52
3.4.4 Oppsummering.....	54
Data	55
4. Datamaterialet	55
4.1 Innledning.....	55
4.1.1 Oppholdstid i Norge og oversikt over feil som er gjort.....	55
4.2 Variasjon innad i språkgruppene.....	63
4.2.1 <i>Språkprøven</i> versus <i>Bergenstesten</i> (Høyere nivå).....	63
4.2.2 Betydningen av oppholdstid i Norge.....	64
4.2.3 Finittetsfeil eller tempusfeil – ikke alltid like enkelt	65
Analyse	67
5. Diskusjon om funnene.....	67
5.1. Innledning.....	67
5.1.1 Forskningsspørsmål 1	67
5.1.2 Oppsummering forskningsspørsmål 1.....	70
5.2.1 Forskningsspørsmål 2	70
5.2.2 Tempus og finittet, tolkbart eller utolkbart?	71
5.2.3 Forskjeller ved tempusfeil ved de engelske og tyske innlærerne	72
5.2.4 Tysk og øvrige tempusfeil.....	75
5.2.5 Oppsummering av forskningsspørsmål 2	77
5.3 Forskningsspørsmål 3	78
5.3.1 FFFH – hypotesen om uriktige funksjonelle trekk.....	79
5.3.2 Finittetsfeil eller påvirkning fra talemålet i S2?	80
5.3.3 Imperativ for infinitiv og imperativ for presens	80
5.3.4 Oppsummering av forskningsspørsmål 3	82
5.4 “Missing despite appearance”	82
5.5 Tredjespråkproblematikk angående finittet.....	84

Avslutning.....	87
Litteraturliste.....	91
Vedlegg.....	95
Oversikt over tekstene til de engelskspråklige testpersonene	95
Oversikt over tekstene til de tyskspråklige testpersonene	96

Innledning

---

1. Innledning

1.1 Tema og problemstilling

I masteroppgaven min har jeg tatt for meg temaet finitthet i forbindelse med andrespråktilegnelse. I norsk skal alle setninger ha et finitt verb, og det skal kun være ett finitt verb i hver setning. Verbet er finitt når det står i preteritum eller presens, mens det er infinitiv når det er bøydd i infinitiv eller perfektum partisipp.

I alle tidligere større studier av lignende art har det vært en konsekvent sammenblanding av tempus og finitthet, og finitthet er da blitt regnet for å være en del av kongruens- og tempusmarkeringer som uttrykkes morfologisk på preteritum og presensformen av verbet. Infinitte former er fortsatt infinitiv og perfektum partisipp. Imperativ blir i nyere grammatikkbøker regnet som et finitt verb uten tempus, og presens partisipp blir regnet som adjektiv. Presens partisipp inngår dermed ikke i tempuskategorien, men står nesten alltid i samme syntaktiske posisjon som adjektiver (Faarlund, Lie, Vannebo, 2006: 119). I denne masteroppgaven har jeg derimot et nytt utgangspunkt der finitthet ikke er lik kongruens og tempus. Jeg har tatt utgangspunkt i artikkelen *Finiteness: The haves and the have-nots* skrevet av Kristin Melum Eide (2009) hvor finitthet blir regnet som en egen kategori som holdes klart adskilt fra kongruens og tempus (ibid: 361).

	+Finitt	-Finitt
+Fortid	Preteritum	Partisipp
-Fortid	Presens	Infinitiv

Her ser man at finitthet holdes adskilt fra tempusdistinksjonen ($\pm$ fortid).

Det som er fokuset for oppgaven min er at språkinnlærerne ofte blander mellom finitte og infinitte former i norske mellomspråk. Det vil si at språkinnlæreren kan bruke infinitte former der det skulle være finitte former, eller at tilsynelatende finitte former brukes i infinitte posisjoner (Eide: 2009). I slike setninger ser dermed finitthetsdistinksjonen ut til å være fraværende i mellomspråket, noe vi kan se av setningene under (alle eksemplene er tatt fra tekster fra engelske innlærere):

1. De kan **kjører** fram og tilbake... (tekst 22 h0271¹).
2. Derfor **kjøpe** de et mobiltelefoner som er en blanding av flere farger (tekst 8 s0330).
3. ...da har ikke informasjonskampanjen **nådde** fram til befolkningen. [...] Når man **fundere** på menneskelig feil må man ikke **glemmer** de mjuke traffikantene (tekst 24 h0585).

Tilfeller som dette illustrerer det ikke uvanlige fenomenet i norske mellomspråk at språkinnlæreren blander infinitiv med presens og perfektum partisipp med preteritum. Det ser derimot ut til at det er mer uvanlig for eksempel å sette inn perfektum partisipp for presens. Hvis det forholder seg slik at det helst blandes mellom preteritum og perfektum partisipp, og mellom infinitiv og presens, betyr dette at tempusdistinksjonen ($\pm$ fortid) er respektert. Da er det bare finittdistinksjonen som ikke er tilegnet av språkinnlæreren. Hvis dette er tilfellet kan det forklares ut fra egenskapene til kategorien tempus versus finittet (Eide: 2009), og det underbygger Eides teori om at dette er to distinkte kategorier.

I engelsk er ikke finitthetskategorien like viktig som i norsk². Engelsk mangler stort sett skillet mellom finitte og ikke-finitte verb, noe vi kan se på det svake verbet *like*:

Engelsk <i>like</i>			Norsk <i>like</i>		
	+Finitt	-Finitt		+Finitt	-Finitt
+Fortid	Liked	Liked	+Fortid	Likte	Likt
-Fortid	Like	Like	-Fortid	Liker	Like

Norsk har derimot vanligvis et klart skille mellom de finitte og infinitte verbene (skjønt unntak finnes også her, se diskusjonen av svake verb i metodekapitlet, kapittel 3.3.1). Referanser til finitte verb ser ut til å spille en viktigere rolle i norsk enn i engelsk, og identifikasjon av finitthetskategorien er av vesentlig større betydning for prosessering av norske setninger enn av engelske setninger, selv om kategorien finnes i begge språk (Hagen: 2001). Ut fra dette kan man anta at korrekt identifikasjon av finitthetskategorien er av vesentlig betydning for tilegnelse av den norske syntaksen, og at den kanskje er viktigere i norsk enn den er for mange andre språk, selv om disse kategoriene også finnes i disse språkene. Ut fra det har Hagen formulert følgende hypotese: “De strukturavvik [...] som kan

¹ *Tekst 22* er min nummerering av teksten, og *h0271* er ASK sin nummerering av teksten. *H* står for høyere nivå (også kalt Bergentesten), og *s* står for språkprøven.

² Engelsk markerer stort sett ikke finittet morfologisk, og aldri i svake regelrette verb.

påvises i norsk innlærerspråk, vil innebære brudd på regler som på en eller annen måte krever referanse til den morfosyntaktiske kategorien finitthet” (2001: 51-52).

Problemstillingen min dreier seg om å se på distinksjonene innad i skjemaet, tempusdistinksjonen (fortid og ikke-fortid) og finitthetsdistinksjonen (finitthet og ikke-finitthet). Når andrespråkbrukeren bytter om på kategoriene, hva bytter han/hun om på? Er det mellom finitte og ikke-finitte verb, eller også mellom verb i fortid og ikke-fortid? Utgangshypotesen er at engelskspråklige som lærer norsk som andrespråk vil ha større problemer med finitthetskategorien enn med tempusdistinksjonen (fordi de har tempusdistinksjon i førstespråket sitt, men ikke finitthetsdistinksjon), og at det ikke skjer byttinger “på tvers” av skjemaet, slik at jeg antar at fortidsformene byttes med hverandre, og ikke-fortidsformene byttes med hverandre. Jeg forventer med andre ord å finne flere finittfeil av typen nedenfor som er vist i eksempel 4-7 enn tempusfeil som er vist i eksempel 8 og 9:

4. De **respekt**ere ikke folk... (infinitiv i stedet for presens, tekst 17 s0228)
5. Selvølgelig skal jeg **behold**er... (presens i stedet for infinitiv, tekst 1 s0317)
6. Noen har **fortal**te meg... (preteritum i stedet for perfektum partisipp, tekst 18 s0308)
7. Jeg **kjøp**t min første Norske mobiltelefon... (perfektum partisipp i stedet for preteritum, tekst 8 s0330)

8. ...kan det **ble** veldig dyrt (preteritum i stedet for infinitiv, tekst 14 s0325)
9. I den tiden **tenk**e folk sikkert ikke... (infinitiv i stedet for preteritum, tekst 29 h0241)

Hvis hypotesen stemmer ville dette underbygge at tempusdistinksjonen har mental eksistens hos de engelske andrespråksinnlærerne, mens finitthetsdistinksjonen ikke har det i samme grad.

1.2 Bakgrunn for oppgaven

Når jeg har valgt å fokusere på finitthet i denne oppgaven er det fordi jeg ble gjort oppmerksom på at tidligere studier av tempus i andrespråk har hatt et annet utgangspunkt, og at Eides teori kan bidra til å gi et nytt syn på finitthet. I oppgaven min har jeg sett på tempusdistinksjonen versus finitthetsdistinksjonen, det vil vi si på distinksjonen mellom fortid/ikke-fortid og finitthet/ikke finitthet. Målet med oppgaven var å undersøke om det er lettere for folk med engelsk som morsmål som lærer norsk som andrespråk å skille mellom fortidsformer og ikke-fortidsformer enn å skille mellom finitte og ikke-finitte former. Det er

blitt forsket mye på tempus før også, men ikke på helt samme måte som det jeg har tenkt å gjøre i denne oppgaven. I enkelte studier, som hos Helland (2005) for eksempel, har preteritumsformen *fikk* og perfektumsformen *fått* blitt regnet tilhørende samme kategori. Slik har *får*, *fikk* og *fått* blitt satt i samme kategori, og er alle blitt regnet som tempusmarkerte. Om innlæreren etter denne inndelingen bruker *fått* i stedet for *fikk*, er tanken at han eller hun likevel har forstått tempuskategorien (Helland, 2005: 56). I min oppgave vil finitte og ikke-finitte verb være klart adskilt, og det settes ikke likhetstegn mellom *fikk* og *fått*. I en studie av Tenfjord (1997), som det henvises til i masteroppgaven fra Helland, (2005: 30-31), er det snakk om hypotesen “aspect before tense³”. Det som ligger i denne betegnelsen er en teori om at aspekt tilegnes før tempus. Tenfjord ser på *får* og *fikk* som markering for tempus og *fått* som markering for aspekt.

Det som ikke blir gjort rede for i disse studiene, mye på grunn av måten kategoriene er blitt inndelt på, er om det er lettere å tilegne seg den semantiske kategorien fortid og ikke-fortid enn finitthetsdistinksjonen. Med den nye inndelingen har jeg et nytt utgangspunkt for forskning på finitthet, og vil dermed kunne finne nye resultater. Metoden en bruker og hvilke kategorier en benytter seg av, har altså betydning for hvilke resultat en kan oppnå.

Man kan tenke seg at tempusdistinksjonen, skillet mellom fortid og ikke-fortid, muligens er lettere å konseptualisere enn finittdistinksjonen. I studien Glahn et. al (2001) er det funnet evidens for at kategorier som er konseptuelt lettere å gripe, er lettere å tilegne seg for andrespråksinnlæreren. I Glahn et. al (2001) konkluderes det med at samsvarstrekk for numerus er lettere å tilegne seg enn samsvarstrekk for genus på grunn av at numerus har et semantisk innhold hvor virkeligheten “gjenspeiles i språket”, mens genus ikke har det på samme måte. Numerusdistinksjonen har vanligvis et klart semantisk innhold som uttrykker “en” eller “flere enn en”, mens genus har en svakere konseptuell basis. Det er dermed lettere å konseptualisere numeruskategorien enn genuskategorien, og genus er slik vanskeligere å tilegne seg for voksne innlærere (Glahn et. al, 2001: 414). På samme måte kan vi se på finitthetsdistinksjonen og tempusdistinksjonen: Tempusdistinksjonen har en klarere semantisk basis og er lettere å konseptualisere, mens finitthetsdistinksjonen er vanskeligere å forstå, da den ikke har en like klar semantisk basis.

I engelsk er det kun presens tredje person singularis som har en form distinkt fra infinitiv. Alle de andre verbformene i presens har lik form som infinitiv (Hagen, 2001: 51). I tillegg finnes det også noen sterke irregulære hovedverb i moderne engelsk som har en

---

³ Tenfjord beskriver preteritum som en tempuskategori, og perfektum som en aspektkategori (Helland, 2005: 30)

distinksjon mellom preteritum og perfektum partisipp, slik som verbene *go, see, drive* (*went, saw, drove* i preteritum, og *gone, seen, driven* i perfektum partisipp). Disse formene er imidlertid kun levninger i språket fra den gang engelsk hadde finitthetsdistinksjonen (Eide, 2009: 367). Det er på samme måte som at vi kan finne rester av genitiv i norsk skrift for eksempel. De finittmarkerte verbene i moderne engelsk er ikke produktive former, man kan ikke bøye nye verb som kommer inn i språket på samme måte. Andre rester av det gamle finitthetssystemet fra eldre engelsk er elementer i setningsstrukturen som krever finite verbal. Setningsnegasjon er et slikt element, slik negasjon krever at verbet er finitt for at setningen skal være grammatisk (Eide, 2009: 376). Mer om dette i kapittel 2.3.4.

1.3 Teori

Teoridelen er basert på arbeid innen den generative grammatikken. Her er prinsipp-og parameter-teorien en viktig del av masteroppgaven. Transferteori er også sentral, i og med at jeg i utgangspunktet forventer at det er enklere å lære strukturer i målspråket som også finnes i morsmålet til språkbrukeren, enn strukturer i målspråket som ikke finnes i morsmålet til språkbrukeren. Innenfor teorier om finitthet er Kristin Melum Eides arbeider en sentral kilde til informasjon om emnet, da det er hennes skjema som danner basis for mitt arbeid med denne oppgaven. I tillegg er det viktig å se på hva som er gjort før innen andrespråk og finitthet, og dermed vil Tenfjords og Hellands studier være av stor betydning.

1.4 Metode

Hvilken metode man tar i bruk, har mye å si for hvordan resultatet blir. Det er viktig at en bruker en metode som forhindrer flest mulige feilkilder. I og med at jeg har anvendt tekstkorpus som materiale for analysearbeid i oppgaven min, har jeg et grunnlag for en kvantitativ metode. Metoden er kvantitativ ved at jeg har telt antall forekomster i setninger hvor presens og infinitiv er blandet og setninger hvor preteritum og perfektum partisipp er blandet, blanding på tvers av tempusdistinksjonen og finitthetsdistinksjonen. Metoden er også kvalitativ på grunn av at tekstkorpusene anvender feilkoder på tekstene, og jeg har etterprøvd tekstene med egne øyne for å avgjøre om jeg er enig i de feilkodene som tekstene er blitt merket med. En viktig del av metoden har slik vært å tolke og etterprøve feilkoder. Som en vil se i metodekapitlet er det ikke alltid jeg er enig i de feilmarkeringene som er gjort.

Metoden jeg har brukt i arbeidet med data for denne oppgaven, er å sammenligne engelske språkbrukere som lærer norsk som andrespråk med tyske språkbrukere som lærer norsk som andrespråk (her er det da snakk om voksne språkinnlærere). Årsaken til at jeg sammenlignet språkbrukere med ulikt førstespråk (henholdsvis engelsk og tysk) som lærer norsk som andrespråk, er at det ville kunne føre til feilkonklusjoner om jeg kun tok for meg én språkgruppe. De tyske språkbrukerne fungerer som en kontrollgruppe for de engelske innlærerne. Fordelen med å sammenligne tyske språkbrukere med engelske språkbrukere, er at tysk har morfologisk uttrykt finitthet slik vi har i norsk, mens engelsk mangler denne morfologisk uttrykte finittheten. Tysk har dessuten også samsvarsbøyning av verb i likhet med engelsk (noe norsk mangler). Det egner seg derfor godt til å sammenlignes med engelsk. Hvis det viser seg at de tyskspråklige innlærerne har lettere for å tilegne seg finitthetsdistinksjonen og slik oftere unngår sammenblanding av finite og ikke finite former enn de engelske innlærerne, vil dette gi støtte til teorien om at årsaken til at de engelskspråklige studentene har problemer med finitthetsdistinksjonen, er at de mangler dette skillet i morsmålet sitt.

Et slikt resultat ville da kunne tyde på at transfer⁴ er av betydning for språkinnlæringen, da de tyske innlærerne ville ha hatt lettere å forstå og bruke finitthetsdistinksjonen fordi de overfører dette språktrekket fra morsmålet sitt. De engelskspråklige innlærerne ville hatt vanskeligere for å lære dette, da de, i henhold til Eides teori, mangler dette trekket i morsmålet sitt.

1.5 Data

For å skaffe data har jeg benyttet meg av tekstkorpuset ASK⁵ ASK står for *Norsk andrespråkkorpus* og er et nettbasert tekstkorpus for norsk som andrespråk, hvor det er mulig å koble sammen språkdata og persondata. Dataene i ASK-korpuset blir hentet fra arkivet til *Norsk språktest*, som har en database over innvandrere som har tatt *Språkprøven* i norsk, og i tillegg henter ASK også data fra *Test i norsk høyere nivå* (også kalt *Bergenstesten*). *Bergenstesten*⁶ er beregnet på personer som skal søke om opptak ved universiteter og høyskoler i Norge, og på arbeidstakere som behøver dokumentasjon på norskferdighetene sine. I ASK er tekstutvalget gjort på grunnlag av morsmålet til testtakerne, og de ulike morsmålene har typologisk spredning. I tillegg inneholder ASK tekster av samme type av språkbrukere som har norsk som morsmål. ASK gjør det mulig å kunne søke etter

---

⁴ En vanlig definisjon av transfer: overføring av språktrekk fra morsmålet til et andrespråk. Se mer s. 18.

⁵ Se <http://gandalf.uib.no/ask/ask> for informasjon om ASK-korpuset.

⁶ Se <http://intera.no/norskprover/bergenstesten/> for informasjon om Test i norsk høyere nivå.

feilkategorier (det vil si ikke målspråklige trekk i disse innlærertekstene), som ord eller strenger av ord, eller inversjonsfeil, for å ta noen eksempler.

Teori

---

2. Teoretisk utgangspunkt

2.1 Innledning

Kapittel 2.2 tar for seg en språktilegnelsesteori kalt aspekthypotesen. Deretter vil jeg i 2.3.1 diskutere termene finitthet og tempus, sett i lys av Eides (2009) teori. Jeg vil først ta for meg det tradisjonelle synet på tempus for dermed å sammenligne det med en ny måte å se på tempus på. I 2.3.2, 2.3.3 og 2.3.4 vil jeg se på tempus og finitthet i henholdsvis norsk, engelsk og tysk, og 2.4 og 2.5 handler henholdsvis om andrespråksteorier og tredjespråksproblematikk.

2.2. Aspekthypotesen

Aspekthypotesen er kanskje den mest utforskede teoretiske antagelsen om hvordan tempus- og aspektmorfologi blir tilegnet i andrespråk. Aspekthypotesen blir også kalt for hypotesen om aspekt før tempus, og har som hovedprediksjon at de iboende leksikalske egenskapene til verb er styrende for tilegnelsen av verbmorfologi, blant annet for hvilke typer verb som først får en gitt grammatisk markering. Innenfor denne teorien regnes det med at markering av en ikke-perfektiv fortid dukker opp senere i mellomspråket enn markeringen av en perfektiv fortid (Helland, 2010: 176-178).

Aspekthypotesen er blant annet brukt av Kari Tenfjord (1997) i hennes doktoravhandling, og av Ann-Kristin Helland i masteroppgaven hennes (2005), i doktoravhandlingen hennes (2013) og i Helland (2010). I doktoravhandlingen til Tenfjord (1997) *Å ha en fortid på vietnamesisk*, undersøkte hun fire vietnamesiske skoleelevers tilegnelse av tempussystemet i norsk. Dette var en longitudinell studie som varte i nesten 6 år. Den ene hovedhypotesen til Tenfjord er at hun regner med at perfektum vil etablere seg som grammatisk kategori tidligere enn preteritum i mellomspråket til de vietnamesiske språkinnlærerne (Helland, 2010:175). Dette knytter hun til aspektteorien.

Perfektumskategorien er en sammensatt kategori, og Tenfjord (1997) drøfter i sin doktoravhandling om perfektum kan sies å være en tempuskategori eller en aspektkategori. Etter en grundig analyse konkluderer hun med at perfektum primært er en aspektkategori, og mener at det grunnleggende skillet mellom preteritum og perfektum er at preteritum er en

tempuskategori og at perfektum er en aspektkategori (Helland, 2010: 185). En konsekvens av dette er dermed at Tenfjord regner med at innlærere av norsk som andrespråk tilegner seg perfektum før de tilegner seg preteritum (“aspekt før tempus”).

Helland (2005) oppfatter det slik at presens og preteritum utgjør tempussystemet, mens preteritumsp Perfektum og presensperfektum utgjør perfektumssystemet⁷, og hun regner perfektumskategorien primært som en språklig markør for et aspektuelt innhold, og ikke som en tempusform (2005: 8, 35). Om jeg skulle lage en oversikt over systemet til Tenfjord og Helland, ville den kunne se slik ut:

Infinitiv	Presens og preteritum	Perfektum
-----------	-----------------------	-----------

Infinitiv blir ikke diskutert noe særlig hos Tenfjord og Helland, men jeg regner med at de begge oppfatter dette som en infinitt verbform uten tempus (som er den tradisjonelle tolkningen). Presens og preteritum blir regnet som finite verbformer og har begge tempus. Til sist regner begge med at perfektum tilhører aspektkategorien, ikke tempuskategorien (bortsett fra eksempel som “fått” der perfektum partisipp blir regnet med som “fikk” hos Helland (2005). Begge forutsetter at aspekt blir tilegnet før tempuskategorien, noe som vil si at de har som prediksjon at perfektum blir tilegnet før preteritum.

I dette kapitlet har jeg sett på aspekthypotesen, og hva Tenfjord og Helland har brukt hypotesen til. Årsaken til at jeg har sett på dette, er at aspekthypotesen tar for seg tempussystemet i norsk som andrespråk, noe som også er sentralt for min oppgave. Jeg ville også vise hvordan et tema, altså tempus, som er relativt godt utforsket, fortsatt kan gi mange nye svar, avhengig av hvilket utgangspunkt man har. Tenfjord og Hellands utgangspunkt er temmelig ulikt mitt eget utgangspunkt. Hos disse to forskerne er det distinksjonen mellom aspekt og tempus som er sentralt, mens det hos meg er distinksjonen mellom finittet og tempus som undersøkes. Dette vil jeg forklare nærmere i delkapitlet som følger.

---

⁷ En forskjell fra Tenfjord er at Helland behandler verbet “fått” som en mellomspråksvariant av den norske preteritumsformen “fikk”. Grunnen til dette er at Helland mener at i slike tilfeller har informanten valgt riktig morfosyntaktisk kategori, men formen er likevel feil (Helland, 2005: 56).

2.3 Finittsystem

2.3.1 Eides teori om finitthet

Tradisjonelt sett er finitthet blitt definert ved bøyingskriterier som tempus, numerus og person. I *Norsk referansegrammatikk* (2006) av Jan Terje Faarlund, Svein Lie og Kjell Ivar Vannebo er finitthet og tempus uløselig knyttet sammen ved at de hevder at det kun er de finitte verbformene, presens og preteritum, som har tempusbøying. Benevnelsene “finit” og “infinit” betyr “bestemt” eller “ikke bestemt” med hensyn til en bøyingskategori som for eksempel tempus, mener forfatterne (2006: 468). Problemet med å definere finitthet som en egenskap ved verbet, er at det har alvorlige svakheter når det kommer til universalitet. På grunn av dette har finitthet blitt analysert på nytt som en mer abstrakt kategori (Eide, 2009).

På tross av dette er det fortsatt ikke vanlig å skille mellom finitthet og tempus, i hvert fall ikke når vi snakker om det norske språket. Som vi så i *Norsk referansegrammatikk* er finitthet i norsk fortsatt vanligvis uløselig knyttet sammen med tempus, og på grunn av hvordan det norske språket er bygd opp, blir det satt likhetstegn mellom finitthet og tempus. Siden det tradisjonelle synet på finitthet sier at finitthet er lik kongruens (AGR) + tempus (T) blir det ikke satt noe skille mellom finitthet og tempus siden vi ikke har samsvarsbøying i verb i norsk. Derfor blir tempus det samme som finitthet.

At finitthet er lik tempus har i den senere tid blitt konfrontert, og en av de som kan brukes til å problematisere forholdet mellom tempus og finitthet er Bernard Comrie. I boka *Tense* definerer han tempus på følgende måte: “tense is grammaticalised expression of location in time” (1985: 9). Comrie mener altså at tempus er grammatikaliserte uttrykk som uttrykker lokalisering i tid. På dette grunnlaget hevder han at perfektum partisipp i likhet med presens og preteritum har tempus (Comrie, 1985: 8). Infinitiv blir imidlertid ikke regnet for å inneha tempus. Her kommer Eides teori inn. Hun regner med at i tillegg til perfektum partisipp har også infinitiv tempus, og hun regner infinitiven som den ikke-finitte presensformen, som fungerer parallelt med presens, bortsett fra at den ikke er finitt. Forutsetningen for at dette stemmer er at infinitiven skal kunne utrykke samtid og framtid, slik som presens gjør. Dette stemmer godt, infinitiv kan brukes til å utrykke både samtid og framtid på samme måte som presens (se Eide, 2012: 64 for detaljer). Eide har brukt Comries påstand om at europeiske språk bare har en toveis deling mellom fortid og ikke-fortid, Julien (2001), Stowell (1995) og Comries (1985) antagelser om at perfektumpartisippet er en slags ikke-finit tempusform, samt sin egen påstand om at også infinitiven er ei tempusform som er det ikke-finitte motstykket til presens, til å komme med en tabell over norske tempusformer,

der alle verbene er spesifisert med trekkene –fortid/+fortid og ikke-finitt/finitt (Eide, 2009). Dette gir tabellen under⁸:

	+Finitt	-Finitt
+Fortid	Preteritum	Partisipp
-Fortid	Presens	Infinitiv

“Infinitivsforma er altså ei ikke-finitt form som denoterer ikke-fortid; presens er ei finitt form som denoterer ikke-fortid; preteritum er ei finitt form som denoterer fortid, og perfektum partisipp er ei ikke-finitt form som denoterer fortid” (Eide, 2012: 64). En innvending mot synet på infinitiv som ei ikke-finitt form som denoterer ikke-fortid er at man har setninger med fortidsinnhold der infinitiv brukes. Noen vil derfor mene at infinitiv ikke brukes spesifikt til kun samtid og framtid, men også til å vise til fortid. Jeg vil illustrere dette problemet med setningen under:

1. Han hadde sluttet å røyke (Eide, 2012: 63)

Ser man overfladisk på denne setningen, kan det se ut som om dette motbeviser teorien om at infinitiv kun denoterer ikke-fortid. Det er imidlertid ikke så lett. Setningen uttrykker riktignok en hendelse som har skjedd, men det som er viktig å se på for å avgjøre om infinitiven denoterer fortid eller ikke, er forholdet mellom verbet *røyke* og verbet *sluttet*. Røyke-handlingen kan ikke slutte før slutte-handlingen er slutt. Man kan ikke slutte å røyke før sluttehandlingen er avsluttet. Selve røyke-handlingen foregår derfor samtidig med slutte-handlingen, og uttrykker derfor relativ samtid, ikke fortid. På samme måte vil setningen: “jeg vil slutte å røyke”, uttrykke noe framtidig, altså ikke-fortid.

2.3.2 Preteritum og presens perfektum – en “immediate vs. remote past” distinksjon

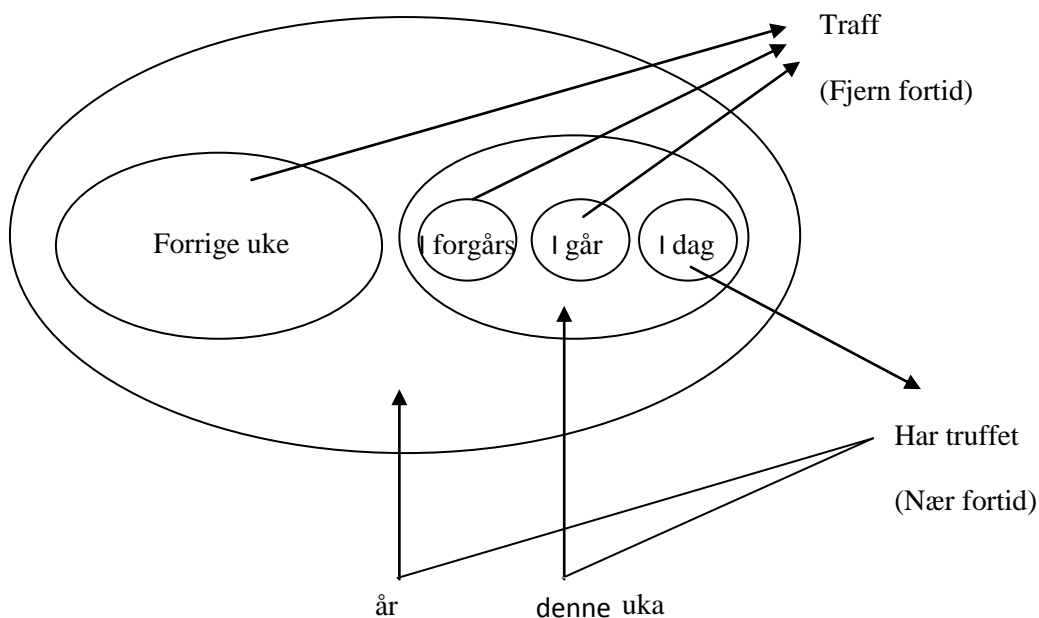
I oppgaven min følger jeg Eides teori om at perfektum (presens perfektum og preteritum perfektum) er en kompleks tempuskonstruksjon, hvor alle delene av konstruksjonen bidrar med noe temporal informasjon, og ikke en type (grammatisk) aspekt som det tradisjonelt har

---

⁸ Dette er en forenklet utgave av Eides modell og tar ikke høyde for forskjellen mellom sterke og svake verb. Jeg bruker likevel denne forenklete utgaven her siden både sterke og svake verb har fire distinkte former i infinitiv, presens, preteritum og perfektum partisipp.

blitt analysert som. Den semantiske forskjellen mellom presens perfektum og den enkle preteritumsformen er minimal, og Eide argumenterer for at forskjellen mellom disse to ikke er semantisk av natur, men at det har med funksjonelle domener å gjøre (Eide, 2013).

Språk avviker i forhold til hverandre med hensyn til hvorvidt de bruker to (eller flere) ulike formelle markører for å kode hva Bybee et al. (1994:100) referer til som “the immediate past” (nær fortid) versus “the remote past” (fjern fortid). Spansk og katalansk bruker presens perfektum ved “denne dagen”, men ved “i går” brukes den enkle preteritumsformen (Dahl, 1985:125), dette gjelder også for norsk. Imidlertid argumenterer Eide for at “immediate vs. remote” – systemet er mer intrikat enn det Bybee et al. observerte. I norsk er det slik at det som regnes som nær fortid er det som skjer i inneværende syklus: i dag, denne uka, dette året osv. Derfor er *jeg har møtt han i dag/denne uka/i år* helt korrekt, og presens perfektum er mulig med disse adverbialene. For adverbialer som denoterer en tidligere syklus, den foregående syklusen, som *i går, i forrige uke, i fjor* osv. må vi bruke preteritum, presens perfektum er umulig med disse adverbialene. Mens eksemplene *jeg møtte han i går/i forrige uke/i fjor* alle er korrekte, vil de være ukorrekte hvis vi bruker presens perfektum i stedet for preteritum: **jeg har møtt han i går/i forrige uke/i fjor*. Figuren nedenfor illustrerer forholdet mellom presens perfektum og preteritum:

Kort sagt, i norsk brukes presens perfektum om hendelser som har skjedd i inneværende syklus (som i dag, denne uka, denne måneden, i år osv), og preteritum om hendelser som har skjedd i foregående syklus (som i går, i forgårs, i forrige uke, i forrige måned, i fjor osv). Årsaken til at jeg bruker tid til å forklare dette i detalj, er at tysk ikke har denne distinksjonen.

I tysk kan presens perfektum brukes om både det som skjer i “the immediate past” og i “the remote past”. Denne forskjellen fra systemet i norsk kan føre til problemer med tempus. Dette kan føre til to ting, enten vil de tyske innlærerne ha et overforbruk av presens perfektum, der de bruker presens perfektum der det skulle vært preteritum. Det kan også hende at de har et overforbruk av preteritum, der de bruker preteritum i stedet for presens perfektum. Siden de ikke har en distinksjon mellom *immediate past* og *remote past* der presens perfektum og preteritum brukes til hvert sitt domene som i norsk, kan bruken av presens perfektum og preteritum bli tilfeldig, og sammenblanding av disse to verbformene kan forventes å skje.

2.3.3 Norsk

Når det kommer til verb i norsk, har vi som sagt et skille mellom finitte og infinitte former, og fortid og ikke-fortid, kort kalt finitthetsdistinksjon og tempusdistinksjon, her gjengitt i skjemaet til Eide (2012: 64):

	+Finitt	-Finitt
+Fortid	Preteritum	Partisipp
-Fortid	Presens	Infinitiv

I likhet med tysk har vi en morfologisk uttrykt finitthetsdistinksjon, i motsetning til engelsk. Vi har ikke samsvarbøying i verb (i motsetning til tysk og engelsk), det vil si at verb ikke bøyes i samsvar med subjektet. Det heter f. eks. *løper* uansett om *jeg løper, du løper, han/hun løper* eller *vi/dere/de løper*. Det er kun finitte verb som kan stå alene som verbal i en setning (Faarlund, Lie og Vannebo: 2006):

2. Mari *hopper*
3. Ola *kryper*
4. Mannen *snorket*
5. Jenta *sov*

De infinitte formene kan ikke, i motsetning til finitte former, fungere som verbal alene, men krever at et annet, finitt verb (hjelpeverb) inngår som del av predikatet:

6. Jan vil *sove*

7. Mari har *reist* sin vei

De infinitte formene *sove* og *reist* står som utfyllinger til de finite formene *vil* og *har*.

Finite verbformer i moderne norsk er: presens, preteritum og imperativ, mens infinitte former er infinitiv og perfektum partisipp (Faarlund, Lie og Vannebo: 2006). Imperativ vil ikke være viktig i denne oppgaven selv om den er finitt, fordi denne verbformen er en finitt verbform uten tempus⁹. Den passer derfor ikke inn i skjemaet til Eide, fordi alle verbformene i hennes skjema blir regnet for å ha tempus (fortid eller ikke-fortid).

2.3.4 Engelsk

I eldre engelsk eksisterte det et skille mellom finite og infinitte former, slik vi kjenner fra norsk. I moderne engelsk derimot er ikke morfologisk uttrykt finitthet av så stor viktighet lenger. Det er kun tredje person singularis i presens som har en distinkt form fra infinitiv i moderne engelsk. Alle de andre verbformene i presens har lik form som infinitiv (Hagen: 2001: 51). Man kan riktignok se noen rester av det gamle finitthetssystemet i moderne engelsk. For eksempel har engelsk noen sterke (irregulære) hovedverb som har en distinksjon mellom preteritum og perfektum partisipp, slik som verbene *go, see, drive* (*went, saw, drove* i preteritum, og *gone, seen, driven* i partisipp). Disse formene er imidlertid kun levninger i språket fra den gang engelsk hadde finitthetsdistinksjonen. Det er på samme måte som at vi kan finne rester av genitiv i norsk skrift, for eksempel *til fjells* og *til fots*. Disse bøyingsparadigmene i moderne engelsk er ikke produktive former, den sterke bøyingen på ordene kan ikke anvendes på nye verb som kommer inn i språket.

Det finnes elementer i engelsk setningsstruktur som gjør at finite verb er påkrevd. Setningsnegasjon er et slikt element. I setninger med setningsnegasjon kreves det at verbet er finitt, ellers blir setningen ugrammatisk. Dette kan illustreres slik (se Eide, 2009: 379):

8. John often snores

9. *John not snores

Snores er et morfologisk infinitt verb (i henhold til Eides teori) og det blir dermed en ugrammatisk setning i (9), da setningsnegasjonen krever et finitt verb¹⁰. Løsningen er *do-*

⁹ Imperativ uttrykker ikke tid, men modalitet (Helland, 2005:51). Det er dessuten også lite imperativ i ASK.

¹⁰ Eide behandler bøyingen av 3. person singularis som samsvarsbøyning, og ikke morfologisk uttrykt finitthet.

support, jf. setningen: *John did not snore*. Noe tilsvarende finner vi i spørresetninger. For å lage en spørresetning i engelsk må en ty til *do*-support jf. setningen i (10):

10. Did John snore?

Do-support tilfører finittet på grunn av at hovedverbet ikke er finitt. Hjelpeverb i engelsk er alltid finitte og kan aldri være infinitte¹¹. Hovedverb i engelsk er alltid formelt infinitte og kan aldri være finitte (de flytter ikke ut fra VP-strukturen) (Eide, 2009: 376). I norsk kan vi si *dette vil måtte løses*. Her kan altså hjelpeverbene være både finitte og infinitte. I engelsk derimot kan en ikke ha en slik setning. Setningen **this will must be solved* er ugrammatisk, blant annet fordi hjelpeverb ikke kan være infinitte. Dette viser at samsvarsbøying og finittet ikke trenger å henge sammen, ettersom modalverbene i engelsk ikke er samsvarsbøyd.

Finittet er med andre ord ikke en like viktig kategori i engelsk som det er i norsk, siden engelsk for det meste ikke har morfologisk uttrykt finittet. Finittetskategorien i innlæringen av norsk som andrespråk for voksne innlærere med engelsk morsmål, kan slik by på problemer siden denne kategorien ikke er like viktig i deres førstespråk. Og det kan ifølge min hypotese muligens være lettere å tilegne seg tempusdistinksjonen enn finittetsdistinksjonen, fordi tempus (fortid eller ikke-fortid), har en klarere semantisk basis, samt at de engelske innlærerne faktisk har denne i sitt førstespråk.

2.3.5 Tysk

I moderne tysk som har både samsvarsbøying, bøying i person og numerus, og finittetsbøying, tenker jeg meg et slikt skjema (her viser jeg først bare 3. person entall):

Svake verb – 3. person sg.			Sterke verb – 3. person sg.		
	+Finitt	-Finitt		+Finitt	-Finitt
+Fortid	preteritum: <i>spielte</i>	partisipp: <i>gespielt</i>	+Fortid	preteritum: <i>kam</i>	partisipp: <i>gekommen</i>
-Fortid	presens: <i>spielt</i>	infinitiv: <i>spielen</i>	-Fortid	presens: <i>kommt</i>	infinitiv: <i>kommen</i>

¹¹ Unntaket er *have* og *be*, som har både en finitt og infinitt versjon.

I infinitiv har de aller fleste verbene endelsen *-en*. Eks.: *spiel-en find-en, woll-en*. Verb som ender på trykksvak *-er* og *-el* har imidlertid endelsen *-n*: *wander-n, lächel-n*. Perfektum partisipp dannes ved å legge til prefikset *ge-* og endelsen *-(e)n* ved sterke verb eller endelsen *-(e)t* ved svake og sterk-svake verb. Eks.: *ge-komm-en, ge-les-en, ge-spiel-t, ge-atm-et*. Presens og preteritum bøyes, i motsetning til infinitiv og perfektum partisipp, i person (1., 2., 3. person) og numerus (singular, plural), som vi ser nedenfor¹²:

Presensbøyingen, svake verb	
1. person singular	<i>ich spiel –e</i>
2. person singular	<i>du spiel –st</i>
3. person singular	<i>er, sie, es spiel –t</i>
1. person plural	<i>wir spiel –en</i>
2. person plural	<i>ihr spiel –t</i>
3. person plural	<i>sie spiel –en</i>

Preteritumsbøyingen, svake verb	
1. person singular	<i>ich spiel –te</i>
2. person singular	<i>du spiel –test</i>
3. person singular	<i>er, sie, es spiel –te</i>
1. person plural	<i>wir spiel –teten</i>
2. person plural	<i>ihr spiel –tet</i>
3. person plural	<i>sie spiel –teten</i>

Som vi ser av eksemplene er det bare presens og preteritum som har samsvarsbøying. Selv om jeg ikke er enig i at det er et en-til-en-forhold mellom tempus og samsvarbøying og finitthet, bestrider jeg ikke at finitthet er sterkt knyttet opp mot tempus og samsvarsbøying, noe som er tydelig i tysk. I tysk er det som vi ser bare finitte verb (presens og preteritum) som får samsvarsbøying, mens infinitte verb (infinitiv og perfektum partisipp) ikke får samsvarsbøying.

¹² I tabellen har jeg bare vist bøyingsmønsteret i svake verb, men sterke verb bøyes også i person og tall.

2.4 Andrespråksteori

Dette delkapitlet dreier seg om andrespråksteori. Jeg vil først i 2.4.1 definere grunnleggende begreper i andrespråksteori, begreper som andrespråk, mellomspråk, målspråk og transfer. I neste del vier jeg to delkapitler til å forklare tolkbare og utolkbare trekk og diskutere finitthet vs. tempus. Deretter vil jeg forklare de to motstridende teoriene FTFA og FFFH. Jeg vil først ta for meg FTFA, *Full Transfer, Full Access* i 2.4.4, og deretter konsekvensen av denne hypotesen i 2.4.5. Deretter vil jeg gjøre rede for FFFH, *Failed Functional Features Hypothesis*, i 2.4.6, og hva som er konsekvensen av denne hypotesen i 2.4.7.

2.4.1 Grunnleggende begreper

Med *andrespråk* menes et språk en lærer i tillegg til morsmålet eller førstespråket. Termen andrespråk kan brukes om alle språk en lærer etter førstespråket¹³, derfor vil språk som en lærer som nummer tre, fire osv. også kalles andrespråk (Berggreen og Tenfjord, 1999: 16). I hvilke tilfeller det kan være interessant å snakke om tredjespråk, fjerdespråk osv. vil jeg gjøre rede for i kapittel 2. 5. I min oppgave vil andrespråk brukes om språk innlærerne har lært etter den kritiske perioden, som antas å vare fram til 13-14-års alderen.

Mellomspråk er en fagterm for språket til andrespråksinnlærere, og benevnelsen refererer til “den systematiske språklige atferden til en innlærer av et språk nummer to” (Sharwood Smith, 1994: 7, her gjengitt fra Berggreen og Tenfjord, 1999: 18), eller termen kan referere til “innlærerens systematiske språklige viten om språk nummer to” (Selinker, 1972: gjengitt fra Berggreen og Tenfjord, 1999: 18).

Målspråket er det språket en forsøker å lære seg. For eksempel vil en nordmann som forsøker å lære engelsk som andrespråk, ha engelsk som målspråk.

Transfer kan oversettes med overføring, og går ut på at språklige fenomener blir overført fra morsmålet til andrespråket. Når slike overføringer resulterer i “feil” sier vi at det er en negativ overføring, mens vi kaller det positiv overføring når det er snakk om overføringer som resulterer i samsvar med målspråksnormen (Berggreen og Tenfjord, 1999: 374). Jeg vil imidlertid påpeke et poeng som Hilde Johansen gjør i artikkelen “Kontroll, Analyse, Reliabilitet, Innlærerkorpus og transfer” om hvordan transfer skal forstås. Johansen gjengir Jarvis’ (2000) grunnleggende antagelse om at transfer i seg selv foreløpig er utenfor forskerens rekkevidde. Selve overføringen, transfer, kan ikke observeres, det er den eventuelle

---

¹³ Det er viktig å påpeke at “etter” førstespråket viser til språk som læres etter treårsalderen, siden språk som læres etter denne alderen avviker fra morsmålsinnlæringen på bestemte måter (Berggreen og Tenfjord, 1999: 16).

morsmålpåvirkningen som gir seg utslag i visse transfereffekter, som er observerbare og dermed kan studeres (Johansen, 2010: 161). Når det er sagt vil jeg i det videre bruke betegnelsen transfer om overføring fra morsmålet til andrespråket, selv om det teknisk sett er snakk om transfereffekter, ikke transfer i seg selv. Dette gjør jeg for enkelhetens skyld, og dette er også vanlig å gjøre i andrespråklitteraturen.

2.4.2 Tolkbare og utolkbare trekk

I tidligere arbeid som omhandlet teorier om andrespråkstilegnelse var det et sterkt skille mellom ikke-tilegnelse og full tilegnelse. Det var gjerne et enten-eller syn. På den ene siden hadde man forskere som mente at man ikke kunne oppnå morsmålslik kompetanse etter den kritiske perioden, og på den andre siden var det forskere som mente at det var mulig å oppnå full morsmålslik kompetanse også etter den kritiske perioden. Representanter for det første synet var blant annet Clahsen og Muysken (1986), Schachter (1988; 1989) og Bley-Vroman (1989). Representanter for det andre synet var White (1986), Flynn (1987), og Schwartz og Sprouse (1996). I senere tid har debatten imidlertid blitt mer nyansert, i og med at det er blitt gjort empiriske studier som har vist at det må være mulig å resette parametre og prinsipp, men det har også blitt gjort studier som tyder på at det ikke er mulig. Arbeid på dette feltet har i stedet begynt å fokusere på muligheten for at *enkelte deler* av UG (universalgrammatikken) er utilgjengelig eller mindre tilgjengelig til andrespråksinnlærere, mens andre deler av UG forblir fullt tilgjengelig (Hawkins og Chan, 1997). Smith og Tsimpli (1995) deler dette synet, og har på bakgrunn av sine studier kommet med følgende hypotese: Det er en bestemt del av UG som blir utilgjengelig i voksnes andrespråksinnlæring, nemlig språktrekk assosiert med funksjonelle kategorier. Forfatterne konkluderer altså med et det kun er språktrekk relatert til de funksjonelle kategoriene som er sårbare for den kritiske perioden. Andre trekk skal være mulig å tilegne seg fullt ut også etter den kritiske perioden (Hawkins og Chan, 1997).

Hva som menes med funksjonelle språktrekk, vil jeg nå se nærmere på. Prinsipp- og parameterteori har utviklet seg fra GB-teori (*government and binding*) til det vi i dag kjenner som *minimalismeprogrammet* (MP), og påstandene om parametertilgjengelighet har blitt stadig mer finslippte og detaljerte etter hvert som vi har fått utviklet et nytt begrepsapparat. Språktilegnelsesteorien FFFH (*failed functional features hypothesis*) gjør bruk av Chomskys distinksjon mellom “tolkbare” og “utolkbare trekk”. FFFH mener at det kun er utolkbare trekk (det vil grovt sett si trekk som kun angår kategoriens formelle egenskaper) som blir utilgjengelige etter den kritiske perioden. Av den grunn kalles FFFH noen ganger

tolkbarhetshypotesen (*Interpretability Hypothesis*). Det er disse utolkbare trekkene som Hawkins og Chan (1997) og Smith og Tsimpli (1995) sikter til når de skriver om språktrekk assosiert med funksjonelle kategorier. Det er slike utolkbare trekk, altså trekk assosiert med funksjonelle kategorier, som FFFH mener blir utilgjengelig i andrespråklæring. Full transfer, full access-leiren, som er representert av blant annet Schwartz og Sprouse (1996), Lardiere (1998), White, Valenzuela, Kozłowska-Macgregor og Leung (2004), Goad et al. (2003) og Goad og White (2006), benytter også distinksjonen mellom tolkbare og utolkbare trekk, men i motsetning til FFFH, hevdes det at alle typer trekk, både tolkbare og utolkbare trekk, forblir tilgjengelige i andrespråklæring (Jin og Eide, 2013: 2).

Betegnelsen tolkbare trekk eller utolkbare trekk er fremdeles noe ullent, og det er slett ikke alle som er enig i hvordan disse trekkene skal forstås. Her vil jeg se på hva Jin og Eide (2013: 10) sier om tolkbare og utolkbare trekk. Ifølge Jin og Eide er ikke ulike kategorier enten tolkbart eller utolkbart. En og samme kategori kan både være tolkbar og ikke-tolkbar. Om en kategori blir regnet som tolkbar eller ikke-tolkbar har med sammenhengen kategorien brukes i. Jin og Eide bruker kategoriene genus og numerus til å demonstrere at en og samme kategori enten kan betegnes som tolkbart eller utolkbart, avhengig av sammenhengen den er satt i.

Jin og Eide argumenterer for at genus kan være et tolkbart trekk, hvis genusmarkeringen er vesentlig for tolkningen av et nomen. De bruker et eksempel fra spansk der genusmarkeringen *-o* versus *-a* utgjør forskjellen på *hermano* “bror” og *hermana* “søster”. Her er det klart at genusmarkeringen på nomenet i vesentlig grad bidrar til å tolke nomenet, og genus er dermed i denne sammenhengen tolkbar. Genus er derimot ikke tolkbart på adjektiv: *stor* vs. *stort*.

Deretter argumenterer Jin og Eide for at numeruskategorien er et tolkbart trekk i sammenhenger der numerusmarkeringen er lagt til et nomen. Hvis vi har en numerusmarkering lagt til et nomen, bidrar dette til betydningen, siden det er en semantisk forskjell på for eksempel *eple* og *epler*, *bil* og *biler*, *dukke* og *dukker* osv. I tilfellet med *eple*, *bil* og *dukke* ser vi for oss et eksemplar, men det i det andre tilfellet er snakk om flere. Derfor kan kategorien numerus sies å være tolkbar for kategorien nomen (Jin og Eide 2013: 10).

Numeruskategorien kan på den andre siden også være utolkbart i andre sammenhenger, det vil si der numerus er lagt til en annen kategori. Jin og Eide bruker et eksempel fra tysk for å illustrere dette. Presensformen (3. person) av det tyske verbet for “å gå”, er i entall *geht* og *gehen* i flertall. Selv om verbet blir bøyd ulikt ut fra om det er ett individ som går eller flere individ som går, blir ikke selve gå-handlingen påvirket av

numerusmarkeringen. Gå-handlingen er fortsatt den samme, uavhengig om det er en som går eller flere som går. Numerusmarkeringen på verbet har derfor ikke noe å si for hvordan vi tolker verbet, og vi kan derfor si at numeruskategorien er utolkbart på verb. Selv om kategorien er utolkbar, kan den likevel være obligatorisk, slik som det er i tyske finitte verb. I tysk er det ugrammatisk å ikke uttrykke numeruskategorien på verbet, selv om den er utolkbar. Numerusmarkeringen uttrykker nemlig samsvar med et tolkbart trekk i setningen: numerusmarkeringen på nomenet som er subjekt. Forholdet mellom tolkbare og utolkbare trekk kan altså forstås som at “tolkbare trekk er noe som (som oftest) utløser kongruensmarkering på et annet element i frasen, og denne kongruensmarkeringen er formidlet av det utolkbare trekket” (Jin og Eide, 2013: 10).

Jeg vil nå bruke det Jin og Eide har skrevet om tolkbare og utolkbare trekk til å se om det kan benyttes på forståelsen av tempuskategorien og finitthetskategorien. Slik jeg forstår Jin og Eide, er en kategori tolkbar hvis markeringen bidrar til tolkningen av elementet det legges til. Kan dette sies å gjelde for tempusmarkeringen på verb i norsk? La oss ta for oss to setninger: *jeg spiser grøt* vs. *jeg spiste grøt*. Tempusmarkeringen for presens er *-er* og tempusmarkeringen for preteritum er *-te*. Spisehandlingen er fortsatt den samme, uavhengig om den foregår i presens eller preteritum, men tempusmarkeringen har noe å si for hvordan vi oppfatter spisehandlingen. I det første eksemplet er spise-handlingen noe som foregår her og nå, og er fortsatt ikke en avsluttet handling. I det andre eksemplet er spise-handlingen noe som har skjedd tidligere, og det er en avsluttet handling. Vi får en distinksjon mellom ikke-fortid og fortid. Jeg vil derfor si at tempusmarkering på verb muligens kan sies å være et tolkbart trekk fordi det bidrar til tolkningen av verbet, og jeg vil anta en hypotese om at tempus kan bli regnet som et tolkbart trekk.

2.4.3 Finitthet vs. tempus

Hva med finitthet, kan det sies å være tolkbart eller ikke-tolkbart? Hvis vi ser på verbet *spise* igjen, tolker vi verbet noe annerledes om vi bruker verbet *spise* vs. *spiser*? Som jeg har sagt tidligere i masteroppgaven min, regner jeg med at både infinitiv, presens, preteritum og perfektum partisipp har tempus, i tråd med Eides finitthetsskjema. Både *spise* i infinitiv og *spiser* i presens kan derfor sies å ha tempus, i og med at begge kategoriene uttrykker lokalisering i tid. Men hva annet enn finitthet signaliserer endelsen *-e* i infinitiv og *-er* i presens? Har finitthetsmarkeringen på verbet noe som helst å si for hvordan vi tolker verbet? Både infinitiv og presens kan brukes til å betegne noe som skjer i samtid eller framtid, det vil

si at begge verbendelsene uttrykker ikke-fortid. Semantisk sett ser det derfor ikke ut til å være noen forskjell mellom verbene unntatt at det ene verbet er infinitt, mens det andre verbet er finitt. Om et verb skal være finitt eller ikke er noe som er motivert ut fra syntaksen, dvs. hvor i setningen verbet står relativt til et annet verb eller ikke, og finittmarkering bidrar ikke vesentlig til tolkningen av verbet. Jeg åpner derfor for muligheten til å se på finittet som et utolkbart trekk, i og med at finittetskategorien ikke bidrar med vesentlig mening til verbet, det er kun motivert ut fra syntaksen.

Forskjellen mellom tempus og finittet kan muligens også forklares uten å ty til betegnelsen tolkbar eller ikke-tolkbar. Vi kan bruke Glahn et al. (2001) sin teori om numerus og genus til å forklare den samme forskjellen. Glahn et al mente, som beskrevet tidligere i denne oppgaven, at numerus er enklere å tilegne seg i andrespråket enn det genus er, fordi det er lettere å konseptualisere numerus enn genus. Det er lettere å tenke seg at det er en forskjell på en eller flere, enn å avgjøre hvilket grammatisk kjønn et substantiv kan ha, fordi dette kan være ganske tilfeldig (som *das Mädchen*, jenta, på tysk). På samme måte er tempus ganske sikkert lettere å konseptualisere enn finittet. Det er en semantisk forskjell når det kommer til tempusendelser, det vil si det er en semantisk forskjell på noe som skjer i samtid/framtid og noe som har skjedd i fortiden. Finittet på sin side er ikke like lett å konseptualisere fordi finittetendelsen ikke bidrar med noen ekstra mening. Om verbet skal være finitt eller ikke er styrt av grammatiske regler, og ligger ikke i konseptet (det gjør det ikke for så vidt ikke heller ved tempus, men tempus bidrar likevel med mening). Den observerte ulikheten mellom tempus og finittet kan derfor ha å gjøre med at den første er lettere å konseptualisere enn den andre, og har ikke nødvendigvis noe å gjøre med om trekket er tolkbar eller ikke. Jeg vil derimot ikke utelukke at disse to perspektivene kan være relatert til hverandre. Måten tolkbare og utolkbare trekk er forklart på i Jin og Eide (2013) går ut på at tolkbare trekk er konseptuelt fattbare trekk, mens utolkbare trekk ikke er konseptuelt fattbare trekk, og det ser derfor ut til å være en overlapp med teorien i Glahn et al. (2001) om at konseptuelt fattbare trekk er lettere å tilegne seg enn trekk som ikke er så lett å konseptualisere.

Uavhengig av hypotesen om at tempus er et tolkbar trekk og at finittet er utolkbar trekk, kan forskjellene mellom tempus og finittet forklares ut fra transfer fra førstespråket. Skjønt teorien om tolkbare og utolkbare trekk kan også relateres til transferteorien, siden teorien FFFH sier at bare tolkbare trekk kan tilegnes i et andrespråk, mens utolkbare trekk ikke kan tilegnes i et andrespråk. Både engelsk og tysk har tempusmarkering i grammatikken sin, og årsaken til at innlærere av norsk med henholdsvis tysk og engelsk førstespråk alle har forholdsvis få tempusfeil kan komme av at de overfører tempustrekket fra førstespråket sitt til

målspåket norsk. For å kunne si noe om tempus er et tolkbart trekk eller ikke, hadde det vært interessant å se om samme forhold mellom tempus og finitthet hadde vist seg om man hadde sett på informanter fra et førstespråk som verken hadde finitthet eller tempusmarkering på verbene sine. Hvis dette hadde vist seg å være fruktbart, og det fortsatt hadde vært stor forskjell mellom korrekt markering av tempus og finitthet på verb i norsk, ville dette ha styrket teorien om at tempus er et tolkbart trekk og finitthet er et utolkbart trekk. Men dette går utenom hovedfokuset i oppgaven, så jeg har ikke undersøkt dette nærmere. Det ville vært lite aktuelt å inkludere et ekstra språk til i denne sammenhengen, først og fremst på grunn av oppgavens format. I undersøkelsen jeg har gjort, har det dessuten vært viktig å se på to språk som er relativt like, men der det ene språket mangler en kategori, finitthetskategorien, som eksisterer i andrespråket, og sammenlignet det med et annet språk som har denne kategorien, og se om dette får konsekvenser for tilegnelsen av kategorien.

2.4.4 Full Transfer, Full Access (FTFA)

Full Transfer, Full Access¹⁴ (FTFA) har i likhet med FFFH røtter tilbake til GB-teorien, og har blitt videreutviklet gjennom Minimalismeprogrammet. I FFFH-teorien, som jeg vil ta for meg i 2.4.6, er det et sentralt punkt at teorien ikke tar fravær av feil som absolutt bevis for at en innlærer har forstått systemet. Bruk av for eksempel en tempusendelse betyr ikke nødvendigvis at informanten har tilegnet seg kategorien tempus i andrespråket sitt. FTFA kommer på sin side med et helt motsatt syn. FTFA mener at selv om en informant i noen tilfeller lar være å produsere den riktige endelsen, er dette noe som kan tilskrives en feil i produksjonen, og det trenger ikke å ha noe med den mentale representasjonen av systemet å gjøre. Informanten kan med andre ord ha en riktig mental representasjon av systemet, for eksempel tempusystemet, selv om dette ikke vises i produksjonen på en målspåklik måte. Dette blir av Hawkins (2004), her gjengitt av Jin og Eide (2013), kalt “Features present despite appearances”. FTFA hevder at mangelen skyldes andre ting enn feil i syntaksen, som for eksempel grensesnittet mellom syntaks og fonologi, eller andre grensesnitt, noe jeg vil komme tilbake til nedenfor.

I motsetning til FFFH hevder FTFA at det er mulig at UG-parametre som angår funksjonelle trekk kan endres i voksenalder (dvs. etter den kritiske perioden), selv om dette trekket ikke finnes i førstespråket. Alle parametre i UG-grammatikken er fullstendig tilgjengelige for omstilling og endret verdi i andrespråk, hevder FTFA. Det er dette som

---

¹⁴ Full Transfer, Full Access på norsk

menes med Full Aksess. Tilstrekkelig input fra andrespråket vil påvirke parametrene slik at de kan endres og stilles inn på verdiene for det nye språket, og slik vil det i prinsippet være mulig å oppnå morsmålslik kompetanse, også (og kanskje særlig) når den gjelder den mentale representasjonen av systemet. Førstespråket utgjør starttilstanden for innlæringen av andrespråket, og utgangshypotesen for andrespråkstilegneren vil derfor være at alle parametre i det nye språket har nøyaktig de samme verdiene som i førstespråket. Andrespråkstilegneren vil derfor starte med å overføre alle parameterverdier fra førstespråket. Det er dette som kalles Full Transfer (Jin og Eide, 2013).

FTFA har to hjelpeteorier, den ene kalt MSIH, *Missing Surface Inflection Hypothesis* (hypotesen om manglende synlig bøyning på norsk) og den andre er kalt PTH – *Prosodic Transfer Hypothesis* (hypotesen om prosodisk overføring). Hypotesen om prosodisk overføring er ikke så interessant for min oppgave, så jeg vil dermed ikke si noe mer om denne teorien, men MSIH – hypotesen om manglende synlig bøyning, er mer aktuell for min oppgave. Hypotesen om manglende synlig bøyning var utgangspunktet for studien i Lardiere (1998). Jeg skal ikke gå i detalj i denne studien, men konklusjonen til Lardiere (1998) går ut på at “syntaktiske representasjoner og morfo-fonologiske representasjoner hører til to ulike moduler i den mentale grammatikken” (Jin og Eide, 2013: 17). Dette betyr at det abstrakte syntaktiske systemet kan være på plass selv om produksjonen til informanten preges av manglende synlig bøyning (MSIH), fordi den manglende synlige bøyningen kan skyldes brudd i oversettelsen mellom de to mentale modulene. Hovedargumentet til Lardiere er at språkevnene er modulær, med ulike undermoduler, som f. eks. syntaks/morfologi versus (morfo-)fonologi, og at det eksisterer grensesnitt som oversetter mellom de ulike modulene. Lardiere mener at det er disse grensesnittene som er sårbare for en kritisk periode, og ikke modulene i seg selv, som for eksempel syntaks. Lardiere hevder derfor at både syntaksmodulen og morfologimodulen kan omstilles og gis ny verdi i andrespråket, men at disse verdiene ikke alltid gir seg uttrykk i synlige bøyingsendelser (Jin og Eide, 2013). Slik tenker hun seg at en innlærer av et andrespråk kan ha nøyaktig lik mental representasjon av andrespråk som en morsmålsbruker av språket har, selv om dette ikke nødvendigvis er synlig i den språklige produksjonen.

2.4.5 Konsekvensen av hypotesen om full transfer, full access (FTFA)

FTFA, hypotesen om full transfer, full access, har som nevnt i forrige delkapittel, to hjelpeteorier, MSIH (manglende synlig bøyning) og PTH (hypotesen om prosodisk overføring). Årsaken til at PTH ikke er så interessant å bruke i min oppgave, er at tysk og engelsk må antas å ha relativt lik bøyingsmorfologi i den fonologiske komponenten. Både tempus og finitthet markeres ved at en bøyingsendelse legges til på slutten av verbet.

MSIH er imidlertid en hjelpeteori som kan være mer aktuell for å forklare resultatene funnet ved andrespråkstekstene. Denne teorien mener, i tråd med FTFA, at alle trekk i universalgrammatikken, både tolkbare og utolkbare, er tilgjengelig i andrespråkslæringen, og at det er mulig for andrespråksinnlærere å kunne oppnå en mental representasjon av målspråket som er lik morsmålsbrukerens. MSIH forklarer divergens, synlig ulikhet med målspråket, med det som kalles “feature present despite appearances” (Jin og Eide, 2013). Med denne teorien hevdes det at den syntaktiske representasjonen hos andrespråksinnlæreren kan være riktig, selv om det ikke synes. Synlige feil skyldes problemer med grensesnittene, ikke problemer med kategorien selv.

Hvis hypotesen om manglende synlig bøyning (MSIH) innenfor FTFA-teorien skal kunne brukes til å forklare resultater i oppgaven min, vil jeg forvente å se to ting. For det første, hvis denne teorien stemmer, vil jeg kunne forvente at innlærerne gjør det bedre desto mer avanserte de er i språket, og jo lengre de har oppholdt seg i landet (oppholdstid i Norge). Hvis denne teorien stemmer, ville derfor en mulig prediksjon være at de engelske innlærerne gjorde færre finitthetsfeil desto mer avanserte de var, og desto lengre de har oppholdt seg i landet. Jeg kunne ha sett for meg at de engelske innlærerne som tok Språkprøven, hadde større problemer med finitthetskategorien enn de innlærerne som tok Bergenstesten, siden Bergenstesten er en test som krever mer norskkunnskaper. Men som vi vil se i denne oppgaven skjer ikke dette. De som tok Bergenstesten har totalt flere feil enn de som tok Språkprøven. Dette på tross av at innlærerne som har tatt Bergenstesten i gjennomsnitt har oppholdt seg lengre i Norge enn de innlærerne som har tatt Språkprøven. Dette kan komme av at de som tok Bergenstesten ikke nødvendigvis har mer forkunnskaper enn de som tok Språkprøven. Det er likevel ikke å komme utenom at språket i Bergenstesten er mer avansert enn det er i Språkprøven, og at innlærerne har oppholdt seg lengre i Norge ved Bergenstesten enn ved Språkprøven, og at dette ikke ser ut til å ha noe å si for forekomsten av feil.

Det andre momentet jeg ville forvente å se hvis MSIH kunne brukes til å forklare resultatene mine, er at førstespråket til informantene ikke har noe å si for innlæringen av et andrespråk. Med utgangspunkt i denne teorien ville jeg dermed forvente å se liten forskjell på

språkgruppene. At engelsk ikke har morfologisk uttrykt finitthet, mens tysk har morfologisk uttrykt finitthet, skulle derfor ikke hatt noe å si. Jeg ville slik forvente å se liten forskjell på hvor mange finittfeil de gjør. Men som vi vil se senere i denne oppgaven stemmer heller ikke dette. De engelske innlærerne gjør dobbelt så mange finittfeil som de tyske informantene. Resultatene i oppgaven min ser derfor ut til å støtte synet på at førstespråket spiller en viss rolle i tilegnelsen av et andrespråk. Teorien om manglende synlig bøyning ser dermed ikke ut til å passe for resultatene jeg har kommet fram til når det gjelder finittkategorien.

2.4.6 Failed Functional Features Hypothesis (FFFH)

Failed Functional Features Hypothesis (FFFH), som vi kan oversette som Hypotesen om Uriktige Funksjonelle Trekk¹⁵, ble opprinnelig formulert innenfor styrings- og bindingsteorien, også kalt GB-teori. Denne versjonen av prinsipp- og paramerteorien var rådende på 80- og 90-tallet. Det som skiller FFFH- hypotesen fra FTFA (se 2.4.4) er hvorvidt de mener at det er mulig å stille om og endre verdi på parametrene i universalgrammatikken. Hvis en andrespråksinformant viser trekk i sin produksjon som ikke er lik målspråket, hevder FFFH- hypotesen at dette skyldes at informanten har en annen mental representasjon av systemet enn en morsmålsbruker av språket har. Ifølge FFFH skjer dette fordi at enkelte UG-parametre som angår funksjonelle trekk, ikke kan endres i voksenalder, med mindre man har dette trekket i førstespråket. Mangler man imidlertid dette funksjonelle trekket i førstespråket vil det etter den kritiske perioden ikke være mulig å tilegne seg dette trekket i andrespråket (Jin og Eide, 2013: 2).

I de første generative teoriene om andrespråksinnlæring rådet det ofte en mer “naiv” tilnærming til språklig evidens. Hvis informanten produserte et verb med en tempusbøyning på, ville dette gjerne bli tatt som evidens for at tempus var tilegnet som kategori. Nyere teorier har problematisert dette forholdet, og det er blitt påpekt at bruk av en slik endelse ikke nødvendigvis er bevis for at systemet er tilegnet på en målspråklig måte. Selv om det på overflaten ser ut som om systemet er tilegnet, kan det forholde seg slik at systemet er kodet på en helt annen måte i informantens mentale representasjon. Det kan være at informanten bruker strukturer som ligner, men ikke er identiske, med de strukturene som finnes i målspråket. Dermed kan det på overflaten synes som om kategorien er tilegnet. Dette blir av Hawkins (2004), her gjengitt av Jin og Eide (2013: 2) kalt for “Features missing despite appearances”.

---

¹⁵ Oversettelsen er fra Jin og Eide (2013).

Påstandene om parametertilgjengelighet har blitt mer detaljerte med årene etter hvert som prinsipp- og parameter-teorien utviklet seg fra GB- teori til Minimalismeprogrammet (MP). FFFH anså at visse UG-parametre som angår funksjonelle trekk ikke kan endres i voksen alder, hvis man mangler dette trekket i førstespråket. Disse trekkene får innenfor minimalismeprogrammet en ny betegnelse, og FFFH benytter seg av Chomskys distinksjon mellom “tolkbare” og “utolkbare” trekk. “Utolkbare” trekk vil si trekk som bare angår kategoriens formelle egenskaper, og det er ifølge FFFH bare de utolkbare trekkene som blir utilgjengelige etter kritisk periode. FFFH blir derfor også kalt tolkbarhetshypotesen (*Interpretability Hypothesis*) (Jin og Eide, 2013: 2).

Studier som støtter FFFH- hypotesen er blant annet Hawkins og Chan (1997). De undersøkte to grupper av informanter som lærte engelsk som andrespråk, den ene gruppen hadde kantonesisk som førstespråk, og den andre gruppen hadde fransk som førstespråk. Studieobjektet var tilegnelsen av restriktive relativsetninger. I både kantonesisk, fransk og engelsk kan alle relativsetninger stå som predikat til for eksempel et substantiv. Det som derimot ikke er likt i de tre språkene er et *hv*- trekk, et trekk som vanligvis forbindes med spørresetninger og spørreord. Dette trekket finnes ifølge Hawkins og Chan hos relativsetninger i engelsk og fransk, men det mangler i kantonesiske relativsetninger. Dette mener de er en skjult forskjell mellom engelske og kantonesiske relativsetninger. Studien viste at mer input fra målspråket ikke nødvendigvis førte til mer målspråklige resultater. Den første testen de utførte, kunne tyde på at mer input førte til mer innfødtlik språkkompetanse, men når de undersøkte strukturene nærmere, viste det seg at informantene gjorde flere “feil” desto mer avanserte de var. Dette forklarer forfatterne med at de kantonesiske innlærerne rekrutterte en struktur fra morsmålet sitt som lignet, men ikke var identisk med strukturen i engelsk (se 2.4.7).

2.4.7 Konsekvensen av hypotesen om uriktige funksjonelle trekk (FFFH)

Hypotesen om uriktige funksjonelle trekk (FFFH) påstår altså at andrespråklæreres mellomspråk vil være begrenset av de funksjonelle kategoriene som eksisterer i andrespråklærerens morsmål. Konsekvensen av hypotesen om uriktige funksjonelle trekk er at parameterverdier for enkelte typer av funksjonelle trekk ikke vil være tilgjengelig for endring etter en kritisk periode for språkinnlæring. Selv i tilfeller der det kan se ut som om andrespråksinformanten har tilegnet seg en bestemt kategori i mellomspråket, kan dette skyldes andre forhold enn faktisk tilegnelse av kategorien. Informanten kan rett og slett ha

overført et uriktig trekk fra førstespråket sitt, som kan ligne på målspråkets trekk, men ikke er identisk med det.

Dette var Hawkins og Chans (1997) konklusjon i deres arbeid med restriktive relativsetninger i engelsk som andrespråk. De sammenlignet som nevnt franske og kinesiske innlærere av engelsk som andrespråk, og undersøkte spesifikt *hv*-flytting ut av restriktive relativsetninger. Engelsk har *hv*-flytting i relativsetninger, noe som også gjelder fransk. Kinesisk derimot har ikke *hv*-flytting i relativsetninger, i stedet har de en spesiell bindingskonstruksjon. Setninger i kinesisk kan generelt ha et usynlig førsteledd, kalt nulltopik, og Hawkins og Chan antar en slik struktur også for kinesiske relativsetninger. De kinesiske innlærerne i studien gjorde det generelt mye dårligere enn de franske innlærerne, og økt kompetansenivå garanterte ikke nødvendigvis bedre resultater. For en viss type konstruksjoner av relativsetninger, som flytting av *hv*-frase ut av innføyde fraser (*hv*-setning eller kompleks NP), gjorde de kinesiske innlærerne derimot mer feil på avansert nivå enn de gjorde på nybegynnernivå. Forfatterne konkluderer med at dette skyldes at de overfører et uriktig funksjonelt trekk fra førstespråket sitt. Siden de kinesiske innlærerne ikke har *hv*-flytting i relativsetninger i førstespråket sitt, overfører de det uriktige funksjonelle trekket “bindingskonstruksjon med null topik”, og det er dette som gjør at de ikke svarer mer og mer målspråkslikt med høyere kompetansenivå når de skal bedømme konstruksjoner av denne typen. De franske innlærerne har derimot *hv*-flytting i relativsetninger, og svarer mer og mer målspråkslikt dess mer avanserte de blir i målspråket. De franske innlærerne kan derfor etter hvert oppnå målspråkslik mental representasjon av slike konstruksjoner, siden de har denne konstruksjonen i førstespråket.

Det som er viktig å ta med seg fra Hawkins og Chans (1997) arbeid, er at det er enkelte parametriske trekk som ikke lenger er tilgjengelig for resetting i andrespråket om informanten ikke har dette trekket i sitt førstespråk, og her kommer vi igjen inn på tolkbare og utolkbare trekk. I Hawkins (2004) får vi en oppdatert versjon av FFFH-hypotesen, der Hawkins inkorporerer teorier fra minimalismeprogrammet, og gjør bruk av termene tolkbare og utolkbare trekk. Denne oppdaterte teorien av FFFH hevder at utolkbare trekk som ikke finnes i førstespråket ikke kan tilegnes i andrespråket etter en kritisk periode. Parametre som disse kan ikke få ny verdi i førstespråket. Tolkbare trekk, samt utolkbare trekk som også finnes i førstespråket, kan derimot tilegnes i S2 uavhengig av kritisk periode. Så det er mulig å tilegne seg et utolkbart trekk i andrespråket, men bare når dette utolkbare trekket også finnes i førstespråket. Har man ikke det utolkbare trekket i førstespråket, kan man ikke tilegne seg dette trekket i andrespråket etter en kritisk periode. Som resultat vil den mentale

representasjonen til mellomspråket til en voksen andrespråksinnlærer være permanent forskjellig fra en morsmålsbruker av det samme språket (Jin og Eide, 2013).

Konvergens, synlig målspråkslikhet, blir av denne teorien forklart med at innlæreren bruker strukturer og representasjoner fra førstespråket sitt, som på overflaten ligner på den aktuelle strukturen i andrespråket. Gjør man grundige tester på dette, vil man imidlertid avsløre at innlæreren har en annen mental representasjon enn hva enn morsmålsbruker av språket har. Det er dette som Hawkins (2004) og Jin og Eide (2013) kaller “features missing despite appearances”. Det vil si at den mentale syntaktiske representasjonen er feil, selv om den på overflaten og i produksjon kan se riktig ut. En kandidat som bruker korrekt tempusendelse på et verb har ikke nødvendigvis tilegnet seg tempuskategorien. Man må se mer nøye på informantens samlede produksjon for å avgjøre om det medfører riktighet eller ikke, fordi det kan tenkes at informanten har rekruttert lignende, men uriktige, strukturer og representasjoner fra morsmålet sitt og brukt dette i andrespråket. Bruken av korrekt tempusendelse på verbet kan også være tilfeldig, og i neste omgang kan det hende informanten bruker feil tempusendelse. Synlig målspråkslikhet trenger altså ikke å bety at innlæreren har tilegnet seg systemet, en må gjøre grundigere tester for å kunne komme fram til en entydig konklusjon. Selv om FFFH hevder at det finnes visse trekk som ikke kan tilegnes i andrespråk, vel å merke hvis dette trekket ikke finnes i førstespråket, avviser ikke FFFH muligheten for å oppnå absolutt morsmålslik kompetanse i andrespråk som ikke inneholder slike problematiske trekk.

2.5 Tredjespråksproblematikk

Stort sett når en snakker om andrespråk vil man, som nevnt tidligere, referere til betegnelsen andrespråk, ikke tredjespråk, fjerdespråk osv. Hvis vi for eksempel tenker oss en nordmann som har lært engelsk, tysk og fransk i voksen alder, vil det ikke være unormalt å referere til alle disse språkene som andrespråk, uavhengig av når og i hvilken rekkefølge innlæreren lærte språkene. I og med at alle språk en lærer etter den kritiske perioden teknisk sett er andrespråk, er dette en helt grei måte å referere til språkene en morsmålsbruker har lært i voksen alder på.

Når det er sagt vil det i noen tilfeller kunne være nyttig å skille mellom andre-, tredje- og fjerdespråk osv. Dette skyldes at transfer, overføring av språktrekk, ikke bare kan tenkes å skje fra et førstespråk til et andrespråk, men også fra et andrespråk til et annet andrespråk. Andrespråket som en lærte som nummer to, kan for eksempel ha innvirkning på et andrespråk en lærte som nummer tre.

En studie som har undersøkt transfer fra andrespråk til tredjespråk er Bohnacker (2006). Bohnackers artikkel undersøkte verbplassering, spesifikt V2, i voksne andrespråk, og språkene som ble undersøkt var to germanske V2-språk, nemlig tysk og svensk. I artikkelen argumenterer Bohnacker for full transfer av leksikalske og funksjonelle projeksjoner ved andrespråksinnlæring. Hun undersøkte en gruppe svenske innlærere som lærte seg tysk. Ved første øyekast kunne det se ut som om teorien som Bohnacker brukte om full transfer av leksikalske og funksjonelle projeksjoner ved andrespråksinnlæring ikke stemte, fordi flere av innlærerne hadde problemer med å tilegne seg V2 i målspråket, noe som vil være evidens mot en slik hypotese. Om hypotesen hadde stemt, ville ikke de svenske innlærerne av tysk som andrespråk ha hatt problemer med V2 overhodet.

Her kommer transfer fra andrespråk til tredjespråk inn. Det viste seg nemlig at innlærerne delte seg inn i to grupper, en som behersket V2 og en som ikke behersket V2. Den gruppen som ikke behersket V2 kunne engelsk fra før, mens den gruppen som behersket V2 ikke kunne engelsk fra før. I og med at engelsk ikke er et V2-språk er det derfor nærliggende å konkludere med at engelskkunnskapen til innlærerne påvirker måten innlærerne lærer seg tysk på. Bohnackers (2006) konklusjon er dermed at andrespråk som en innlærer kan fra før, påvirker innlæringen av et nytt andrespråk (altså et tredjespråk). I min oppgave er ikke tredjespråksproblematikk veldig framtrædende, men jeg kommer likevel til å komme kort inn på det i analysekapitlet.

2.6 Oppsummering – tre forskningsspørsmål

Utgangspunktet for undersøkelsen min består av flere ulike forskningsspørsmål, og i dette kapitlet har jeg gjort greie for bakgrunnen for å stille akkurat disse spørsmålene. Nedenfor har jeg utformet tre forskningsspørsmål eksplisitt, og underspørsmål for hvordan jeg skal komme fram til et svar på spørsmålene:

Forskningsspørsmål 1:

1. Har oppholdstid i Norge noe å si for graden av kompetanse på finitthet og tempus i norsk som andrespråk?
  - Gjør innlærerne mindre feil på disse kategoriene desto lengre tid de har oppholdt seg i Norge?

Forskningsspørsmål 2:

2. Er det lettere å tilegne seg tempus enn finitthet?
  - a) Blir det gjort flere finitthetsfeil enn tempusfeil?
  - b) Gjør både de engelske innlærerne og de tyske innlærerne signifikant mindre tempusfeil enn finitthetsfeil?
  - c) Gjør de engelske og tyske innlærerne like lite tempusfeil?

Forskningsspørsmål 3:

3. Er det transfer fra førstespråket når det gjelder finitthetsdistinksjonen?
  - Gjør de engelske innlærerne flere finitthetsfeil enn de tyske innlærerne?

Jeg vil i det som følger, forsøke å besvare disse spørsmålene, og jeg vil i stor grad bruke FFFH-hypotesen for å forklare resultatene.

Metode

---

3. Metodisk tilnærming

3.1.1 Innsamling av språklig data: korpus og introspeksjon

Språkvitenskap er en empirisk vitenskap og ofte må forskeren selv skaffe nødvendig data. Man kan velge å bruke informanter, introspeksjon eller eksisterende materiale. I min oppgave har jeg valgt å bruke eksisterende materiale, nærmere bestemt et elektronisk tekstkorpus, i tillegg til egen språklige intuisjon (egen introspeksjon).

Johannessen (2003) lister opp flere fordeler med å bruke elektroniske korpus i *På språkjakt*. En av de klare fordelene som nevnes er datamengden. Man kan effektivt få tak i store mengder data uten å måtte reise noen steder for å skaffe informanter. Man trenger kun en datamaskin. Dette sparer både tid og penger. Man unngår også at datainnsamlingen blir påvirket av forskerens hypoteser. Selv om data som tolkes ofte vil være påvirket av hvem som tolker det, vil ikke selve innsamlingen av data være påvirket, siden forskeren selv ikke har samlet det inn. Fordelen med å bruke informanter er derimot at man kan ha en toveis kommunikasjon med dem, og det gir mulighet for å stille tilleggsspørsmål om det er noe som er uavklart. Dette innebærer imidlertid også fallgruver fordi dette kan føre til at man påvirke informanten i en retning som stemmer overens med forskerens hypoteser (2003: 137). Dette unngår man som sagt ved å bruke korpus. Ulempen er at man ikke kan stille tilleggsspørsmål hvis noe skulle være uklart. Hvis man for eksempel skulle komme over ei tvetydig setning eller frase som kan rekonstrueres på flere måter, kan det være vanskelig å vite om man har tolket setningen eller frasen rett.

Man kan imidlertid i en viss forstand stille oppfølgingsspørsmål til korpuset. Man kan i utgangspunktet stille oppfølgingsspørsmål til alle tre kildene, man kan stille nye spørsmål til informantene, eller bruke introspeksjon med de nye problemstillingene eller andre søkekriteriene til korpuset, men korpuset er kanskje best egnet til dette fordi korpuset holder seg konstant. Det har ikke forandret seg. Tekstene og språket vil være det samme, og nye spørsmål vil derfor ikke påvirke hvordan korpuset svarer. Introspeksjon alene er ofte spekket med feilkilder i utgangspunktet, og er ikke mindre spekket med feilkilder i runde to. Å stille oppfølgingsspørsmål til informantene er heller ikke problemfritt, fordi man ikke alltid lenger har tilgang på informantene. Informantene kan også reagere annerledes på innholdet i spørsmålene når de blir konfrontert med materialet for andre gang, og det er ikke sikkert at de er så stabile i forhold til de første dataene lenger (Johannessen, 2003: 161-162).

En annen fordel med tekstkorpus er at nye og overraskende data kan dukke opp. Selv om bruk av informanter også kan føre til at man kommer over nye og overraskende data, er man da i større grad avhengig av at informantene er samarbeidsvillige og svarer utfyllende på forskerens spørsmål. Det er vanskelig å komme over nye data hvis informanten svarer med enstavelserord. Introspeksjon er heller vanskelig å bruke for å komme fram til nye data, fordi man som regel er for bundet opp til det man har i tankene fra før til at man kan gi seg selv noen store overraskelser. Å bruke et tekstkorpus er derfor en stor fordel fordi det er en klar kilde til overraskelser. Når man søker på et ord eller en bestemt spørsmålsformulering i et korpus, kan ordet eller spørsmålet være flertydig og man kan komme over flere eller andre ting enn en har bedt om. Slike resultater kan gi forskeren noe å tenke på, og det vil ofte føre til at det blir formulert nye hypoteser (Johannessen, 2003: 165).

En siste fordel jeg vil nevne med å bruke korpus gjelder etterprøving av data. I praksis er datainnsamling ved hjelp av korpus den eneste metoden der dataene kan etterprøves. Data en har skaffet ved introspeksjon lar seg vanskelig etterprøves av andre, og data en har fått ved hjelp av informantundersøkelser byr også på store vanskeligheter, selv om de i prinsippet er etterprøvbare. Dette skyldes at det er kostbart og tidkrevende å spore opp gamle informanter, og det er ikke sikkert at alle informantene er i live lenger en gang, og selv om de er det er det ikke sikkert de har samme språklige intuisjon som de en gang hadde (Johannessen, 2003: 162).

En ulempe med korpus er imidlertid at det prinsipielt er vanskelig å stille direkte negative spørsmål eller å få data om marginale konstruksjoner. Er man interessert å få tak i slik data bør man uansett ta i bruk introspeksjon eller informanter. I tillegg er det, som allerede nevnt, vanskelig å følge opp spørsmålene mer inngående. Korpuset inneholder også en endelig mengde data, og dataene er som oftest tidsavgrenset. Men som sagt er bruk av korpus ypperlig for å få tilgang på store mengder data på en rask og effektiv måte. Dataene kan videre enkelt etterprøves av andre, og man unngår at datainnsamlingen farges av forskerens hypoteser. I et elektronisk korpus kan man dessuten også spesifisere detaljerte grammatiske søkeuttrykk (Johannessen, 2003: 149).

3.1.2 ASK – Norsk andrespråkskorpus

Ovenfor listet jeg opp fordelene og ulempene med å bruke korpus. Selv om korpusbruk har sine svakheter, har jeg valgt å bruke et elektronisk korpus som datamateriale fordi det er en tidsbesparende og billig framgangsmåte. Det har gitt meg tilgang på en stor mengde tekster og

jeg unngår at datainnsamlingen er farget av hypotesene som er utgangspunktet for studiet. I masteroppgaven min har jeg brukt ASK, *Norsk andrespråskorpus*, for å innhente data. ASK er et elektronisk innlærerkorpus som er utviklet ved Universitetet i Bergen. Innholdet i korpuset består av personopplysninger om og tekster skrevet av kandidater som har gått opp til to ulike tester i norsk: *Språkprøven i norsk for voksne innvandrere* og *Test i norsk – høyere nivå*, den sistnevnte kalles også for *Bergenstesten* (Tenfjord, Hagen, og Johansen, 2009: 52). I artikkelen “Norsk andrespråskorpus – Design og metodiske forutsetninger” forteller de som står bak utviklingen av ASK at hovedmålet med utviklingen av ASK var å bygge opp et korpus av innlærertekster som skulle styrke mulighetene for å kunne drive empiriske studier av norsk som andrespråk spesielt, og andrespråklæring generelt (Tenfjord, Hagen, og Johansen, 2009: 53). Dette er en av grunnene til at jeg valgte dette korpuset. Grunnen til at det egner seg såpass godt til å drive med empiriske studier av norsk som andrespråk, er at korpuset ikke kun er en samling av innlærertekster, men også inneholder annotering av grammatiske kategorier og feilkoder, samt persondata knyttet til informantene (Tenfjord, Hagen, og Johansen, 2009: 53). Den vanlige prosedyren tidligere har vært at man har transkribert håndskrevne tekster til maskinskrevne, og behandlet dem videre manuelt, både søk etter spesielle strukturer eller ord, og kvantifisering. Eventuelt har man lagt dem inn i regneark for å effektivisere behandlingen. Problemet med denne arbeidsmetoden er at den er svært tidkrevende, og i forhold til et elektronisk korpus er det mindre effektivt, og tekstmengden begrenser seg selv i forhold til den tiden forskeren har til disposisjon. Elektroniske korpus gjør det mulig å behandle store tekstmengder på kort tid, og gir et sikrere grunnlag for å gjøre statistiske analyser (Tenfjord, Hagen, og Johansen, 2009: 54)

ASK består av ca 1700 tekster¹⁶ på 200-400 ord per besvarelse og er som sagt tatt i fra *Bergenstesten* og *Språkprøven i norsk for voksne innvandrere* (Tenfjord, Hagen, og Johansen, 2009: 55). Tekstene er delt inn i tre kategorier; *original*, *error-coded* og *corrected*. I *original* er tekstene skrevet av andrespråksinnlærerne, i *error-corrected* er det er lagt til forslag til retting av tekstene, og i *corrected* er feilene byttet ut med forslagene til retting. Her er et eksempel fra tekst 20 s0335 (engelsk tekst) på *original*, *error-corrected* og *corrected*:

1. VA HA SKJED MED VORT FRITID? (original)
2. { VA | HVA }_{ORT} { HA | HAR }_F { SKJED | SKJEDD }_{ORT} MED { { VORT | VÅRT }_{ORT} | VÅR }_F FRITID? (error-corrected)

---

¹⁶ Det kan muligens være flere tekster enn dette nå siden dette tallet ble oppgitt i 2009.

3. HVA HAR SKJEDD MED VÅR FRITID? (corrected)

Fordelen ved å bruke slike testbesvarelser er at man får rimelig homogene tekster, både når det angår tekstsjanger og produksjonskontekst. Alle informantene har tatt testen under samme fysiske rammebetingelser, med samme tidsbegrensning, og testprestasjonene er blitt evaluert av sensorer med den samme type instruksjon og opplæring. Dessuten er det kun beståtte besvarelser som er tatt med i utvalget, noe som tilfredsstiller kravet til homogenitet. I tillegg bidrar persondata knyttet til informantene til å gi opplysninger om ulike variabler som kan ha påvirkning på språklæringen (Tenfjord, Hagen, og Johansen, 2009: 55).

Utvalget av besvarelser i ASK er bestemt etter disse tre kriteriene; morsmålskriteriet, bestått-kriteriet og info-kriteriet. Det viktigste kriteriet, morsmålskriteriet, for utvalg av tekster til korpuset har vært innlærernes morsmål. Dette gjør at man kan søke på det språket en vil, for eksempel engelsk, og se om disse informantene har noe til felles, og eventuelt sammenligne disse med andre innlærere med et annet morsmål. ASK gjør det også mulig å bedrive transferforskning, fordi det har en stor datamengde og bredde i morsmålsgrupper og fordi produksjonsforholdene har vært like for alle informantene. Det er også mulig å gjøre statistiske analyser, fordi det er valgt ut 100 tekster fra hver morsmålsbakgrunn på hvert av testnivåene¹⁷. Det ble valgt ut ti språk til ASK, og de ble valgt på bakgrunn av at de skulle representere store minoritetsgrupper i Norge. Utvalget består av følgende morsmålsgrupper: tysk, nederlandsk, engelsk, spansk, russisk, polsk, bosnisk-serbisk-kroatisk¹⁸, albansk, vietnamesisk og somali (Tenfjord, Hagen, og Johansen, 2009: 56)

Det andre kriteriet som ligger bak tekstutvalget i ASK, er bestått-kriteriet. Dette betyr at alle besvarelsene i ASK er bestått, og at de er bedømt til å ligge *på* eller *over* visse definerte språkferdighetsnivåer. Kommunikativ funksjonalitet er lagt til grunn for bedømmelsen, og det innebærer at for å bestå må informanten være i stand til å kommunisere sitt intenderte innhold etter kravene på hvert nivå (Tenfjord, Hagen, og Johansen, 2009: 56). Grunnen til at dette prinsippet er så viktig, er at det ville være meningsløst og logisk umulig å identifisere språkbruksfeil hvis man ikke har en rimelig oppfatning av hva som er informantens intenderte innhold (Tenfjord, Hagen, og Johansen, 2009: 59).

Det tredje kriteriet, info-kriteriet, er også et viktig kriterium fordi at selv om testomstendighetene for alle informantene er lik, gjelder ikke dette for innlæringskonteksten,

---

¹⁷ ASK mangler fortsatt tekster fra høyere nivå for språkene albansk, vietnamesisk og somali, men det har ikke noe å si for min studie, siden jeg ser på morsmålsbakgrunn fra engelsk og tysk (Tenfjord, Hagen og Johansen, 2009, :56).

¹⁸ I Ask er bosnisk-serbisk-kroatisk behandlet som et språk, noe som inntil nylig har vært vanlig å gjøre.

og det vil på dette området være ulikheter hos informantene. Derfor er det knyttet informasjon til informantene som kan være relevant for forskning på andrespråksinnlæring eller tospråklighet, som alder, oppholdstid i Norge, antall timer som er brukt på språkundervisning osv (Tenfjord, Hagen, og Johansen, 2009: 57). I mitt tilfelle har oppholdstid i Norge vært et kriterium jeg har sett på for å undersøke om det er vesentlig forskjell mellom informantene på bakgrunn av hvor lenge de har oppholdt seg i Norge.

I tillegg til feilkoder har koderne som nevnt angitt forslag til korreksjon, og på bakgrunn av denne korreksjonen er det blitt laget en rekonstruert utgave av hver enkelt tekst som skal være grammatisk korrekt ifølge bokmålsnormen. ASK består i så måte av et korpus av originale innlærertekster og et korpus med rekonstruksjoner av disse. De to korpusene er som nevnt over representert med hvert sitt brukergrensesnitt (*original* og *corrected*). I tillegg til dette er det et korpus i mellom som viser originaltekstene tilført feilkoder (*error-coded*). (Tenfjord, Hagen, og Johansen, 2009: 63-64). Tekstene som er produsert, har ikke blitt fortolket bare på grunnlag av sitt bokstavelige innhold, men også på grunnlag av tekstens kontekst. Det gjelder både den umiddelbare konteksten, den mer omfattende situasjonskonteksten og også den brede kulturelle konteksten (Tenfjord, Hagen, og Johansen, 2009: 59). Selv om tekstene alt var tilført feilkoder og forslag til korreksjon da jeg så på dem, betyr ikke dette at disse prinsippene ikke var nyttig for meg. På hver av tekstene jeg har tatt fra ASK, har jeg sett på konteksten for å tolke tekstene. Det har vært en viktig del av arbeidet mitt å sjekke om jeg er enig i de feilkodene som er gitt i hvert tilfelle. Selv om jeg stort sett har vært enig i feilkodene som ASK har brukt, har det vært ganger jeg ikke har vært helt enig med enkelte av korreksjonene som er gjort. Dette er ikke så rart i og med at tekstutdragene kan ha mer enn én mulig rekonstruksjon. ASK viser kun et forslag til rekonstruksjon i tekstene, siden det å registrere alle tenkelige rekonstruksjoner og kode hvert enkelt alternativ ikke ville vært en gangbar løsning fra et praktisk og økonomisk synspunkt (Tenfjord, Hagen, og Johansen, 2009: 59).

I de fleste tilfellene har jeg vært enig, men av og til har det dukket opp forslag til retting som jeg har ment ikke nødvendigvis stemmer. I andre tilfeller har jeg kommet over feil fra informantenes side som ikke har blitt oppdaget av de som har rettet tekstene. Følgende setning er eksempel på et tilfelle der en feil har blitt oversatt: “{ Mediaen | **Media** }_{INF} tegner et { bilder | **bilde** }_F av hvordan folk tror de bør ser ut...”. Jeg har kopiert setningen fra en av ASK sine feilmarkerte tekster (fra de engelske innlærernes tekster). Rettingene som er gjort er markert med rødt. Som vi ser har personen som har rettet teksten oversatt en feil, og har ikke rettet “bør ser ut” til “bør se ut”, Hvis jeg bare hadde merket meg rettingene som var gjort i

ASK, uten å se nøyer på tekstene selv, ville jeg kanskje ikke ha sett feilen, og dermed ville jeg ha notert ned en finittfeil mindre enn det som faktisk var tilfelle. Siden tekstene først har blitt rettet av folk innenfor ASK og dermed blitt sett over av meg igjen, er det mindre sjanse for at feil blir oversett i tekstmaterialet. Når man går igjennom en masse tekst, slik de i ASK har gjort, er det svært lett å overse en feil innimellom fordi en kan se seg blind på teksten, noe jeg selv har erfart i arbeidet med tekstene.

Hovedpoenget i Tenfjord, Hagen og Johansens artikkel er at ASK er teorinøytralt og at det derfor er en god kilde for andrespråksforskere uavhengig av deres teoretiske synspunkter. ASK sin oppgave er å identifisere og klassifisere entiteter og strukturer som avviker fra morsmålsnormen uten at det tas stilling til hva som måtte være forklaringen på avvikene som registreres (2009: 68-69). Derfor er ASK ypperlig til å bruke i oppgaven min siden den kan tilføres hvilket som helst teori. ASK registrerer kun hva som er feil og sier ikke noe om hva disse feilene skyldes, og det er opp til meg som forsker på dette å finne plausible forklaringer til hvorfor informantene gjør de feilene de gjør.

3.2 Tekstutvelgelse

Tekstene har jeg plukket ut tilfeldig. Det eneste søkekriteriet jeg hadde i ASK, var at det skulle finnes feil i verbbyingen, og at forfatteren av teksten skulle ha engelsk eller tysk som morsmål. Dette ga en rekke resultat som jeg lastet ned uten å se veldig nøye på tekstene på forhånd. Slik har jeg unngått å velge tekster som ubevisst styrker hypotesen om at engelske innlærere gjør flere feil enn tyske innlærere. I begynnelsen hadde jeg ikke bestemt hvor mange tekster jeg skulle plukke ut fra hver språkgruppe, så derfor endte jeg opp med 43 tekster fra de engelske innlærerne, som var de jeg startet med. Underveis når jeg plukket ut de tyske innlærernes tekster bestemte jeg meg for å ha 40 tekster, 20 fra *Språkprøven* og 20 fra *Bergenstesten*. Dette gjorde at jeg måtte gjøre om en del i forhold til tekstene fra det engelske datamaterialet. Ikke hadde jeg bare 3 tekster for mye, men fordelingen mellom *Språkprøven* og *Bergenstesten* var ikke jevnt fordelt.

Da jeg brukte søkefunksjonen for å finne tekster til det engelske materialet, visste jeg ikke om at det gikk an å søke direkte etter *Språkprøven* eller *Bergenstesten*. Tekstene jeg fikk var dermed en broket blanding mellom *Språkprøven* og *Bergenstesten*, og da jeg plukket ut 43 tilfeldige tekster tenkte jeg ikke så mye på om de var fra *Språkprøven* eller *Bergenstesten*. Det viste seg at jeg hadde funnet 27 tekster som var fra *Språkprøven*, og kun 16 tekster som var fra *Bergenstesten*. I tillegg oppgav en av informantene i teksten sin at han eller hun var

opprinnelig norsk. Jeg vet ikke om dette betyr at personen hadde besteforeldre eller oldeforeldre som er norske eller om personen selv er norsk, og siden jeg ikke hadde mulighet til å avgjøre om personen hadde hatt tidligere kontakt med norsk, valgte jeg å ikke bruke denne teksten. Denne teksten var fra *Bergenstesten*, og jeg sto dermed igjen med 15 tekster fra *Bergenstesten*.

Jeg måtte derfor velge bort 7 tekster fra *Språkprøven*, som ikke skulle være med, og jeg måtte finne 5 nye tekster fra *Bergenstesten*. Jeg valgte ut tekstene helt tilfeldig ved loddtrekning, dette gjaldt både tekstene som ble tatt ut og de nye tekstene som ble hentet inn¹⁹.

Når jeg arbeidet med tekstene valgte jeg å telle antall verb per tekst, slik at jeg kunne få en oversikt over hvor mange feil det er i tekstene i forhold til hvor mange verb det er. Dette gjør det enkelt å sammenligne tekster med hverandre, og gjør det enkelt å se om en kandidat gjør mange flere feil enn en annen kandidat. Selvsagt kunne jeg ha gjort dette uten å telle antall verb, men da ville jeg bare ha fått oppgitt antall feil per tekst, og kunne ikke sagt noe om hvor mange prosent feil per tekst det dreide seg om. Fordelen med å ha feilene i prosent, er at det viser et mer nøyaktig bilde av hvor mye feil informantene eventuelt gjør i forhold til hvor mange verb som brukes. En tekst kan for eksempel ha flere feil enn en annen tekst, men det betyr ikke nødvendigvis at denne informanten gjør det dårligere enn den andre, fordi det kan hende at denne informanten skriver mye lenger og bruker mer verb. Derfor kan det hende at informanten har like mye feil som den andre informanten, eller kanskje til og med mindre feil, i forhold til hvor mye som er skrevet i teksten.

På grunn av dette valgte jeg i tillegg å oppgi antall ord per tekst, i og med at verbantall i seg selv ikke nødvendigvis sier noe om tekstlengden. Noen bruker mange verb i teksten, mens andre bruker få. Et eksempel på dette er en kandidat som bruker ordet “studiebegynnere” i stedet for å skrive “studentene som har begynt” (23 h0224, tysk tekst). Andre eksempler er setninger der informanten utelater verbet: “Vi har, eller kan, lære mye fra de eldre” (37 h0169, engelsk tekst), “Å melde seg inn i en idrettsklubb en god måte å treffe folk som har de samme interesser som deg” (40 h0623, engelsk tekst), “Klart at også prisene for slike teknologier må minskes” (28 h0249, tysk tekst).

Å komme fram til rett antall ord var en prosess i seg selv. Jeg kopierte tekstene fra ASK og limte dem inn i Word, og dette førte til en del problemer med tegnene. Absolutt alle

---

¹⁹ En av de 7 tekstene som ble tatt ut etter loddtrekningen, hadde hele 21 finittfeil. Denne teksten hadde altså mest finittfeil av alle i datamaterialet, men siden teksten var en av de tekstene som tilfeldig ble plukket ut, har selvfølgelig ikke resultatene fra denne teksten blitt tatt med i oppgaven.

tegnene i Word hadde mellomrom foran tegnene, dvs. mellomrom komma, mellomrom punktum, mellomrom semikolon osv. Det samme gjaldt hermetegn og parentes. Dette måtte jeg redigere med “søk og erstatt”- funksjonen i Word. Hvis jeg ikke hadde gjort dette, ville alle tegnene blitt regnet med som et ord. Så om en tekst f. eks. hadde hatt 40 tegn, ville Word regnet dette som 40 ord ekstra. I tillegg hadde tekstene fra ASK i de fleste av tekstene ord, og av og til hele setninger, som informanten selv hadde strøket over. I og med at disse ordene er strøket over, er de ikke med i tekstproduksjonen, og skal etter min mening derfor ikke telles med. Derfor måtte jeg gå over hver tekst og telle opp alle overstrykningene, og trekke dette antallet fra det antallet Word oppga at tekstene hadde. Dermed kom jeg fram til en nøyaktig oversikt over antall ord per tekst.

Hvorfor er dette viktig? Dette er viktig fordi hvis jeg hadde latt være å redigere dette, ville det ha sett ut som om tekstene var lengre enn det de faktisk er. I noen tekster kunne man få 100 mer ord enn det egentlig er, og dette ville vært en stor feilkilde. Det kunne gitt inntrykk av at informanten brukte lite verb i forhold til antall ord, f.eks., eller at informanten hadde lite feil i forhold til hvor mye han skrev. Jeg la derfor mye arbeid i å få antall ord per tekst riktig, for å få fram et mest mulig sannferdig bilde.

3.2.1 Feiltyper

I masteroppgaven min skiller jeg mellom to hovedtyper av feil, leksikalske feil og strukturelle feil. De strukturelle feilene har jeg delt inn i sju kategorier: *finitthetsfeil*, *tempusfeil*, *imperativ for infinitiv*, *imperativ for presens*, *kontekstfeil*, *passiviseringsfeil* og *annet*. Det er de strukturelle feilene som er av størst interesse for mitt forskningsarbeid, og de leksikalske feilene vil jeg derfor kun nevne kort her, før jeg vil forklare nærmere de strukturelle feilene jeg har registrert.

Med betegnelsen leksikalske feil mener jeg feil som skyldes andre forhold enn at innlæreren ikke har systemet på plass. Slike feil kan dreie seg om rene skrivefeil eller at verbene blir bøyd etter feil klasse. Eksempel på det første er verb som er blitt skrevet slik: *hå* for *ha*, *vere* for *være*. Eksempel på at verb blir bøyd etter feil klasse er følgende eksempler: *opplevet*, *snakkte*. Informantene uttrykker riktig systematikk når det gjelder finitthet og tempus, men de er bøyd etter feil klasse. Begge verbene er riktignok bøyd svakt, men verbet *oppleve* er bøyd etter *kasta*-klassen i stedet for klasse 2b, mens verbet *snakke* er bøyd etter klasse 2a i stedet for *kasta*-klassen.

I tillegg til disse to typene leksikalske feil har jeg også registrert en tredje type feil som forekommer i datamaterialet, som skiller seg en del ut fra de første to feiltypene. Dette er feil som for eksempel *brudde*, *bryttet*, *tilbehørerer* og *gjører*:

1. Man ville **brudde** inn eller stjåle (tekst 5 s0063, tysk innlærer).
2. Endelig, de vennligste mobiltelefoner er **bryttet** av (tekst 5 s0330, engelsk innlærer).
3. Norges natur og nordmen **tilbehørerer** sammen... (tekst 8, s0124, tysk innlærer).
4. Det er stor forskjell fra sted til sted, og i ulike situasjoner mann vil bruker forskjelligere transportmidler men hvor som helst mann kan prøver å tenker ut på det de **gjører** (22 h0271).

Slik feil er ikke enkle skrivefeil og heller ikke verb som kun er bøyd etter feil klasse. Når det gjelder verbet *brudde* er dette en ganske logisk feil å gjøre. I norsk kan vi ta et substantiv og avlede et verb av det, for eksempel *et innkjøp = kjøpe (inn)*. Hvis innlæreren har kunnskap om dette kan feil som *brudde* oppstå: *Innbrudd = brudde inn*. Eksempel nr. 2 er litt verre å tolke, fordi det ikke er så lett å få tak i hva innlæreren har ment. De som har kodet ASK har imidlertid tolket setningen til å bety dette: "Til sist; de vennligste mobiltelefonene er de som er slått av!" Jeg sier meg enig i denne tolkningen, siden den er logisk i henhold til konteksten som setningen plasserer seg i. Feilen *bryttet* har de rettet først til *brutt* og så til *slått* (av). Jeg har dermed valgt å se på denne feiltypen som en leksikalsk feil, siden systematikken virker riktig med hensyn til finittet og tempus. Jeg vil heller ikke betegne det som en kontekstfeil. Vi har ikke noe ord i norsk som heter *bryttet*. Det virker som om informanten ikke vet hvilket ord han skal bruke, og har valgt å bruke et ord som kan ligne på et norsk verb. En slik feil handler sannsynligvis om en feil som kunne vært unngått om personen hadde visst hvilke ord han skulle bruke. Jeg vil derfor kalle det en leksikalsk feil, ikke en strukturell feil, fordi det er en feil som antageligvis har oppstått på grunn av manglende eller for kreativt ordforråd, og ikke fordi personen har brukt feil ord i feil sammenheng.

Ordet *tilbehørerer* er på sin side en feil som sannsynligvis skyldes at innlæreren har blandet sammen to ord *tilbehør* og *høre* (sammen). Ifølge konteksten er det sannsynlig at innlæreren mente å skrive at *natur og nordmenn hører sammen*, men innlæreren har antagelig blandet sammen *hører* og *tilbehør* og har brukt substantivet *tilbehør* som et verb og bøyd det i presens: *tilbehør +er+er= tilbehørerer*. Feilen med å skrive *gjører* i stedet for *gjør*, er en feil

jeg har kommet over både hos engelske og tyske innlærere.²⁰ Feil som dette er ganske logiske siden verb i presens som regel bøyes ved å legge til *-er* eller *-r* til infinitivstammen (Faarlund, Lie, Vannebo, 2006: 478). Hvis innlæreren vet dette, men ikke vet at verbet har en uregelmessig form i presens, høres det nok ganske logisk ut å bøye verbet *gjøre* som *gjøre + r = gjører*.

De strukturelle feilene skyldes derimot at innlæreren ikke har systemet på plass, og som nevnt har jeg delt dem inn i sju kategorier: *finittetsfeil*, *tempusfeil*, *imperativ for infinitiv*, *imperativ for presens*, *kontekstfeil*, *passiviseringsfeil* og *annet*. Kategorien *finittetsfeil* og *tempusfeil* har jeg videre delt inn i underkategorier. Kategorien *finittetsfeil* har jeg delt inn i fire underkategorier, *infinitiv for presens*, *presens for infinitiv*, *preteritum for perfektum partisipp* og *perfektum partisipp for preteritum*. Dette har jeg gjort fordi det er utilstrekkelig kun å telle hvor mange finittetsfeil som er gjort totalt. Det er også interessant å se hvilke forskjellige finittetsfeil som blir gjort. Forut for undersøkelsen forventet jeg å se flest sammenblandinger av infinitiv og presens, siden *kasta*-klassen innebærer at mange verb i preteritum og perfektum partisipp vil få lik endelse (se kapittel 3.3.1 for diskusjon), men for å kunne underbygge denne hypotesen er det nødvendig å telle med alle mulige finittetsfeil. Det kan også være interessant å se om innlærerne oftere bruker presens for infinitiv eller infinitiv for presens, eller om de oftere bruker preteritum for perfektum partisipp eller perfektum partisipp for preteritum. Derfor har jeg laget en kategori for alle disse fire typene av feil for å undersøke om det er et mønster, noe det faktisk er. Hos både de engelske innlærerne og hos de tyske innlærerne er det mye sammenblanding av presens for infinitiv og infinitiv for presens, men lite sammenblanding av preteritum for perfektum partisipp og perfektum partisipp for preteritum.

Kategorien tempus har jeg delt inn i hele åtte underkategorier. Kategoriene er: *presens for preteritum*, *presens for perfektum partisipp*, *preteritum for presens*, *perfektum partisipp for presens*, *infinitiv for preteritum*, *infinitiv for perfektum partisipp*, *preteritum for infinitiv*, *perfektum partisipp for infinitiv*. Årsaken til at jeg har delt inn tempusfeilene i åtte underkategorier er at dette er nødvendig for å kunne registrere alle typer tempusfeil. Selv om en kunne argumentere for at infinitiv for preteritum både er en finitt feil og en tempusfeil, siden infinitiv er infinitt og preteritum er finitt, er dette først og fremst en tempusfeil, siden jeg anser dette for å være en mer basal feil. Tempus er etter min mening en konseptuelt

---

²⁰ Feil som *gjører* trenger ikke nødvendigvis å være en leksikalsk feil.. Jeg har også kommet over eksempler i tekstene der *gjører* har blitt brukt i kontekster som krever infinitiv, og i slike tilfeller er det snakk om en finittfeil.

viktigere kategori. I engelsk er det for eksempel tempus som har det mest tydelige skillet i og med at det skilles mellom fortid/ikke-fortid. Finitthet markes morfologisk kun på enkelte sterke irregulære verb.

Kontekstfeilkategorien har jeg valgt å regne med fordi mange tekster har en eller flere kontekstfeil. Det finnes tekster som ikke har noen andre feil enn kontekstfeil. Kontekstfeil er som navnet tilsier verb som blir brukt i feil kontekst. Modalverbene er en type verb som ofte blir brukt i feil kontekst. Flere innlærere bruker for eksempel *må* i stedet for *bør* eller *skal*. Men også verb som *se* for *skjønne*, *bør* for *blir*, *bli opptatt* for *være opptatt*, *har fort økonomiproblemer* for *får fort økonomiproblemer*, *være kjent* for *kjenne*, for å nevne noen eksempler, blir brukt i andrespråkstekstene. Den siste feilen, “være kjent”, regner jeg også med som en kontekstfeil, og ikke en tempusfeil, siden *være* er bøydd i infinitiv og *kjent* er bøydd i samsvar med dette verbet og dermed har blitt bøydd i perfektum. Andre feil jeg registrerer som kontekstfeil, er tilfeller der det er brukt et verb der det ikke skal være et verb, som denne setningen “Fort og presist kan du ringe for hjelp og **kan** bli samtidig på ulykkssted” (21 h0206). Verbet “kan” er i denne setningen overflødig, og for en med norsk morsmål vil det være normalt å kutte ut “kan”, og skrive “og samtidig bli på ulykksstedet”.

Kategoriene *imperativ for infinitiv* og *imperativ for presens* har jeg valgt å ta med siden noen innlærere bruker stammen av verbet i stedet for å bøye det i infinitiv eller presens. Når jeg anvender benevnelsen *imperativ* mener jeg ikke å si at innlærerne faktisk intenderer imperativ, men at de bruker en form som ligner på imperativ. Mest sannsynlig tar disse innlærerne kun stammen av verbet og bruker dette som en slags infinitiv eller presens. Disse to feiltypene er strukturelle feil og det kan hende de skyldes påvirkning fra talemålet eller morsmålet, i og med at imperativ, infinitiv og presens bøyes likt i engelsk. Jeg viser til følgende eksempler som jeg har funnet i datamaterialet fra de engelske informantene²¹:

5. Jeg **anbefal** strenger krav for... (tekst 21 h0555)
6. Det er også et stort problem da man tenker på eller **diskutir** egentlig hva “å forstirre” betyr (tekst 3 s0738)
7. De dyreste og mest moderne mobiltelefoner kan man både ringe, **send** sms, ta og **send** bilder, søke på internet, **send** e-post, betale regninger, og **kjøp** kino billetter med (6 s0324).
8. Når et barn **voks** opp i et to språk hjem... (tekst 18 s0308)

---

²¹ Jeg har markert de imperativlike formene med fet skrift.

Årsaken til at slike feil også kan skyldes påvirkning fra talemålet innlæreren hører omkring seg, er at vi har flere dialekter i Norge som har apokope, dvs. bortfall av endevokal. Nord- og Sør-Trøndelag har jamvektsmål med apokope og Nordland har ikke-jamvektsmål med apokope, dvs. full apokope. Når det gjelder infinitivendelser, er det slik at i trøndersk har jamvektsordene endelsen –a eller å, mens overvektsordene har mistet endelsen. Overvektord, som f. eks *kaste*, blir dermed uttalt *kast*, som i setningen; *Jens va lei av å kast ball*. I Nordland er det full apokope og det vil si at alle endelsene i infinitiv har falt bort²².

Det finnes også verb i presens som får null endelse, men dette forekommer ikke i like stor grad som ved infinitiv. I ranværingdialekten finnes det visse svake verb som får bortfall av endingsvokalen. I a-verb faller *r* bort i presens: *kasta* for *kastar*. I e-verb faller ofte hele presensendinga bort: *lys* for *lyser*. I ranværingdialekten ser vi også ofte sammenfall i sterke verb mellom formene i infinitiv og presens – *å fer* (av å fara), *å søv* (av å sova). Ellers blir sterke verb i ranværingdialekten jevnt over bøydd som i standard nynorsk, uten endelse i presens²³. I alle trønderdialektene får sterke verb enstavelsesform i nåtid, som *kjæm*, *søv*, *grev/græv*, *finn* osv. (Dalen, 2008: 69). Omlydd vokal i presens av sterke verb, som for eksempel *grev*, *søv* og *kjem/kjæm* finnes dessuten i storparten av landet (Skjekkeland, 1997:173).

De imperativlike formene i datamaterialet mitt kan altså være et resultat av påvirkning av dialekter der infinitiv får apokope og presens får null ending (som *å kast ball* eller *eg grev*). Problemet med å anta en slik hypotese er at en slik kobling vanskelig lar seg bevise. Selv om det er en feil jeg har observert i flere tekster, er ikke forekomstene nødvendigvis hyppige i en og samme tekst. Noen tekster har ingen slike feil, mens andre kan ha opptil fire slike feil, og da er det ofte samme verb som går igjen. Det er med andre ord ikke mange ulike feil per tekst. Feiltypen *imperativ for presens* forekommer dessuten relativt sjeldent totalt, kun 5 av 40 tekster har denne feilen, og ingen av tekstene har mer enn en slik feil. *Imperativ for infinitiv* forekommer derimot mye hyppigere, og jeg har funnet denne feiltypen flere ganger i en og samme tekst. Forekomsten av *imperativ for infinitiv* og *imperativ for presens* trenger ikke nødvendigvis å komme av påvirkning fra talemålet i norsk som antydnet ovenfor. Det kan også komme av påvirkning fra morsmålet. I engelsk bøyes imperativ, infinitiv og presens likt, så vi kan tenke oss at de engelske informantene rett og slett bare overfører denne strukturen

---

²² http://noddi.com/Presentasjoner/Dialeter_NODDI.pdf

²³ Se <http://nn.wikipedia.org/wiki/Ranv%C3%A6ring>

fra morsmålet sitt. Muligens er dette en bedre forklaring av forekomsten av imperativlike former for infinitiv og presens. Jeg vil diskutere dette videre i diskusjonskapitlet.

Kategorien *passiviseringsfeil* er en av de minst vanlige feilene som blir gjort, men som forekommer i enkelte tekster. Dette er feil hvor innlærere bruker passiv hvor det skal være aktiv eller aktiv hvor det skal være passiv. Her en noen eksempler:

9. Det vel **hører** bra ut [...] Alle er enig at man må ikke **brukes** mobiltelefonen på kino... (tekst 3 s0738)
10. Det **tros** i mange land, at man må være rik for å ha en bra bomiljø... (tekst 16 s0318).

Jeg har valgt å ta med denne feiltypen i oversikten min fordi de er en type strukturelle feil, men i forhold til hypotesene mine er dette ganske irrelevante feil, og de kommer ikke til å være viktige i oversikten min annet enn for å vise bredden av feiltyper.

Annet er en kategori hvor jeg registrerer feil som ikke passer inn i noen av de andre kategoriene. Det kan være verb som er vanskelige å identifisere eller når det ikke er klart hvilke feil som er gjort. Det siste gjelder modalverbene, noe jeg vil diskutere nærmere i 3.4.2. Hvis innlæreren har brukt formene *kunne, skulle, ville, burde, og måtte*, og verbet egentlig skulle bøyes i presens eller perfektum partisipp, er det umulig å si hvilken feil som er gjort, siden modalverbene er like i infinitiv og preteritum, og vi ikke kan vite hva innlæreren har tenkt. Vi kan ikke konkludere med at det enten er en finitthetsfeil eller en tempusfeil, vi kan kun avgjøre at det er gjort en feil. Derfor har jeg valgt å plassere slike feil i kategorien *annet*. Disse feilene vil derfor ikke være synlige i oversikten min i Excel.

3.2.2 Excel

I arbeidet med tekstene valgte jeg å bruke Excel for å registrere datamaterialet. Jeg valgte denne framgangsmåten fordi det var en effektiv og nyttig metode for å registrere data. Excel er effektiv fordi man kan legge inn store mengder data, og fremdeles ha oversikt. Excel har også funksjoner som tillater bruk av formler, noe som er tidsbesparende, siden man ikke trenger å regne ut alle prosentene for hver gang. Det reduserer også feilmarginen betraktelig fordi en bruker samme formel opp igjen. Ved bruk av kalkulator ved hvert regnestykke kan man risikere å taste feil, noe som vil resultere i feildata. I Excel trenger man bare å legge inn formlene en gang, og sørge for at den er korrekt. Deretter er det bare å legge inn korrekt data.

Som tabellen viser er de 7 feiltypene lagt inn: *finitthetsfeil, tempusfeil, imperativ for*

infinitiv, imperativ for presens, kontekstfeil, passiviseringsfeil og annet. I den første seksjonen av tabellen viser jeg forholdet mellom totalt antall verb og antall korrekte verb. Tallene i disse to kategoriene brukes så for å regne ut feil i teksten i antall og i prosent. I *antall feil*-raden har jeg lagt inn en formel for utrekning av feil både i antall og prosent.

Resten av tabellen er delt inn i forskjellige feilkategorier. Den første seksjonen av feil er delt inn i ulike finitthetsfeil: *infinitiv for presens, presens for infinitiv, preteritum for perfektum partisipp, perfektum partisipp for preteritum*. Jeg har delt inn finitthetsfeil i fire kategorier fordi det er maksimalt fire ulike finitthetsfeil som er mulig å gjøre. I kolonnen for prosent har jeg lagt inn en formel for å regne ut hvor stor prosentandelen den konkrete feilen utgjør. I tillegg har jeg summert opp antall finitthetsfeil og regnet ut hvor stor prosentandel det utgjør av totalt antall feil.

I den andre seksjonen av feil er det lagt inn ulike tempusfeil. Seksjonen med tempusfeil er delt inn i åtte ulike kategorier: *presens for preteritum, presens for perfektum partisipp, preteritum for presens, perfektum partisipp for presens, infinitiv for preteritum, infinitiv for perfektum partisipp, preteritum for infinitiv, perfektum partisipp for infinitiv*. Jeg har delt inn tempusfeil i åtte ulike kategorier fordi det er maksimalt åtte ulike tempusfeil som er mulig å gjøre. Her, som ved finitthetsseksjonen, har jeg summert opp antall tempusfeil og regnet ut hvor stor prosentandel det utgjør av totalt antall feil.

I den siste seksjonen av feil har jeg lagt inn feilkategoriene *imperativ for infinitiv, imperativ for presens, kontekstfeil, passiviseringsfeil og annet*. Disse feilkategoriene er også regnet ut i prosent. Her har jeg derimot ikke summert dem opp fordi de ikke inneholder noen underkategorier. De er dessuten ikke like viktige for å belyse forskningsspørsmålene mine, selv om de er viktige å ha med for å få full oversikt over alle de strukturelle feiltypene som er å finne i tekstene (leksikalske feil har jeg valgt å ikke ha med i denne oversikten). Tabellen på neste side viser et eksempel på standarden jeg bruker i Excel²⁴:

---

²⁴ Jeg har valgt å vise to desimaler etter komma fordi dette er mest oversiktlig. Dessuten vil jeg i tabellene, både i denne tabellen og i tabellene på side 58-61 (tabell 5-8), referere til perfektum partisipp som perfektum, pga. plassmangel.

Tekster av engelske innlærere			
Tekst nr: 20 s0335			
	år		
Oppholdstid i Norge	5 over ²⁵		
Totalt antall ord i teksten	318		
	Antall	%	% av feil
Totalt antall verb	67		
Antall korrekte verb	46		
Antall feil	21	31,3	100,00
Feilkategorier:			
Finitthetsfeil:			
Infinitiv for presens	14	20,90	66,67
Presens for infinitiv	2	2,99	9,52
Preteritum for perfektum	1	1,49	4,76
Perfektum for preteritum		0,00	0,00
Totalt antall finitthetsfeil	17	25,40	80,95
Tempusfeil:			
Presens for preteritum		0,00	0,00
Presens for perfektum		0,00	0,00
Preteritum for presens		0,00	0,00
Perfektum for presens		0,00	0,00
Infinitiv for preteritum		0,00	0,00
Infinitiv for perfektum		0,00	0,00
Preteritum for infinitiv		0,00	0,00
Perfektum for infinitiv		0,00	0,00
Totalt antall tempusfeil		0,00	0,00
Imperativ for infinitiv		0,00	0,00
Imperativ for presens	1	1,49	4,76
Kontekstfeil	3	4,48	14,29
Passiviseringsfeil		0,00	0,00
Annet		0,00	0,00

²⁵ 5 over betyr at innlæreren har vært i Norge i mer enn fem år. Det blir ikke oppgitt i nærmere detalj i ASK hvor mye mer enn 5 år innlæreren har oppholdt seg i Norge.

3.3.1 Finittkategoriens realisering i norske verb

I tekstene jeg har analysert, forekommer det oftere sammenblanding mellom infinitiv og presens enn sammenblanding mellom preteritum og perfektum partisipp. På forhånd forventet jeg også å se mer synlig sammenblanding mellom infinitiv og presens, siden disse to verbformene alltid har ulik form, mens preteritum og perfektum partisipp i en del verb får lik endelse, i og med *kasta*-klassen, der begge verbformene får endelsen *-et*. Med synlig sammenblanding mener jeg at man klart kan se at informanten har brukt feil endelse på verbet. Når det gjelder preteritum og perfektum partisipp er det imidlertid ikke alltid like lett å vite om informanten har blandet sammen formene eller ei. Dette kommer av at svake verb inneholder en stor klasse der preteritum og perfektum partisipp har lik endelse, og denne klassen er den meste produktive verbklassen vi har i norsk. Nedenfor ser vi klassene som svake verb er delt inn i:

Klasse 1

Infinitiv	presens	preteritum	perfektum partisipp
-e	-er	-et/-a	-et/-a
Kaste	kaster	kastet/kasta	kastet/kasta

Klasse 2

	Infinitiv	presens	preteritum	perfektum partisipp
	-e, -0	-(e)r	-te, -de, -dde	-t, -d, -dd
a)	lyse	lyser	lyste	lyst
b)	bygge	bygger	bygde	bygd
c)	Nå	når	nådde	nådd

Ut fra denne oversikten ser vi at klasse 1, kalt *kasta*-klassen, har lik endelse i preteritum og perfektum partisipp, nemlig *-et* eller *-a*, i motsetning til de tre underklassene i klasse 2, hvor alle endelsene er ulike.

Siden *kasta*-klassen er den største klassen av svake verb, vil det være mange verb i preteritum og perfektum partisipp som får lik endelse, og det vil kunne skjule mulige sammenblandinger mellom preteritum og perfektum partisipp. *Kasta*-klassen er, som allerede nevnt, den mest produktive klassen. At klassen er produktiv betyr at de fleste av alle nye verb som blir tatt inn i språket, enten nye verb som blir dannet i moderne norsk eller som blir

innlånt fra andre språk, blir bøyd etter denne klassen (Faarlund, Lie, Vannebo, 2006: 482). Eksempel på innlånte ord som bøyes etter *kasta*-klassen er for eksempel verb dannet av navn, som søkemotoren Google og kommunikasjonsverktøyet Twitter. Disse to ordene er opprinnelig egennavn, men de har etter hvert blitt brukt som verb. Derfor kan man få slike setninger:

11. Jeg har twitra/twitret det allerede.
12. Jeg twitra/twitret det i går.
13. Han googla/googlet navnet sitt.
14. Jeg har googla/googlet det allerede.

Siden denne klassen er veldig stor og stadig blir større fordi det blir lagt til nye verb, er det mange verb som får lik endelse i preteritum og perfektum partisipp. Hvis informanten bruker et ord fra *kasta*-klassen av svake verb, er det umulig å si om informanten har blandet sammen formene eller ikke. En kunne tenke seg at informanten trodde det skulle være en perfektum partisippform der det faktisk skulle være en preteritumsform, men det kan vi ikke vite når vi leser teksten. Vi kan kun forholde oss til det teksten sier og kan ikke avgjøre hva informanten faktisk tenkte.

Det er enklere å se sammenblanding i verbklassen av sterke verb. Her er det stor forskjell mellom formene i preteritum og perfektum partisipp. I de sterke verbene får preteritum vanligvis forandring av rotvokalen, uten tillegg av en ny stavelse, slik at vi får paradigmer som dette (Faarlund, Lie, Vannebo, 2006: 479):

15. Ligge – ligger - lå - ligget

Her er det lett å se forskjell på preteritum og perfektum partisipp, fordi mens preteritum har omlyd og enstavelsesform, ender perfektum partisipp på konsonant. Siden preteritum og perfektum partisipp ikke har endelser som er like i de sterke verbklassene, er det uproblematisk å se synlig sammenblanding mellom disse to formene, i likhet med klasse 2 svake verb.

3.4.1 Andre metodiske problemer

Nå som jeg har sett på forskjellene på svake og sterke verb, og forskjellen mellom *kasta*-klassen og klasse 2 i svake verb, vil jeg repetere skjemaet til Eide som jeg har funnet i artikkelen *Finiteness: The haves and the have-nots* (2009) (se også Eide 2012):

	+Finitt	-Finitt
+Fortid	Likte	Likt
-Fortid	Liker	Like

Som jeg påpekte tidligere i denne oppgaven, er finittdistinksjonen i norsk morfologisk synlig, og det er ulik endelse i både infinitiv, presens, preteritum og perfektum partisipp. Dette er som vi har sett en regel som ikke gjelder alle verb. *Kasta*-klassen er unntak fra denne regelen, og har altså lik endelse i preteritum og perfektum partisipp²⁶. Det som er metodisk problematisk er at man ikke alltid vet med sikkerhet om informanten har blandet sammen finitthetskategorien eller ikke, siden verbene har lik endelse i preteritum og perfektum partisipp. Informanten kan ha en dårligere forståelse av finitthetskategorien enn vi tror, men dette kan bli skjult på grunn av disse like endelsene i målspråket (se kap. 2 om “features missing despite appearances”).

At hjelpeverbet *har* står foran verbet er heller ikke garanti for at informanten mente å bruke en perfektumsform. I tekst 20 s0335 (nr. 7) har f.eks. informanten generert denne setningen: *Nei, hva skulle jeg ha kjøptte til Tommy*. Her har informanten brukt en preteritumsending i stedet for en perfektumsending. Informanten kunne tenkes å ha skrevet en setning med verbet *har kjøpt* og ment at det skulle være en perfektumsform, når det i konteksten egentlig skulle være en preteritumsform *kjøpte*. Vi kunne forventet at *ha* ble etterfulgt av et verb i perfektum partisipp, noe det ikke gjør i dette tilfellet. Bruk av *ha* + hovedverb garanterer derfor ikke at innlærere bøyer hovedverbet i perfektum partisipp eller tenker seg et perfektumsinnhold i setningen.

I eksemplet over regnet jeg verbet *kjøptte* som at innlæreren hadde brukt et finitt verb i stedet for et infinitiv verb som er den korrekte måte å bøye verbet på i dette tilfellet. Årsaken til at jeg kunne gjøre dette, er at verbet tilhører klasse 2 a) og det har ulik endelse i preteritum og perfektum partisipp, *-te* i preteritum og *-t* i perfektum partisipp. Men vi kan tenke oss tilfeller der hjelpeverbet blir etterfulgt at et hovedverb som har lik endelse. Da blir det verre å avgjøre

²⁶ Et annet unntak er verbet *slåss* som bøyes slik *slåss – slåss – sloss – har slåss*. Det er nesten likt i alle former. Men dette verbet er ikke spesielt frekvent og er derfor ikke så relevant i denne sammenheng.

om det er finittblanding eller ei. La oss ta et par fiktive eksempler: **I fjor har kommunen kasta mye søppel* og *I fjor kasta kommunen mye søppel*. Den første setningen er ikke idiomatisk riktig norsk, den andre er korrekt. Setningen skal ha preteritum, ikke perfektum partisipp, siden *i fjor* beskriver noe som skjedde i en foregående syklus. Som nevnt i kapittel 2.3.2 benyttes presens perfektum i norsk til å beskrive hendelser som har skjedd i inneværende syklus (*immediate past*), mens preteritum benyttes til å beskrive hendelser som har skjedd i foregående syklus (*remote past*), som i forrige uke, i fjor osv (Eide, 2013). Selv om informanten har brukt hjelpeverbet *ha* foran hovedverbet *kasta* betyr altså ikke dette at vi dermed kan bekrefte at informanten har blandet sammen et finitt verb med et infinitt verb, når begge verbene har lik form. Vi kan ikke med sikkerhet si at feilen ligger i verbet *kasta* og at informanten trodde at hovedverbet skulle være i perfektum og ikke i preteritum. Feilen kan likeså godt ligge i at innlæreren brukte et hjelpeverb der det ikke skulle være et hjelpeverb. Forekomsten av hjelpeverbet *ha* kan være en kontekstfeil, og trenger ikke nødvendigvis bety at han eller hun legger en perfektumsbetydning i setningen.

3.4.2 Metodiske problemer angående klassifisering av feiltyper; kontekstfeil eller tempusfeil?

Ikke alle typer feil er like lett å kategorisere, og spesielt tilfeller som nedenfor (som alle er tatt fra tekst 6 s0121 fra det tyske datamaterialet) har bydd på en del hodebry:

16. Jeg har alltid vært så heldig at jeg **hadde** gode venner rundt meg (ASK: hadde = har hatt).
17. Jeg tror her i Norge er det vanskelig for folk å få nye venner etter at de **ble** voksne (ASK: ble = har blitt).
18. Vi begge to var litt redd for hvordan det **går** etter mer enn 15 år vi ikke hadde snakket med hverandre (ASK: går = skulle gå).

Det alle tilfellene har til felles er at det er brukt et enkelt verb for en mer kompleks form. I 16 er det brukt *hadde* i stedet for *har hatt*, i eksempel nr. 17 er det brukt *ble* for *har blitt*, og i 18 er *går* brukt for *skulle gå*. I begynnelsen kategoriserte jeg disse feilene som kontekstfeil, men over tid har jeg funnet det mer rimelig å analysere alle feilene som tempusfeil. For det første synes jeg at det ikke er rimelig å kategorisere noen av tilfellene som finittfeil. Det er jo brukt ei finitt form der det skal være ei finitt form, skjønt det er brukt feil finitt form. Da er det mer

rimelig å kategorisere det som en type tempusfeil. Hvis jeg sammenligner det første verbet i frasen med det verbet som skulle ha stått der, som for eksempel *ble* med *har (blitt)* i 17, kan jeg derfor registrere dette som en tempusfeil av typen *preteritum for presens*. I nr. 18 har innlæreren brukt *går* i stedet for *skulle (gå)*, og denne feilen kan derfor registreres som tempusfeil av typen *presens for preteritum*.

Jeg har brukt samme måte å analysere verb på i motsatte tilfeller, der innlæreren har brukt ei kompleks form i stedet for ei enkel form, som i følgende setning (fra en engelsk informant): “Siste sommer **har** jeg **opplevt** en kjempegod vennskap”. Her ville den korrekte forma vært preteritumsforma *opplevde* i stedet for presens perfektum *har (opplevt)* som er brukt. Også her har jeg sammenlignet det første verbet i frasen med det verbet som skulle ha vært der, *har (opplevd)* med *opplevde*. Derfor har jeg analysert *har* som *presens for preteritum*. Verbet *opplevt* er (nesten) korrekt i forhold til verbet foran (*har*), men setningen krever preteritum, ikke presens perfektum, og jeg har derfor klassifisert *opplevt* som en kontekstfeil.

Jeg vil i tillegg vise til to eksempler til hvor jeg ikke har klassifisert feilene som tempusfeil, men som kontekstfeil. Tekst 25 h0244: “Og det ~~har~~ skjedde at liv kunne reddes f i fjellet for turgåern kunne beskrive område der ~~den~~ han **gikk** seg vill.” (ASK: Gikk = hadde gått). Tekst 4 s0230: “Det gleder meg når jeg **hår fått** anledning til å gjøre noe...” (ASK: hår fått | får). I begge tilfellene har jeg regnet feilene som kontekstfeil. I tekst 25 skal det være *hadde (gått)* for *gikk*, og i tekst 4 skal det være *får* i stedet for *hår (fått)*. I begge tilfellene er det brukt finitthet der det skal være finitthet, og tempus der det skal være tempus, men verbene blir feil i konteksten. I det første eksemplet er det brukt preteritum i stedet for preteritum perfektum, og i det andre eksemplet er det brukt presens perfektum i stedet for presens. Siden det første verbet i frasen er preteritum for preteritum og presens for presens, har jeg derfor analysert slike feil som kontekstfeil.

3.4.3 Metodiske problemer ved modalverb

Det er ikke bare *kasta*-klassen som byr på problemer for å tolke andrespråkssetninger. De norske modalverbene byr også på utfordringer. I bokmål har vi modalverbene *kunne*, *skulle*, *burde*, *ville* og *måtte*, og med unntak av *burde* har alle verbene preterito-presentisk bøyning²⁷

---

²⁷ Preterito-presentiske verb er verb med enstavelsesform i presens (som har sitt opphav i en sterk preteritumsform), og vokalen i presens er som regel, men ikke alltid, ulik vokalen i infinitiv. Verbene har endelse i preteritum og perfektum partisipp er dannet til preteritumsformen (Faarlund, Lie og Vannebo, 2006: 491).

(Faarlund, Lie, Vannebo, 2006: 526). Det som gjør at disse verbene byr på utfordringer, er bøyningen deres i infinitiv og i preteritum, som vi ser nedenfor:

Måtte	må	måtte	måttet
Kunne	kan	kunne	kunnet
Skulle	skal	skulle	skullet
Ville	vil	ville	villet
Burde	bør	burde	burdet ²⁸

Som vi ser blir modalverbene bøyd likt i infinitiv og preteritum, og når innlæreren bruker disse, kan det bety at det enten skjuler en tempusblanding eller at vi ikke kan avgjøre hvilken feil som er gjort. Det kan være snakk om setninger der innlæreren bruker et modalverb og tenker seg at det skal være infinitiv når det egentlig skal være bøyd i preteritum. Men dette er umulig å oppdage, fordi formen er lik i infinitiv og preteritum. Vi har bare tilgang til tekstmaterialet og kan ikke vite hva innlæreren har tenkt. For det andre kan det dukke opp tilfeller der det er tydelig gjort feil, men hvor vi ikke kan avgjøre hvilken feil som er gjort. Setningene under har jeg tatt fra to tekster skrevet av tyske innlærere som gir et godt eksempel på slike feil (tekst 1 s0026 og tekst 20 s0915):

19. Marketingen er planlagt slik at man **skulle** alltid ha det nyeste modellet (1 s0026).

20. Jeg **kunne** forestille meg at et barn får lyst til å høre mer om de interessante emnene Peter snakker om (20 s0915).

ASK sitt forslag til korrigerings av 19 er som følgende: “Markedsføringen er planlagt, slik at man alltid **skal** ha den nyeste modellen” og forslag til tekst 20 lyder slik: “Jeg **kan** forestille meg at et barn får lyst til å høre mer om de interessante emnene Peter snakker om”. Gitt konteksten i setningene er det ikke idiomatisk riktig å bruke verbet *skulle* og *kunne*. I likhet med ASK sitt forslag til korrigerings, mener jeg det blir mer riktig å skrive *skal* i stedet for *skulle*, og *kan* i stedet for *kunne*, men siden verbet *skulle* og *kunne* har samme form i infinitiv og i preteritum, lar det seg ikke gjøre å avgjøre om det er finittfeil (sammenblanding mellom infinitiv og presens), eller om det er en tempusfeil (sammenblanding mellom preteritum og presens). Vi kan bare se på formen som er brukt og kan ikke si sikkert hva innlæreren har

---

²⁸ Perfektum partisippformen av *burde* er svært sjeldent brukt (Faarlund, Lie og Vannebo, 2006: 485).

tenkt. Siden jeg ikke kan avgjøre om det er en finitthetsfeil eller en tempusfeil har jeg valgt å klassifisere feilen som *annet*. Denne kategorien kan slik være med på å skjule sånne feil.

3.4.4 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg tatt for meg den metodiske tilnærmingen jeg har brukt i oppgaven. Jeg har drøftet styrker og svakheter ved korpus, introspeksjon og bruk av informanter, og jeg har spesifikt tatt for meg ASK, norsk andrespråkskorpus. Videre har jeg drøftet tankegangen bak tekstutvelgelsen, bruk av feiltyper og Excel. Til slutt har jeg drøftet hvordan *kasta*-klassen og modalverbene fører til metodiske problemer, samt hvordan bruk av et enkelt verb for ei kompleks form og vice versa kan føre til problemer med klassifiseringen.

Data

---

4. Datamaterialet

4.1 Innledning

I dette kapitlet vil jeg vise resultatene jeg har kommet fram til. Jeg vil vise om oppholdstid i Norge har noe å si for antall feil andrespråksinnlærerne gjør. Jeg vil vise totaloversikten over alle feilene som er gjort, der jeg både viser forskjellen mellom språkgruppene, og innad i språkgruppene (*Språkprøven* versus *Bergentesten*).

4.1.1 Oppholdstid i Norge og oversikt over feil som er gjort

Jeg har nesten kun sett på tekstene til andrespråksinnlærerne, og jeg har ikke fokusert på personlige opplysninger (bortsett fra hjemland). Når det er sagt, har jeg sett på én type personopplysning, og det er *oppholdstid i Norge*. Når jeg så på *oppholdstid i Norge* så jeg i begynnelsen ikke noe spesielt oppsiktsvekkende. Jeg hadde forestilt meg at variabelen *oppholdstid i Norge* var mer spesifikk enn den viste seg å være. I ASK er *oppholdstid i Norge* oppgitt i år, og er inndelt i seks ulike perioder, som vi ser nedenfor, nemlig 0 til 1, 1 til 2, 2 til 3, 3 til 4, 4 til 5 og 5 (over). Det som imidlertid er interessant, er når vi sammenligner de engelske innlærernes oppholdstid i Norge med de tyske innlærernes oppholdstid i Norge. Dette ser vi av de fire tabellene under:

Oversikt engelske innlærere- Språkprøven			
	År	Antall tekster	%
Oppholdstid i Norge	0 til 1	7	35
	1 til 2	8	40
	2 til 3	3	15
	3 til 4	0	0
	4 til 5	1	5
	5 (over)	1	5
		20	100
Gj. Snitt. opphold	2,1		

Tabell 1

Oversikt engelske innlærere- Bergenstesten			
	År	Antall tekster	%
Oppholdstid i Norge	0 til 1	4	20
	1 til 2	5	25
	2 til 3	1	5
	3 til 4	0	0
	4 til 5	4	20
	5 (over)	6	30
		20	100
Gj. Snitt. opphold	3,15		

Tabell 2

Oversikt tyske innlærere- Språkprøven			
	År	Antall tekster	%
Oppholdstid i Norge	0 til 1	13	65
	1 til 2	4	20
	2 til 3	1	5
	3 til 4	2	10
	4 til 5	0	0
	5 (over)	0	0
		20	100
Gj. Snitt. opphold	1,6		

Tabell 3

Oversikt tyske innlærere- Bergenstesten			
	År	Antall tekster	
Oppholdstid i Norge	0 til 1	10	50
	1 til 2	4	20
	2 til 3	4	20
	3 til 4	1	5
	4 til 5	0	0
	5 (over)	1	5
		20	100
Gj. Snitt. Opphold	1,95		

Tabell 4

Ut fra disse fire tabellene vil jeg trekke ut noen sentrale verdier. I den første tabellen ser vi at 75 % av de engelske innlærerne som har tatt Språkprøven, har oppholdt seg i Norge mellom 0-2 år, og gjennomsnittlig opphold i Norge er 2,1 år. I tabell nr. 2 ser vi at 50 % av de engelske innlærerne som har tatt Bergenstesten, oppholdt seg i Norge i 4 år eller lenger, og de har i gjennomsnitt oppholdt seg i Norge i 3,15 år. Når det kommer til de tyske innlærerne har 85 % av de som tok Språkprøven oppholdt seg i Norge mellom 0-2 år (1,6 år i gjennomsnitt), og ved Bergenstesten har 70 % av de tyske innlærerne oppholdt seg i Norge mellom 0-2 år (1,95 år i gjennomsnitt). Oversikten viser at de tyske innlærerne i gjennomsnitt har oppholdt seg i et kortere tidsrom i Norge enn de engelske innlærerne. Jeg vil senere knytte disse dataene til frekvensen av finitthetsfeil for å se om det påvirker antall feil.

På neste side er det fire tabeller som viser resultater fra alle innlærerne. Den første tabellen viser totaloversikten over alle de engelske innlærerne. "Totalt antall ord" i tekstene viser til hvor mye alle de engelske innlærerne har skrevet til sammen. Dette har jeg også gjort med verb og feilkategorier. Den andre tabellen viser også en oversikt over de engelske innlærerne, men i denne tabellen viser jeg ikke hva alle resultatene er til sammen i de 40 tekstene, men jeg har i stedet delt de opp i to bolker, 1-20 og 21-40. Slik blir *Språkprøven* og *Bergenstesten* holdt atskilt, slik at det er mulig å sammenligne resultater ikke bare mellom to ulike språkgrupper, men også innad i en og samme språkgruppe. Det samme har jeg gjort med de tyske innlærerne. Den tredje tabellen viser totaloversikten over de tyske innlærerne, mens den fjerde tabellen viser en separat oversikt over de tyske innlærerne delt inn etter *Språkprøven* og *Bergenstesten*.

Oversikt over de engelske innlærerne, tekst 1-40

	Total		
Totalt antall ord i tekstene	15529		
	Antall	%	% av feil
Totalt antall verb	3271		
Antall korrekte verb	2972		
Antall feil	299	9,14	100,00
Feilkategorier:			
Finittetsfeil:			
Infinitiv for presens	68	2,08	22,74
Presens for infinitiv	68	2,08	22,74
Preteritum for perfektum	11	0,34	3,68
Perfektum for preteritum	7	0,21	2,34
Totalt antall finittetsfeil	154	4,71	51,51
Tempusfeil:			
Presens for preteritum	6	0,18	2,01
Presens for perfektum	0	0,00	0,00
Preteritum for presens	3	0,09	1,00
Perfektum for presens	0	0,00	0,00
Infinitiv for preteritum	2	0,06	0,67
Infinitiv for perfektum	0	0,00	0,00
Preteritum for infinitiv	4	0,12	1,34
Perfektum for infinitiv	0	0,00	0,00
Totalt antall tempusfeil	15	0,46	5,02
Imperativ for infinitiv	23	0,7	7,69
Imperativ for presens	5	0,15	1,67
Kontekstfeil	97	2,97	32,44
Passiviseringsfeil	4	0,12	1,34
Annet	1	0,03	0,33

Tabell 5

Kort oppsummert viser tabellen over de engelske innlærerne at finittfeil utgjør det største problemet innlærerne har. De har 154 finittfeil, som utgjør 51,51 % av alle de (strukturelle) verb-feilene som er gjort totalt i de 40 tekstene. Det er få tempusfeil, kun 15 feil (5,02 %). Feil der det er brukt imperativlike verbformer i stedet for infinitiv eller presens utgjør samlet 28 feil (9,36 %). Resten av feilene består av den relativt store klassen med *kontekstfeil* (97 feil som utgjør 32,44 % av alle feilene totalt), og *passiviseringsfeil* og *annet* (henholdsvis 4 og 1 feil).

Oversikt over de tyske innlærerne, tekst 1-40

Totalt antall ord i tekstene	16026		
	Antall	%	% av feil
Totalt antall verb	3113		
Antall korrekte verb	2904		
Antall feil	209	6,71	100,00
Feilkategorier:			
Finitthetsfeil:			
Infinitiv for presens	37	1,19	17,70
Presens for infinitiv	33	1,06	15,79
Preteritum for perfektum	0	0	0,00
Perfektum for preteritum	1	0,03	0,48
Totalt antall finitthetsfeil	71	2,28	33,97
Tempusfeil:			
Presens for preteritum	18	0,58	8,61
Presens for perfektum	0	0	0,00
Preteritum for presens	9	0,29	4,31
Perfektum for presens	1	0,03	0,48
Infinitiv for preteritum	2	0,06	0,96
Infinitiv for perfektum	3	0,1	1,44
Preteritum for infinitiv	1	0,03	0,48
Perfektum for infinitiv	0	0	0,00
Totalt antall tempusfeil	34	1,09	16,27
Imperativ for infinitiv	1	0,03	0,48
Imperativ for presens	2	0,06	0,96
Kontekstfeil	90	2,89	43,06
Passiviseringsfeil	7	0,22	3,35
Annet	4	0,13	1,91

Tabell 6

Kort oppsummert viser totaloversikten over de tyske innlærerne at finittfeil utgjør en av de største utfordringene. De har 71 finittfeil som utgjør litt over en tredjedel av alle feilene som er gjort (33,97 %). Den største gruppen med feil hos de tyske innlærerne er *kontekstfeil* med sine 90 feil, som utgjør 43,06 % av alle feilene som er gjort totalt. Tempusfeil er den tredje største gruppen med feil. Det er gjort totalt 34 feil, som utgjør 16,27 % av alle feilene. Den minste gruppen består av *imperativ for infinitiv* og *imperativ for presens* som samlet utgjør

kun 1, 44 % av alle feilene. De resterende feilene som er gjort består av *passiviseringsfeil* og *annet*, der det henholdsvis er gjort 7 og 4 feil.

Oversikt over de engelske innlærerne 1-20, og 21-40.

	Språkprøven (1 til 20)			Bergenstesten (21 til 40)		
Totalt antall ord i tekstene	5308			10221		
	Antall	%	% av feil	Antall	%	% av feil
Totalt antall verb	1073			2198		
Antall korrekte verb	933			2039		
Antall feil	140	13,05	100	159	7,23	100
Feilkategorier:						
Finitthetsfeil:						
Infinitiv for presens	33	3,08	23,57	35	1,59	22,01
Presens for infinitiv	24	2,24	17,14	44	2,00	27,67
Preteritum for perfektum	7	0,65	5,00	4	0,18	2,52
Perfektum for preteritum	3	0,28	2,14	4	0,18	2,52
Totalt antall finitthetsfeil	67	6,24	47,86	87	3,96	54,72
Tempusfeil:						
Presens for preteritum	4	0,37	2,86	2	0,09	1,26
Presens for perfektum	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00
Preteritum for presens	2	0,19	1,43	1	0,05	0,63
Perfektum for presens	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00
Infinitiv for preteritum	0	0,00	0,00	2	0,09	1,26
Infinitiv for perfektum	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00
Preteritum for infinitiv	2	0,19	1,43	2	0,09	1,26
Perfektum for infinitiv	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00
Totalt antall tempusfeil	8	0,75	5,71	7	0,32	4,40
Imperativ for infinitiv						
Imperativ for presens	9	0,84	6,43	14	0,64	8,81
Imperativ for presens	4	0,37	2,86	1	0,05	0,63
Kontekstfeil	49	4,57	35,00	48	2,18	30,19
Passiviseringsfeil	3	0,28	2,14	1	0,05	0,63
Annet	0	0,00	0,00	1	0,05	0,63

Tabell 7

De engelske innlærerne som har tatt *Språkprøven* har 67 finittfeil, mens de engelske innlærerne som har tatt *Bergenstesten* har 87 finittfeil. Ved *Språkprøven* har de 8 tempusfeil og ved *Bergenstesten* har de 7 tempusfeil. De engelske innlærerne som har tatt *Språkprøven* har totalt 14 feil i klassen *imperativ for infinitiv* og *imperativ for presens*, mens innlærerne

som har tatt *Bergenstesten* har totalt 15 slike feil. Det er gjort omtrent like mange kontekstfeil hos begge gruppene (49 på *Språkprøven*, og 48 på *Bergenstesten*). De engelske innlærerne ved *Språkprøven* har 3 passiviseringsfeil og ingen annet-feil, mens de engelske innlærerne ved *Bergenstesten* har 1 passiviseringsfeil og 1 annet-feil.

Oversikt over de tyske innlærerne, tekst 1-20 og 21-40

	Språkprøven (1 til 20)			Bergenstesten (21 til 40)		
Totalt antall ord i tekstene	6096			9930		
	Antall	%	% av feil	Antall	%	% av feil
Totalt antall verb	1223			1890		
Antall korrekte verb	1145			1759		
Antall feil	78	6,38	100,00	131	6,93	100,00
Feilkategorier:						
Finittetsfeil:						
Infinitiv for presens	9	0,74	11,54	28	1,48	21,37
Presens for infinitiv	14	1,14	17,95	19	1,01	14,50
Preteritum for perfektum	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00
Perfektum for preteritum	1	0,08	1,28	0	0,00	0,00
Totalt antall finittetsfeil	24	1,96	30,77	47	2,49	35,88
Tempusfeil:						
Presens for preteritum	15	1,23	19,23	3	0,16	2,29
Presens for perfektum	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00
Preteritum for presens	4	0,33	5,13	5	0,26	3,82
Perfektum for presens	1	0,08	1,28	0	0,00	0,00
Infinitiv for preteritum	1	0,08	1,28	1	0,05	0,76
Infinitiv for perfektum	1	0,08	1,28	2	0,11	1,53
Preteritum for infinitiv	0	0,00	0,00	1	0,05	0,76
Perfektum for infinitiv	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00
Totalt antall tempusfeil	22	1,80	28,21	12	0,63	9,16
Imperativ:						
Imperativ for infinitiv	1	0,08	1,28	0	0,00	0,00
Imperativ for presens	2	0,16	2,56	0	0,00	0,00
Kontekstfeil	26	2,13	33,33	64	3,39	48,85
Passiviseringsfeil	1	0,08	1,28	6	0,32	4,58
Annet	2	0,16	2,56	2	0,11	1,53

Tabell 8

De tyske innlærerne ved *Språkprøven* har 24 finittfeil, mens de tyske innlærerne som har tatt *Bergenstesten* har 47 finittfeil, dobbelt så mange. Ved *Språkprøven* har de 22 tempusfeil og

ved *Bergenstesten* har de 12 tempusfeil. De tyske innlærerne som har tatt *Språkprøven* har totalt 3 feil i klassen *imperativ for infinitiv og imperativ for presens*, mens de tyske innlærerne som har tatt *Bergenstesten* ikke har noen slike feil. Det er gjort mye mindre kontekstfeil hos de tyske innlærerne som tok *Språkprøven* enn hos de som tok *Bergenstesten* (26 på *Språkprøven*, og 64 på *Bergenstesten*). De tyske innlærerne som har tatt *Språkprøven* har 1 passiviseringsfeil og 2 annet-feil, mens de tyske innlærerne på *Bergenstesten* har 6 passiviseringsfeil og 2 annet-feil.

Nå som jeg har gitt en kort oppsummering av tallene i tabell 1-8 kan vi gå nærmere inn på hva tallene sier oss. Ikke overraskende viser oversikten at tekstene som er skrevet av de som tok *Bergenstesten* er lengre enn tekstene i *Språkprøven*. Dette gjelder både hos de engelske innlærerne og de tyske innlærerne. Dette er forventet i og med at tekstene som er skrevet i *Bergenstesten* krever bedre norskkunnskaper enn hos *Språkprøven*. Ved *Bergenstesten* skal informantene kunne ha god nok norsk til å kunne følge høyere utdanning. Dette gjør at vi kan forvente et større ordforråd, og at informantene skriver lengre tekster, noe de også gjør.

Ved *Bergenstesten* skrev de engelske innlærerne til sammen 10221 ord, mens de tyske innlærerne skrev til sammen 9930 ord. På *Språkprøven* skrev de engelske innlærerne til sammen 5308 ord, mens de tyske innlærerne skrev til sammen 6096 ord. Dette viser at ved *Bergenstesten* skriver kandidater fra begge språkgruppene mer enn ved *Språkprøven*. De engelske innlærerne skriver nesten 50 % mer ved *Bergenstesten* enn ved *Språkprøven*, mens de tyske innlærerne skriver ca 30 % mer ved *Bergenstesten* enn ved *Språkprøven*.

De engelske innlærerne hadde i gjennomsnitt litt under 4 i antall finittfeil (3,85) i tekstene, mens de tyske innlærerne hadde litt under 2 i antall finittfeil (1,78). Ikke overraskende gjorde begge gruppene få feil når det kom til tempusfeil. Det var noen feil når det gjaldt tempus, men i mye mindre grad enn ved finittet. Totalt hadde de engelske innlærerne 15 tempusfeil, mens de tyske innlærerne hadde 34 tempusfeil. Dette utgjør i gjennomsnitt 0,38 tempusfeil per tekst hos de engelske innlærerne, og 0,85 tempusfeil per tekst hos de tyske innlærerne. Resultatet viser at de engelske innlærerne gjør dobbelt så mange finittetsfeil som det de tyske innlærerne gjør. De tyske innlærerne gjør flere feil enn de engelske innlærerne når det kommer til å identifisere rett tempus, og de gjør dobbelt så mange feil som de engelske innlærerne. Den store forskjellen i forekomsten av tempusfeil hos de ulike informantgruppene er interessant, og jeg vil diskutere en mulig årsak til dette senere i kapittel 5.2.3.

4.2 Variasjon innad i språkgruppene

Hos de engelske innlærerne er det stor variasjon fra tekst til tekst, fra innlærerne som ikke har noen finittfeil i det hele tatt, til tekster som har mange finittfeil. Den teksten med mest finittfeil har 17 finittfeil. Det er totalt 4 tekster hos de engelske innlærerne som ikke har en eneste finittfeil. De fleste tekstene har 1-3 finittfeil, dette gjelder 23 av tekstene, men man finner tekster med 4 (1 tekst), 5 og 6 (4 tekster), 7, 8 (2 tekster), 9, 10 (4 tekster), 13 feil (1 tekst) også.

Det er ikke like stor variasjon hos de tyske innlærerne. Her er det jevnt over et lavt antall finittfeil per tekst. Vi finner tekster med alt fra 0 feil til tekster med opptil 11 feil. Over en tredjedel av tekstene har ingen finittfeil, det vil si det er 16 tekster som ikke har noen finittfeil i det hele tatt. Som hos de engelske innlærerne har de fleste tekstene mellom 1-3 feil, herav 18 av tekstene hos de tyske innlærerne. Videre er det 1 tekst med 4 feil, 2 tekster med 6 feil, 1 med 8 feil, 1 med 9 feil, og 1 med 11 feil.

Oversikten over finittfeil som viser fordelingen av feil per tekst hos de engelske og tyske innlærerne, viser at nesten en tredjedel, 32,5 % for å være nøyaktig, av de engelske innlærerne gjør 4 eller mer feil, mens nesten en sjuendedel, 15 %, av de tyske innlærerne har fire feil eller mer.

4.2.1 Språkprøven versus *Bergenstesten* (Høyere nivå)

Til nå har jeg sett på finitthetsfeil totalt på henholdsvis de engelske og tyske innlærerne. Det som også kan være interessant å se på, er om det er noen forskjell mellom *Språkprøven* og *Bergenstesten*. Gjør informantene det bedre, dårligere eller like bra ved *Språkprøven* og *Bergenstesten*? Jeg vil derfor se på gjennomsnittet av finittfeil fordelt på *Språkprøven* og *Bergenstesten* for å undersøke om det er noen forskjell innad i språkgruppene.

Hos de engelske innlærerne er det per tekst i gjennomsnitt 3,35 antall finittfeil på *Språkprøven* og 4,35 antall feil på *Bergenstesten*. Hos de tyske innlærerne er det per tekst i gjennomsnitt 1,2 antall finittfeil på *Språkprøven* og 2,35 antall feil på *Bergenstesten*. Det er altså flere finitthetsfeil på *Bergenstesten* enn på *Språkprøven*. Resultatet er ikke veldig overraskende, i og med at informantene som har tatt *Bergenstesten* skriver lengre tekster med flere verb enn de gjør på *Språkprøven*. I gjennomsnitt skriver de engelske innlærerne på *Språkprøven* 265,4 ord per tekst, hvorav 53,65 av ordene er verb. I gjennomsnitt skriver de engelske innlærerne på *Bergenstesten* 511,05 ord, hvorav 109,6 av ordene er verb. I gjennomsnitt skriver de tyske innlærerne på *Språkprøven* 304,8 ord per tekst, hvorav 61,15

av ordene er verb. I gjennomsnitt skriver de tyske innlærerne på *Bergenstesten* 496,5 ord, hvorav 94,5 av ordene er verb. I og med at både de engelske og tyske innlærerne skriver flere ord med flere verb på *Bergenstesten* enn ved *Språkprøven*, er det ikke så rart at de gjør litt flere feil, siden det gjør at det blir flere muligheter til å gjøre flere feil.²⁹

4.2.2 Betydningen av oppholdstid i Norge

Informantene som har tatt *Bergenstesten* har ikke nødvendigvis mye mer forkunnskap enn de som tok *Språkprøven*. Går vi tilbake til *oppholdstid i Norge*, ser vi at informantene som tok *Bergenstesten* generelt har vært noe lengre tid i Norge enn de som tok *Språkprøven*. Hos de tyske innlærerne er denne forskjellen veldig liten, det er 3 flere som har vært i Norge i 0-1 år fra *Språkprøven* (13 kandidater) enn ved *Bergenstesten* (10 kandidater). Det er kun 1 av de tyske informantene som har vært mer enn 5 år i Norge i alt. Denne informanten tok *Bergenstesten*. Ellers er det 3 flere fra *Bergenstesten* enn ved *Språkprøven* som har vært i Norge mellom 2-3 år, og 1 mindre ved *Bergenstesten* enn ved *Språkprøven*, som har vært i Norge mellom 3-4 år.

Hos de engelske innlærerne er forskjellen på oppholdstid større mellom de som tok *Språkprøven* og de som tok *Bergenstesten*. Det er 4 flere på *Språkprøven* som har vært i Norge mellom 0-1 år enn de på *Bergenstesten*. Det er 3 flere på *Språkprøven* som har vært i Norge mellom 1-2 år enn ved *Bergenstesten*. Ved 2-3 år oppholdstid i Norge er det 1 mer ved *Språkprøven* enn ved *Bergenstesten*. Det er ingen av gruppene som har vært i Norge mellom 3-4 år. Den største forskjellen på oppholdstid i Norge, ser vi ved 4-5 år og 5 over. Fra de engelske innlærerne som tok *Språkprøven* var det kun 1 som hadde vært i Norge mellom 4-5 år, og ingen hadde vært i Norge i mer enn 5 år. Hos de engelske innlærerne på *Bergenstesten* derimot hadde 4 av informantene vært i Norge mellom 4-5 år, og 6 av informantene hadde vært i Norge i over fem år. Dette viser at oppholdstid i Norge ikke trenger å ha noe å si for graden av mestring av finittkategorien. Selv om informantene ved *Bergenstesten* generelt sett har oppholdt seg lengre i Norge enn de ved *Språkprøven*, gjør de det ikke noe særlig bedre av den grunn³⁰. Dette gjelder også de engelske innlærerne, selv om de generelt sett har oppholdt seg lenger i Norge enn de tyske innlærerne gjør de likevel flere finittfeil enn dem. Det har mer

---

²⁹ Ut fra denne oversikten ser vi også hvor viktig det er å holde rede på antall ord/verb i teksten.

³⁰ Man kunne kanskje fått andre resultater om man hadde sammenlignet kurslengde i forhold til de på *Språkprøven* og de på *Bergenstesten*, men dette har jeg ikke undersøkt i denne sammenhengen. Jeg vurderte i løpet av arbeidet å inkludere kurslengde, men etter en rask titt på personopplysningene fant jeg ut at dette ville være vanskelig å gjennomføre. Jeg så på kurslengde på de tyske tekstene og så at det bare var oppgitt kurslengde på ca. halvparten av dem. Dette ville gjort sammenligning umulig.

å si hvor lange tekster informantene skriver enn hvor lenge de har oppholdt seg i Norge, og førstespråket spiller større rolle enn oppholdstid.

4.2.3 Finitthetsfeil eller tempusfeil – ikke alltid like enkelt

En annen ting som er interessant i tekstene er de feilene som jeg har kalt for *annet*. Denne feilen er ikke den mest hyppige feilen i andrespråkstekstene, men jeg har funnet totalt 4 slike feil i de 80 tekstene jeg har analysert. Alle feilene jeg fant var gjort av de tyske innlærerne³¹. I utgangspunktet listet jeg opp flere *annet*-feil enn dette, både hos de tyske innlærerne og de engelske innlærerne. Etter flere gjennomlesninger av eksemplene imidlertid, så jeg at flere av feilene heller burde analyseres enten som kontekstfeil (*skulle* for *burde* for eksempel) eller som korrekte med kontrafaktiv (hypotetisk) betydning. Eksempel på det første er denne setningen fra en tysk innlærer “Jeg synes at begge **skulle** dele arbeidet i hjemmet” (tekst 40 h0314). Hvis vi skifter ut *skulle* med *burde* er denne setningen hel fin, og jeg har derfor klassifisert dette som en kontekstfeil. Jeg fant to slike feil, og analyserte dem på nytt som kontekstfeil.

På den andre siden var det flere verb som jeg i utgangspunktet kalte *annet*-feil, som jeg analyserte på nytt som korrekte. Dette gjaldt modalverbene *kunne*, *skulle* og *ville* som illustrert i disse tre eksemplene:

1. Jeg tror man **kunne** ikke kjenne seg med noe kultur hvis han eller hun er en utlener. (tekst 7 s0219)
2. Men , vi ble enige at vi ?-alltid **skulle** være der for hverandre... (tekst 30 h0464)
3. Nedenfor vil jeg prøve å finne ut hva en full yrkesdeltakelse for menn og kvinner og dens følger **ville** bety for familielivet. (tekst 37 h0303)

Koderne av ASK mente at det skulle være presensform i alle disse eksemplene, og foreslo å gjøre om *kan* for *kunne*, *skal* for *skulle* og *vil* for *ville*. På grunn av dette analyserte jeg først

---

³¹Her har jeg ikke regnet med *annet*-feilen i tekst 37 h0169 fra en av de engelske innlærerne fordi denne feilen er av en annen type feil enn de andre *annet*-feilene. Jeg klassifiserte denne feilen under *annet* fordi den ikke passet inn i noen av de andre kategorier. Feilen besto i av at kandidaten skrev *glemmer* i stedet for *glem*. Jeg har en kategori som heter imperativ for presens, men feilen kan ikke settes inn her fordi dette er en motsatt feil i forhold til hva denne kategorien dekker. Imperativ for presens-kategorien er feil der kandidaten har brukt en imperativlik form i stedet for presens, men denne feilen består i av at kandidaten har brukt presens i stedet for imperativ. Begge verbformene er finitte, men imperativ har ikke tempus (verken +fortid eller –fortid). Feilen går derfor ikke under verken finitthetsfeil eller tempusfeil. Siden jeg har observert denne type feil i kun 1 av 80 tekster, har jeg heller ikke sett verdien av å opprette en egen kategori kun for denne feilen, og jeg valgte derfor å kategorisere den under *annet*.

disse feilene (og flere av samme type) som *annet*-feil. Etter nærmere ettertanke innså jeg imidlertid at setningene kan ha en kontrafaktiv betydning. I norsk kan verb i preteritum, særlig modalverb, brukes til å bety *nåtid*, men en hypotetisk nåtid, som i “**kunne** du sende meg saltet?” (som egentlig betyr: **kan** du sende meg saltet). Derfor reanalyserte jeg alle disse setningene som korrekte.

Nå som dette er sagt kan jeg komme tilbake til de *annet*-feilene jeg til slutt sto igjen med. Som nevnt i metodekapitlet er dette feil som blant annet ikke kan klassifiseres med sikkerhet. Dette gjelder modalverbene *skulle*, *ville* og *kunne*. I de tyske tekstene har jeg funnet *annet*-feil i tekst nr 1 s0026, 20 s0915, 28 h0249, 33 h0283 og. I disse tekstene skulle det vært brukt presens, men isteden er det brukt et verb som kan tolkes som infinitiv eller preteritum. Modalverbene som er brukt feil i de 4 tekstene som har denne feilen, er *ville* i stedet for *vil*, *kunne* i stedet for *kan*, og *skulle* i stedet for *skal*. Siden slike verb har lik form i infinitiv og preteritum kan vi ikke si sikkert om det er snakk om en tempusfeil eller finittfeil. Det er derfor ikke mulig å sette denne typen feil i verken finittfeilkategorien eller tempusfeilkategorien, og jeg har derfor kalt dem *annet*. Det eneste som er sikkert, er at det enten er tempusfeil eller finittfeil, og slike verb er “skjulte” feil i andrespråkstekstene.

Vi kan derfor tenke oss at en kandidat muligens har dårligere forståelse for finittfeilkategorien eller tempuskategorien, enn det som tilsynelatende kommer fram i tekstene. Dette på grunn av at en kandidat kunne tenkes å bruke f. eks. verbet *kunne* i en sammenheng han har ment å bruke *kunne* som en infinitiv når det ifølge norsk rettskriving skal være preteritum. Men slike feil vil være usynlig i datamaterialet siden modalverbene er like i infinitiv og preteritum, se diskusjon i kapittel 3.4.3.

Det er imidlertid en mulighet for at disse feilene faktisk er tempusfeil, og at de kommer av at de tyske innlærerne har overført sitt system fra morsmålet til andrespråket. Noe som tyder på dette er at tysk, i likhet med norsk, har en tendens til å bruke verb, særlig modalverb, i preteritum til å bety en hypotetisk nåtid, som i “kunne du sende meg saltet?”. I tysk, særlig i formelt skriftspråk, er bruken av preteritum som en hypotetisk nåtid utbredt. Det er ganske problematisk å lære seg denne bruken, og en kan lett tenke seg at de overfører dette på sin norsk.

Analyse

---

5. Diskusjon om funnene

5.1. Innledning

I dette kapitlet vil jeg prøve å se resultatene som har kommet fram fra de ulike målingene i sammenheng, tolke og diskutere tendenser og mønster i dataene. Jeg vil også drøfte resultatene opp mot forskningsspørsmålene og de teoretiske perspektivene som danner utgangspunkt for undersøkelsen. Den første delen av kapitlet vil ta for seg forskningsspørsmål nr. 1: Har oppholdstid i Norge noe å si for graden av kompetanse i norsk som andrespråk? Deretter vil jeg drøfte forskningsspørsmål nr. 2: Er det lettere å tilegne seg tempus enn finitthet? I neste del av kapitlet vil jeg drøfte forskningsspørsmål nr. 3: Er det transfer fra førstespråket når det gjelder finitthetsdistinksjonen? I den siste delen vil jeg ta for meg andre ting som var interessante, men ikke direkte knyttet opp til forskningsspørsmålene.

5.1.1 Forskningsspørsmål 1

Forskingsspørsmål 1:

1. Har oppholdstid i Norge noe å si for graden av kompetanse på finitthet og tempus i norsk som andrespråk?
  - Gjør innlærerne mindre feil desto lengre tid de har oppholdt seg i Norge?

Bakgrunnen for det første forskningsspørsmålet er at det er vanlig i andrespråklitteraturen å anta at graden av kompetanse av et andrespråk øker desto mer påvirkning man får fra andrespråket. Jeg valgte derfor å se om oppholdstid i Norge har noe å si for hvor avanserte informantene i denne studien er med hensyn til kompetanse i tempus og finitthet.

I datakapitlet sammenlignet jeg informantene fra *Språkprøven* og *Bergenstesten* med hverandre, både de engelske informantene og de tyske informantene, og jeg kan kort oppsummere resultatene fra denne sammenligningen i to tabeller:

Engelske informanter		
	Språkprøven	Bergenstesten
Antall ord	5308	10221
Antall verb	1073	2198
Antall feil	140	159
Prosent feil	13,05	7,23
Antall finittfeil	67	87
Prosent finittfeil	47,86	54,72
Antall tempusfeil	8	7
Prosent tempusfeil	5,71	4,40
Gj. Snitt opphold	2,1 år	3,15 år

Tyske informanter		
	Språkprøven	Bergenstesten
Antall ord	6096	9930
Antall verb	1223	1890
Antall feil	78	131
Prosent feil	6,38	6,93
Antall finittfeil	24	47
Prosent finittfeil	30,77	35,88
Antall tempusfeil	22	12
Prosent tempusfeil	28,21	9,16
Gj. Snitt opphold	1,6 år	1,95 år

Som vi ser av tabellene er det flere feil totalt og flere finittfeil på mine tekster fra *Bergenstesten* enn det er på *Språkprøven*. De engelske informantene som har tatt *Språkprøven* har de totalt 140 feil, hvorav 67 er finittfeil, mens de engelske informantene som har tatt *Bergenstesten* har totalt 159 feil, hvorav 87 er finittfeil. Tempusfeil er noenlunde likt på begge, det er 8 tempusfeil på *Språkprøven* og 7 tempusfeil på *Bergenstesten*. Vi finner nesten det samme mønsteret hos de tyske informantene. De tyske informantene som har tatt *Språkprøven* har 78 feil totalt, hvorav 24 er finittfeil, mens de tyske informantene som har tatt *Bergenstesten* totalt har 131 feil, hvorav 47 er finittfeil. Til forskjell fra de engelske

informantene, har de tyske informantene flere tempusfeil på *Språkprøven* enn de har på *Bergenstesten*. På *Språkprøven* har de 22 tempusfeil mot 12 tempusfeil på *Bergenstesten*.

Av tabellene ser vi at gjennomsnittstiden på opphold i Norge er lengre hos de som tok *Bergenstesten* enn de som tok *Språkprøven*, både hos de engelske informantene og de tyske informantene. Gjennomsnittstiden hos de engelske informantene på *Språkprøven* er 2,1 år mot 3,15 år hos de som tok *Bergenstesten*. Gjennomsnittstiden hos de tyske informantene på *Språkprøven* er 1,6 år mot 1,95 år hos de som tok *Bergenstesten*. På tross av lengre oppholdstid gjør ikke informantene mindre feil i tekstene sine på *Bergenstesten* (bortsatt fra at tempusfeil hos de tyske informantene nesten halveres).

Årsaken til at de engelske informantene gjør flere feil totalt på *Bergenstesten* enn på *Språkprøven*, kunne kanskje ha blitt forklart ved å referere til Hawkins og Chans (1997) og Jin og Eides (2013) arbeider. I disse arbeidene konkluderer forfatterne med at ikke-tolkbare trekk som ikke finnes i førstespråket ikke kan tilegnes fullt i andrespråket. Dermed kan innlærerne komme til å gjøre flere feil desto mer avanserte i språket de blir, fordi de overfører et uriktig funksjonelt trekk. Hvis finitthet faktisk er et ikke-tolkbart trekk kunne en tenke seg at økningen i feil hos de som har vært lengre i Norge, skyldes at de overfører et uriktig funksjonelt trekk, og det er dermed ikke så merkelig om de gjør flere feil desto lenger de har vært i Norge.

Skal denne teorien stemme, ville vi imidlertid forvente at de tyske informantene gjorde det bedre på *Bergenstesten* enn på *Språkprøven*, siden de som tok *Bergenstesten* har vært lenger i Norge enn de som tok *Språkprøven*. Dette stemmer ikke. De tyske informantene har dobbelt så mange finittfeil på *Bergenstesten* som på *Språkprøven*, og totalen av feil er også større på *Bergenstesten* enn på *Språkprøven*. Det er bare når det gjelder tempusfeil at de tyske informantene som tok *Språkprøven* gjør flere feil enn hos de som tok *Bergenstesten*. Årsaken kan være at gjennomsnittstiden på opphold i Norge ikke er så forskjellig hos de tyske informantene (1,6 år og 1,95 år) som de er hos de engelske informantene (2,1 år og 3,15 år). At oppholdstid i Norge tilsynelatende ikke har noen påvirkning på hvor mange feil informantene gjør, kan også forklares med at informantene i studien min kanskje ikke har brukt norsk mens de har bodd i Norge og dermed fått minimal påvirkning fra språket. Litt som nordmenn som bosetter seg i Spania, men aldri lærer seg språket. Dette har jeg ikke mulighet for å vite noe om, og jeg vil ikke diskutere dette nærmere.

Den mest plausible forklaringen er, etter min mening, at informantene gjør flere feil på *Bergenstesten* enn på *Språkprøven* fordi de skriver lengre tekster, og at det dermed er større sjans for å gjøre feil. Feilprosenten går jo drastisk ned hos de engelske informantene, og er

nesten konstant hos de tyske informantene. Hos de tyske informantene er det imidlertid liten forskjell på gjennomsnittlig oppholdstid i Norge, det er mindre enn 4 måneders forskjell på gruppene fra *Språkprøven* og *Bergenstesten*.

5.1.2 Oppsummering forskningsspørsmål 1

Det første forskningsspørsmålet jeg undersøkte i denne oppgaven dreide seg om oppholdstid i Norge, og lyder som følger: Har oppholdstid i Norge noe å si for graden av kompetanse på tempus og finitthet i norsk som andrespråk? Jeg mener svaret på dette er tvetydig. Det ser ut som om tekstlengde har mer å si for antallet feil, enn oppholdstid i Norge. De tyske informantene som har tatt *Bergenstesten* har i gjennomsnitt ikke vært så mye lengre i Norge enn de som tok *Språkprøven*. Det kan også være andre personlige årsaker ved informantene som gjør at de ikke gjør det bedre desto lengre de har vært i Norge. Kan hende har de ikke hatt behov for å lære norsk før de har begynt på norskkurset, og har brukt morsmålet sitt. Kanskje har de bare hatt venner som snakker samme språk, eller et annet felles andrespråk, og dermed ikke blitt så påvirket av norsk som de ville ha om de hadde norske venner. Uansett årsak kan jeg ikke ut fra tallene i oppgaven min si at oppholdstid i Norge har noe å si for frekvensen av feil. Det ser ut som om tekstlengde, ikke oppholdstid, har mest å si for frekvensen av feil.. De engelske innlærerne som tok *Bergenstesten* har vært i gjennomsnitt over ett år lenger i Norge enn de tyske innlærerne som tok *Bergenstesten*, men de engelske innlærerne gjør likevel flere feil. Det har mer å si hvilket førstespråk informantene har, enn hvor lenge de har oppholdt seg i Norge – men feilprosent generelt går ned hos de engelske.

5.2.1 Forskningsspørsmål 2

Forskingsspørsmål 2 er basert på Glahn et. al. sin teori om at konseptuelt fattbare kategorier er lettere å tilegne seg enn kategorier der det er vanskelig å konseptualisere hva som ligger i kategorien (Glahn et. al. sammenligner numerus og genus i sin studie).

Forskingsspørsmål 2:

2. Er det lettere å tilegne seg tempus enn finitthet?
  - a) Blir det gjort flere finitthetsfeil enn tempusfeil?
  - b) Gjør både de engelske innlærerne og de tyske innlærerne signifikant mindre tempusfeil enn finitthetsfeil?
  - c) Gjør de engelske og tyske innlærerne like lite tempusfeil?

Det andre forskningsspørsmålet jeg har forsøkt å besvare er hvorvidt tempus er enklere å tilegne seg enn finitthet. Både engelsk og tysk har tempusmarkering, men bare tysk har også finitthet morfologisk uttrykt. Forholdene er dermed lagt til rette for å kunne undersøke hypotesen. Hvis hypotesen stemmer, vil jeg forvente å se at det blir gjort betydelig flere feil når det gjelder finitthet enn ved tempus, skjønt jeg forventer å se dette kun hos de engelske innlærerne, og ikke hos de tyske innlærerne siden de har begge distinksjonene i førstespråket sitt, og dermed burde de i teorien ha like lite problemer med begge kategoriene.

Jeg undersøkte til sammen 80 tekster, 40 skrevet av engelskspråklige innlærere og 40 skrevet av tyske innlærere. Disse igjen var delt inn i 20 tekster hver hvor 20 var fra innlærere fra *Språkprøven* og de resterende 20 var tatt fra *Bergenstesten*. Resultatene viser at det blir gjort betydelig flere finitthetsfeil enn tempusfeil, både hos de engelske innlærerne og de tyske innlærerne. De engelske innlærerne har totalt 15 tempusfeil og 154 finitthetsfeil, mens de tyske innlærerne hadde 34 tempusfeil og totalt 71 finitthetsfeil. Hos begge gruppene er det derfor en signifikant forskjell mellom tempusfeil og finitthetsfeil. De tyske innlærerne gjør noe mer feil med tempus enn de engelske innlærerne, men det er likevel tydelig at tempus utgjør klart minst problemer for begge språkgruppene.

5.2.2 Tempus og finitthet, tolkbart eller utolkbart?

Hos de engelske innlærerne var det relativt få feil når det kom til å markere korrekt tempusmarkering, mens korrekt finitthetsmarkering viste seg å være vanskelig. I totalt 40 tekster hadde de engelske innlærerne kun 15 tempusfeil totalt, og i over halvpartene av tekstene, 26 tekster, var det ingen tempusfeil overhodet. 2 av tekstene hadde 2 tempusfeil hver, og de resterende 11 tekstene hadde en tempusfeil hver. Dette står i stor kontrast til markeringen av finitthet. I totalt 40 tekster hadde de engelske innlærerne totalt 154 finitthetsfeil. Vi finner det samme mønsteret hos de tyske innlærerne, selv om de gjør en del mer tempusfeil enn det de engelske innlærerne gjør. De tyske innlærerne har totalt 34 tempusfeil i 40 tekster, og har totalt 71 finitthetsfeil. Selv om det ikke er like stor forskjell mellom tempus og finitthet som hos de engelske innlærerne, er det likevel tydelig å se at finitthetsmarkeringen byr på store utfordringer for andrespråksinnlærerne fra begge språkgruppene. Årsaken kan være at tempus er et tolkbart trekk, mens finitthet er et utolkbart trekk. Siden det er bare tolkbare trekk som er tilgjengelig etter den kritiske perioden kan dette forklare de engelske informantenes problemer med finitthetskategorien, siden de engelske innlærerne ikke har finitthetsdistinksjon i språket sitt. Denne teorien forklarer imidlertid ikke de tyske informantenes finittfeil. De har jo dobbelt så mange finittfeil som tempusfeil, og jeg

ville forvente at de hadde noenlunde like mange tempusfeil og finitthetsfeil. Dette kan skyldes at finittsystemet i norsk ikke er identisk med finittsystemet i tysk. I tysk er det samsvarsbøying på verb i tillegg til finitthetsmarkering, og problemene med finitthet kan kanskje henge sammen med at finitthetskategorien henger tettere sammen med kongruens i tysk.

Teorien om tolkbare og utolkbare trekk kan kombineres med Glahn et al sin teori om konseptuelt fattbare kategorier, tempuskategorien er (i likhet med numerus), lettere å konseptualisere enn finitthetskategorien (i likhet med genus). Generelt i andrespråklitteraturen som støtter FFFH, er det en vanlig oppfatning at kategorier som ikke eksisterer i førstespråket, ikke er tilgjengelig i andrespråket (Jin og Eide, 2013 og Glahn et al, 2001).

5.2.3 Forskjeller ved tempusfeil ved de engelske og tyske innlærerne

I forskningsspørsmål 2 har jeg fokusert på å stille spørsmålet om det er lettere å tilegne seg tempus enn finitthet. For å finne ut om dette er sannsynlig har jeg sett på om det er gjort flere finittfeil enn tempusfeil, og om dette gjelder begge innlærergruppene. De engelske innlærerne hadde totalt 154 finittfeil og 15 tempusfeil. De tyske innlærerne hadde totalt 71 finittfeil og 34 tempusfeil. Resultatene viser med dette at det er en signifikant forskjell mellom finittfeil og tempusfeil, og at tempus virker lettere å tilegne seg.

I tillegg spurte jeg om de engelske og tyske innlærerne hadde like lite tempusfeil. Bakgrunnen for dette spørsmålet var at jeg på forhånd forventet at både de engelske og tyske innlærerne ville ha små problemer med tempusdistinksjonen, siden de begge har tempusdistinksjon i språket sitt. Det viste seg imidlertid at de tyske innlærerne har større problemer med tempusdistinksjonen enn det de engelske innlærerne hadde. De engelske innlærerne hadde totalt 15 tempusfeil, som vil si at tempusfeil utgjør omtrent 5 % (5,02 %) av alle feilene som er gjort totalt, mens de tyske innlærerne hadde 34 tempusfeil, noe som utgjør over 16 % (16,27 %) av alle feilene totalt. De tyske innlærerne har dermed 19 flere tempusfeil enn de engelske innlærerne har. Det er med andre ord signifikant forskjell mellom språkgruppene hva angår tempusfeil. Dette var et overraskende resultat.

En av grunnene til at de tyske innlærerne sliter mer enn de engelske innlærerne når det kommer til tempus, kan komme av distinksjonen mellom preteritum og presens perfektum som vi har i norsk. Som jeg diskuterte tidligere i oppgaven, har vi i norsk en distinksjon mellom presens perfektum og preteritum. Presens perfektum kan kun brukes til å beskrive noe

som har skjedd i nær fortid (*immediate past*), hendelsen må ha skjedd innenfor inneværende syklus, som *jeg har sett henne i dag/denne uka/i år* osv. Preteritum brukes på sin side til å beskrive hendelser som har skjedd i foregående syklus (*remote past*), som *jeg så henne i går/i forgårs/i forrige uke/i fjor* osv.

Tysk har, som nevnt i 2.3.2, ikke denne distinksjonen, presens perfektum kan brukes om hendelser som har skjedd både i inneværende syklus og i foregående syklus. Dette gjør at vi kan forvente overforbruk av den komplekse perfektumsforma, men også overforbruk at preteritum for perfektum. Årsaken til det er at de tyske innlærerne ikke har en distinksjon mellom preteritum og perfektum slik det er i norsk, og bruken av fortidsformene blir dermed arbitrær. Siden de tyske innlærerne ikke har denne distinksjonen i morsmålet sitt, kan vi heller ikke forvente at de kommer til å gjøre mindre tempusfeil desto mer avanserte de blir, i likhet med studien fra Hawkins og Chan (1997). Om vi hadde undersøkt den samme gruppa på et senere tidspunkt er det heller mer sannsynlig at de gjør flere tempusfeil selv om de hadde fått mer kompetanse i norsk, fordi de overfører et system fra førstespråket som er lik, men ikke identisk med det vi har i norsk.

Nedenfor er alle tilfellene jeg har funnet der innlærerne har brukt den sammensatte perfektumsforma i stedet for preteritumsforma, eller preteritumsforma i stedet for den sammensatte perfektumsforma:

Preteritum for presens perfektum

Engelske innlærere:

1. I dag er det fortsatt det samme, unntatt fra de kvinner som har satset på karrierer. De har fått toppstillinger men, i mange tilfeller, **måtte** gi opp tanker om mann og barn (38 h0308).

Tyske innlærere:

2. Jeg har alltid vært så heldig at jeg **hadde** gode venner rundt meg. [...] Jeg tror her i Norge er det vanskelig for folk å få nye venner etter at de **ble** voksne. (6 s0121).
3. Men i alle fall **fant** jeg mange nye venner her i Norge som jeg håper jeg har videre kontakt med ... (14 s0439)

4. Gjennom alle tider ~~lagte fant~~ **fant**es det hierarkier som bygger opp på det ene eller andre [...] Men også her **fant**es det alltid ~~men~~ folk som ser hjertet ~~fe~~ foran statussymbolet [...] Og det ~~har~~ **skjedde** at liv kunne reddes f i fjellet for turgåern kunne beskrive område der ~~den~~ han gikk seg vill. (25 h0244)
5. Det har hendt ofte at partneren **døde** og plutselig hadde fått den andre partneren problemer med å overta oppgavene fra den ~~døden~~ som døde. (40 h0314)

Presens perfektum for preteritum

Engelske innlærere:

6. Vi **har vært** i STED i fjorre uke (18 s0308).

Tyske innlærere:

7. Siste sommer **har** jeg **opplevt** en kjempegod vennskap (17 s0442)
8. I denne tiden **har** jeg **lært** hvor viktig det er å snakke ~~med hverandre~~ og å være ærlig ~~an~~ med hverandre. (39 h0312)

Eksemplene over er alle feilene totalt jeg fant der informanten enten brukte presens perfektum i stedet for preteritum, eller preteritum i stedet for presens perfektum. Som vi ser har de engelske innlærerne lite sammenblanding mellom presens perfektum og preteritum, de har bare to slike feil. I tekst 38 h0308 bruker den engelske innlæreren *måtte* i stedet for *har måttet*, og i tekst 18 s0308 bruker den engelske innlæreren *har vært* i stedet for *var*.

De tyske innlærerne har litt mer problemer med sammenblanding mellom presens perfektum og preteritum enn de engelske innlærerne har. Jeg fant til sammen 9 tilfeller der de hadde blandet sammen fortidsformene, i 7 av tilfellene brukte de tyske innlærerne preteritum for presens perfektum, og i de resterende tilfellene brukte de presens perfektum i stedet for preteritum. I tekst 6 s0121 brukte innlæreren *hadde* for *har hatt* og *ble* for *har blitt*. I tekst 14 s0439 brukte innlæreren *fant* for *har funnet*. I tekst 25 h0244 har innlæreren brukt *fant*es for *har finnes* to ganger og *skjedde* for *har skjedd*. I tekst 40 h0314 har innlæreren brukt *døde* i stedet for *har dødd*. I tekst 17 s0442 brukte innlæreren *har opplevt* i stedet for *opplevde*. I tekst 39 h0312 har innlæreren brukt *har lært* i stedet for *lærte*.

I eksempel 2 til 5 har de tyske innlærerne brukt preteritum for presens perfektum, og de har jeg klassifisert i feiltypen *preteritum for presens*. I eksempel 7-8 har de tyske innlærerne brukt presens perfektum for preteritum, og de har jeg klassifisert som *presens for preteritum*. Teorien til Eide om at presens perfektum og preteritum har med inneværende og foregående syklus kan bidra med å forklare noen av tempusfeilene de tyske innlærerne gjør, men ikke alle. Jeg har bare funnet 9 slike feil, og det utgjør bare en fjerdedel av alle tempusfeilene de tyske innlærerne har gjort totalt. Men det antyder i hvert fall at noe av vanskene de tyske innlærerne har med tempus, har å gjøre med manglende distinksjon mellom presens perfektum og preteritum fra førstespråket. I neste kapittel vil jeg se på andre mulige årsaker til de tyske innlærernes vansker med tempus.

5.2.4 Tysk og øvrige tempusfeil

Selv om jeg tar høyde for at en fjerdedel av tempusfeilene de tyske innlærerne har, kommer av manglede distinksjon av bruken av presens perfektum på *immediate past* og *remote past*, gjør de tyske innlærerne fortsatt flere tempusfeil enn de engelske informantene gjør. De engelske innlærerne har bare 15 feil, mot de tyske innlærerne som har 34 feil (25 om vi ikke tar med de som gjelder sammenblanding av presens perfektum og preteritum). Hvorfor har de flere problemer enn de engelske informantene har? En grunn kan være at tysk har mange flere bøyingsendelser på verbene sine enn det vi har både i norsk og engelsk. Tysk har i motsetning til norsk samsvarsbøyning i verb. Dette har også engelsk, men det er ikke like mange forskjellige bøyinger på engelske verb som det er i tysk når det kommer til samsvarsbøyning.

I engelsk er det som regel ved subjekt i 3. person singular at verbet får en annen bøyingsendelse enn ved subjekt i andre tall og personer. Verbet *have* bøyes *have* både etter *I, you, we, you* og *they*. Bare ved *he, she* og *it* (og andre 3. persons-subjekt) blir verbet bøyd *has* (-s). Det er altså stort sett ved *he, she* og *it* at verb som blir samsvarsbøyd har en annen endelse enn ved de andre personlige pronomen. I tysk fører samsvarsbøyningen til mange flere ulike endelser. Verbet *haben* samsvarsbøyes på følgende måte: *Ich habe, du hast, er/sie/es hat, wir haben, ihr habt, sie haben*. Her fører samsvarsbøyningen til fem ulike endelser.

Dette kan tenkes å gjøre det vanskelig å lære tempus, fordi endelsen viser hvilke tempus det er samtidig som det også viser samsvarsbøyning, og det kan være vanskelig å holde disse fra hverandre. Når man så lærer norsk, som ikke har samsvarsbøyning, kan det hende at det blir en del forvirring i starten i tilegnelsen av norsk, og dette kan muligens føre til tempusfeil, siden det er vanskelig å holde tempus, finitthet og samsvarsbøyning fra hverandre.

Videre gjør bruk av kontrafaktivitet overgangen fra tysk morsmål til norsk andrespråk det enda vanskeligere å bruke rett tempus (kontrafaktiv betyr det som ikke er sant, hypotetisk/lite sannsynlig). Både på norsk og tysk er det en tendens til at man kan bruke verb, særlig modalverb, i preteritum til å bety *nåtid*, men en hypotetisk nåtid, som i “**Kunne** du sende meg saltet?” (som egentlig betyr: **kan** du sende meg saltet). Det er ganske problematisk å lære seg denne bruken, og den er ganske utbredt i tysk, særlig i formelt skriftspråk, og en kan lett tenke seg at de overfører dette på sin norsk. Her er det lett å bomme på verbet også, dvs. hvilket verb man skal bruke: “Vi **skulle** være mer sammen med barna” hadde vært fin med “Vi **burde** være mer sammen med barna”, så det er ulikt for hvert enkelt modalverb. *Sollen* kan dessuten bety enten *skulle* eller *burde* i norsk (Rydén et al. 1996: 112)³².

9	Das sollten sie doch wissen!	Det skulle (burde) de vite!
10	Ich sollte eigentlich zürnen.	Jeg burde egentlig bli sint.
11	Jetzt sollten wir uns verabschieden.	Nå burde vi gå.

Dette kan føre til at de tyske innlærerne bruker *skulle* i kontekster der en morsmålsbruker i norsk vil bruke *burde*, og en del av kontekstfeilene jeg har registrert er nettopp slike feil.

Bruken av preteritum til å bety en hypotetisk nåtid, kan også brukes til å forklare de fire annet-feilene jeg fant hos de tyske informantene. Kanskje kommer disse feilene av at de har forsøkt å bruke preteritum som en hypotetisk nåtid.

Dette forklarer imidlertid ikke hvorfor de tyske informantene gjør så mange feil av typen presens for preteritum. Denne feiltypen utgjør halvparten alle tempusfeilene som er gjort totalt i tekstene. De har 18 tempusfeil av typen *presens for preteritum* (skjønt 2 av disse feilene er presens perfektum for preteritum), og under ser vi noen eksempler på slike feil:

12. Etter at jeg **har** ryddet inn ryggsekk og sovepose i telt, lekte jeg med speidere. (17 s0442)
13. Forventigene og gleder var stor og nesten alle fikk hva de **har** ønsket seg. (10 s0430)
14. Når jeg skulle skrive om positive sider ved privatbilisme **kommer** jeg på at det er en veldig fleksibel måte å komme seg frem... (26 h0245).

---

³² Eksemplene er tatt fra Ryden et al (1996) side 112 fra boka *Moderne tysk grammatikk*.

Dette kan kanskje komme av at i en del uttrykk har tysk presens, mens norsk har preteritum³³, som i eksemplene under:

15. Das ist wirklich nett von dir!	Det var virkelig snilt av deg!
16. Es ist schade, dass du nicht mitkommen kannst.	Det var synd at du ikke kan være med.

Det kan hende at de tyske informantene har overført dette fra morsmålet sitt til norsken sin, og at de derfor overforbruker presens.

Det kan også ha med kontrafaktivitet og modus å gjøre. I tysk kan man nemlig uttrykke kontrafaktivitet med modus “Es **wäre** besser, wenn” som betyr “Det **hadde** vært bedre hvis...”. I tysk er det altså en egen markering på verbet for å uttrykke dette. Modus-former av verbet er også finitte, men dette handler ikke om tempus, men en annen dimensjon, nemlig det som bare er hypotetisk. Som når de skriver: “Dette skulle være vanskeligere uten mobiltelefon”, så er det egentlig en overføring av den tyske modus-strukturen: “Das wäre schwieriger ohne den Handy”, men de prøver å overføre en struktur som ikke finnes i norsk. Dette kan føre til to utfall. Enten velger de preteritum, som er det som ligner mest, eller de velger presens, og mener konjunktivt modus, selv om vi altså ikke har dette i norsk, og vi ville kanskje heller ha brukt preteritum.

5.2.5 Oppsummering av forskningsspørsmål 2

Konklusjonen på forskningsspørsmål 2 er at begge språkgruppene, både den engelske og den tyske gruppen, har lettere for å tilegne seg tempus enn finitthet. Å sammenligne tyske innlærere med engelske innlærere har vært viktig for å kunne svare på forskningsspørsmålet, uten resultatene fra de tyske innlærerne ville det vært umulig å komme fram til en konklusjon. Jeg kunne selvsagt ha sammenlignet tempusfeil og finitthetsfeil hos kun de engelske innlærerne, og likevel sett at det var mye lettere å tilegne seg tempus enn finitthet, men uten de tyske innlærerne kunne jeg ikke ha avgjort om dette var tilfeldig eller ikke, om det kun hadde med det engelske språket å gjøre, og om jeg ville funnet det samme mønsteret i et språk der både finitthetsdistinksjonen og tempusdistinksjonen eksisterer.

Tysk har både morfologisk uttrykt tempus og morfologisk uttrykt finitthet, men selv om begge kategoriene er morfologisk uttrykt i førstespråket har de tyske innlærerne større

---

³³ Eksemplene er tatt fra Ryden et. al. (1996) fra boka *Moderne tysk grammatikk* fra side 147).

problemer med tempus enn de engelske innlærerne hadde. De engelske innlærerne hadde 15 tempusfeil, mens de tyske innlærerne hadde dobbelt så mange tempusfeil (34). Uten sammenlikningen med den tyske gruppen ville vi ikke sett denne forskjellen. Konklusjonen er likevel at for begge informantgruppene er det lettere å tilegne seg tempus enn finittet.

5.3 Forskningsspørsmål 3

I denne oppgaven har jeg sammenlignet to språkgrupper, en gruppe med engelsk som førstespråk og en med tysk som førstespråk. Begge gruppene lærer norsk som andrespråk, og i begge gruppene er det snakk om voksne innlærere av norsk som andrespråk, det vil si at alle informantene har lært norsk som andrespråk etter den kritiske perioden. Alle informantene har fått godkjent tekstene sine, noe som er et krav for å bli registrert i ASK sine registre. Årsaken til at jeg valgte kandidater fra engelsk er fordi engelsk ifølge Eides teori mangler morfologisk uttrykt finittet i hovedverb, og jeg ville undersøke om dette har noe å si for tilegnelsen av finittetskategorien. For å kunne undersøke om dette kan ha noe for seg, var jeg avhengig av å kunne sammenligne den engelske språkgruppen med en språkgruppe som har morfologisk uttrykt finittet i språket sitt. Siden dette gjelder for tysk, var dette en nyttig språkgruppe å sammenligne med de engelske innlærerne. En annen grunn til at det var ypperlig å sammenligne tysk med engelsk er at tysk har samsvarbøying, i likhet med engelsk, og det blir tydelig at samsvarbøying ikke er det samme som finittet, selv om det er tett knyttet opp til hverandre i tysk. I tysk er det nemlig kun finitte verb som blir samsvarbøyd. Men samsvar og finittet er ikke identisk med hverandre, selv om det er nært relatert.

Bakgrunnen for forskningsspørsmål 3 er altså Eides teori om at finittet bør bli regnet som en egen kategori som holdes klart adskilt fra kongruens og tempus, og hvor infinitiv, presens, preteritum og perfektum partisipp blir delt inn etter to akser: finittetsdistinksjon (finitt/ikke-finitt og tempusdistinksjon (fortid/ikke fortid).

Forskningsspørsmål 3:

3. Er det transfer fra førstespråket når det gjelder finittetsdistinksjonen?
  - Gjør de engelske innlærerne flere finittetsfeil enn de tyske innlærerne?

5.3.1 FFFH – hypotesen om uriktige funksjonelle trekk

FFFH, hypotesen om uriktige funksjonelle trekk virker som den teorien som best kan forklare resultatene jeg har funnet. FFFH mener, som nevnt tidligere, at når en andrespråksinnlærer framviser trekk i sin produksjon som ikke er målspråkslike, så skyldes dette at innlæreren har en annen mental representasjon av systemet (som for eksempel finitthetssystemet) enn det en morsmålsbruker av språket har. Hvis innlæreren lærer språket i voksen alder, vil det være visse UG-parametre som angår funksjonelle trekk som vil være utilgjengelig i andrespråket, hvis innlæreren ikke har dette trekket i førstespråket. Dette gjelder som sagt bare utolkbare trekk, tolkbare trekk vil fortsatt være tilgjengelig for parameterresetting i andrespråket. Dette innebærer at økt kompetanse ikke nødvendigvis vil bety bedre grep om kategorien. Det kan heller vise seg at andrespråksinnlæreren gjør mer feil på avansert nivå enn på begynnernivå, slik som i Hawkins og Chans (1997) studie, dersom innlæreren overfører et uriktig trekk fra førstespråket sitt (Jin og Eide, 2013). Det kan også hende at innlæringen av det funksjonelle trekket fossiliseres, dvs. at innlæreren kommer til et visst punkt der han ikke lenger gjør noen progresjon når det gjelder innlæringen av kategorien, og at innlæreren aldri får en mental representasjon som er lik det en morsmålsbruker av språket har.

Med basis i hypotesen om uriktige funksjonelle trekk (FFFH), vil jeg forvente at de engelske innlærerne har større problemer med finitthetsdistinksjonen enn tempusdistinksjonen, og at de engelske innlærerne har større problemer med finitthetsdistinksjonen enn det de tyske innlærerne har. I kapittel 5.1 konkluderte jeg med at det medførte riktighet at de engelske innlærerne hadde større problemer med finitthetsdistinksjonen enn ved tempusdistinksjonen. Totalt hadde de engelske innlærerne kun 15 tempusfeil totalt sammenlignet med 154 finitthetsfeil totalt. Denne forskjellen forklarte jeg ved å vise til at engelsk ikke har finittdistinksjon slik vi har i norsk. Det at de mangler dette trekket i førstespråket gjør det vanskelig å lære trekket i norsk som andrespråk. Jeg satte det i sammenheng med teorien fra Glahn et al. som hevder at en kategori som er vanskelig å konseptualisere, er vanskeligere å lære enn en kategori som er lett å konseptualisere. Dessuten antok jeg en komplementerende hypotese om at forskjellen mellom tempus og finitthet kan forklares ved at tempus er et tolkbart trekk, mens finitthet er et utolkbart trekk.

Når det gjelder hypotesen om at de engelske innlærerne har større problemer med finitthetsdistinksjonen enn det de tyske innlærerne har, så vi av resultatkapitlet at dette medførte riktighet. De engelske innlærerne hadde totalt 154 finittfeil, dette i stor kontrast til de tyske innlærerne som totalt hadde 71 finittfeil. Tekstene er omtrent like lange, så dette skal ikke ha noen innvirkning på resultatet. De engelske innlærerne skriver i gjennomsnitt 265,4

ord per tekst på Språkprøven og 511,08 ord på Bergenstesten. De tyske innlærerne skriver i gjennomsnitt 304,8 ord per tekst på Språkprøven, og 496,5 ord på Bergenstesten). Dette ser ut til å støtte hypotesen om uriktige funksjonelle trekk (FFFH). De tyske innlærerne er mye mer sensitive for finitthetsdistinksjonen i norsk enn de engelske innlærerne, som ikke har denne distinksjonen i førstespråket sitt.

5.3.2 Finitthetsfeil eller påvirkning fra talemålet i S2?

Noen tekster er spesielt interessante, og jeg vil bruke noe tid på disse. Tekst nr 27 h0246 er en slik tekst. Denne teksten er skrevet av en kandidat med tysk som morsmål, og ved første øyekast ser det ut som om informanten har problemer med finitthet. Denne innlæreren har 8 finittfeil i teksten sin. Det interessante imidlertid er at denne feilen er samme type feil med samme type ord absolutt hver gang. Det er brukt infinitiv i stedet for presens i hvert tilfelle og det gjelder ordet *bli*. I hvert tilfelle er verbet *bli* brukt for *blir*. Alle de andre verbene er korrekte med tanke på finitthet. I og med at det kun er *bli* som ser ut til å være et problem, kan vi diskutere om denne feilen har mindre å gjøre med manglende forståelse av finitthetskategorien, og mer å gjøre med problemer med selve ordet *bli*. Det kan tenkes at dette, som de imperativlike formene, er noe som skyldes påvirkning fra talemålet. Som trønder er det helt normalt for meg å komme med følgende setninger: “herre bi bra”, eller “bli du med eller”. I flere typer dialekter i Norge er det ikke unormalt at en sløyfer -r i *blir*, så denne feilen kan dermed skyldes påvirkning fra en eller annen dialekt, og trenger ikke å ha noe å gjøre med manglende forståelse av finitthetskategorien. Hvis det er slik at det er snakk om påvirkning fra talemålet i andrespråket, og ikke manglende forståelse av finitthetskategorien, kan vi regne med en del mindre finittfeil i oversikten, 63 feil i stedet for 71, og dermed vil finittfeil prosentvis utgjøre 30,6 % av alle feilene totalt, i stedet for 33,2 % som det vil være hvis vi tar med feilene fra denne teksten.

5.3.3 Imperativ for infinitiv og imperativ for presens

I utgangspunktet planla jeg ikke å skrive noe særlig om feilene der innlærerne brukte imperativlike former i stedet for infinitiv eller presens. Jeg ordnet disse to kategoriene fordi jeg registrerte at det var en del slike feil, og jeg ville holde de atskilt fra andre feil som f. eks. *kontekstfeil*, *passiviseringsfeil* eller *annet-feil*. Men underveis i arbeidet med tekstene oppdaget jeg et interessant mønster. Mens de engelske informantene totalt har 28 slike feil (23 *imperativ for infinitiv* og 5 *imperativ for presens*), har de tyske informantene nesten ikke slike

feil i det hele tatt. De har bare 3 feil av denne typen, der 1 av feilene er *imperativ for infinitiv* og 2 av feilene er *imperativ for presens*. 28 feil er ikke veldig signifikant i forhold til hvor mange informanttekster jeg har undersøkt. Det vil i gjennomsnitt være mindre enn 1 feil per tekst (0,7). Imidlertid er antall slike feil signifikant i forhold til de tyske informantene, siden de nesten ikke har noen slike feil i tekstene sine (0,075 feil i gjennomsnitt). Hvordan kan vi forklare denne forskjellen?

Vi kunne kanskje ha forklart det med påvirkning fra talemålet i norsk, siden infinitiv i norsk i flere dialekter får apokope, og imperativ og infinitiv blir dermed bøydt likt. Om denne teorien stemmer ville vi kanskje kunne forvente flere slike feil fra de tyske informantene også. Skjønt dette kunne kanskje tilskrives ulike personlige erfaringer. De engelske informantene har kanskje oppholdt seg et sted i Norge der apokope i infinitiv er vanlig å bruke, mens de tyske informantene ikke har oppholdt seg i slike områder i Norge.

En annen og mer plausibel teori som kan forklare forskjellen mellom de engelske og tyske informantene kan være morsmålet deres. I engelsk er verbforma i imperativ, infinitiv og presens lik, det heter f. eks. *like* i alle tilfellene. Siden engelsk ikke har forskjellige endelser i imperativ, infinitiv og presens kan dette forklare forekomsten av slike feil. Det kan se ut som de overfører systemet fra morsmålet sitt til det norske andrespråket. Det er også interessant at de fleste feilene som er gjort er *imperativ for infinitiv* (23 feil), ikke *imperativ for presens* (5 feil). Den første feiltypen er jo en slags finittfeil, siden imperativ er en finitt verbform og infinitiv er en ikke-finitt verbform. Imperativ passer riktignok ikke inn i skjemaet til Eide, siden denne verbforma ikke har tempus slik som infinitiv, presens, preteritum og perfektum partisipp har. Det er fortsatt interessant at det brukes en finitt verbform (uten tempus) for en ikke-finitt verbform (med tempus) i såpass stor grad. Dette funnet ser ut til å styrke hypotesen om at de engelske informantene har problemer med finittdistinksjonen, fordi de mangler denne distinksjonen i morsmålet sitt. Feil av typen *imperativ for infinitiv* er ikke tatt med i oversikten over finittfeil.

De tyske informantene har nesten ikke noen tilfeller der de bruker imperativlike former for infinitiv eller presens. Dette kan forklares med at imperativ ikke nødvendigvis har samme form som infinitiv eller presens på tysk. I noen tilfeller kan formen være lik, i andre ikke. Dessuten bøyes ikke imperativ kun på en måte i tysk. Verbformen bøyes på tre ulike måter avhengig av om man snakker til én person, flere personer eller bruker en høflig form. Verbet *machen* bøyes for eksempel som *mach* (til én person), *macht* (til flere personer) og

machen Sie (høflig form)³⁴. Det er altså ikke noen automatikk i at imperativ har lik form som infinitiv eller presens i tysk, og dette kan være årsaken til at de ikke har problemer med skille imperativ fra infinitiv og presens. I tillegg har de finitthetsdistinksjon i førstespråket sitt, og som vi har sett har de generelt mye mindre sammenblanding av finitte former med infinitive former enn det de engelske informantene har.

5.3.4 Oppsummering av forskningsspørsmål 3

Konklusjonen på forskningsspørsmål 3 er at mye ser ut til å dreie seg om transfer når det gjelder å beherske finitthetsdistinksjonen. Dette fremgår av sammenligningen mellom de engelske og tyske innlærerne. De engelske informantene gjør mye mer feil ved finitthetskategorien enn de tyske informantene gjør, nesten så mye som dobbelt så mange feil sammenlignet med de tyske informantene selv når *imperativ for infinitiv* holdes utenom. Dette tyder derfor på at det er transfer når det gjelder finitthetsdistinksjonen fordi tysk har denne distinksjonen i språket, mens engelsk ikke har det, og følgelig sliter de engelske informantene mye mer med å bruke finitthetskategorien korrekt, og de gjør ca. dobbelt så mange feil. Det er stor individuell variasjon i begge språkgruppene når det kommer til finitthetskategorien, men den individuelle variasjonen er størst hos de engelske innlærerne der det svinger fra 0 til 17 finitthetsfeil per tekst. Blant de tyske informantene er det mindre svingninger, men også her er det enkeltkandidater som skiller seg ut med mange finitthetsfeil. Hvorfor dette er slik er ikke helt selvsinnende, men i hvert fall i en av de tyske tekstene jeg har undersøkt kan det dreie seg om noe annet enn manglende forståelse av finitthetskategorien. I tekst 27 h0246 brukte for eksempel informanten konsekvent *bli* for *blir* og hadde ikke andre finitthetsfeil, og der konkluderte jeg med at det er sannsynlig at feilen skyldes utslag av talemålet i andrespråket, og ikke på grunn av problemer med finitthetskategorien. Selv om de tyske informantene også viser problemer med finitthetskategorien, er det ikke tvil om at de er mer sensitive for finitthetsdistinksjonen enn de engelske innlærerne, og jeg mener derfor å ha et godt grunnlag for å si at det er transfer av finitthetskategorien.

5.4 “Missing despite appearance”

FFFH tar i bruk termen “missing despite appearances” for å forklare tilfeller der andrespråksinnlærere tilsynelatende har tilegnet seg kategorier de ikke har i førstespråket. Jeg mener denne forklaringen kan brukes i oppgaven min når det kommer til *kasta*-kassen og

---

³⁴ Se <http://www.kragerovgs.no/tysk/verb.html>

modale hjelpeverb, siden dette er to kategorier der manglende forståelse av finitthet eller tempus kan kamoufleres. *Kasta*-klassen kan, som nevnt tidligere, kamuflere finitthetsfeil siden både preteritum og perfektum partisipp bøyes likt (-*et*). Modale hjelpeverb kan på sin side skjule enten finitthetsfeil eller tempusfeil, siden infinitiv og preteritum er bøyd likt. Hvis informanten for eksempel har skrevet *skulle* for *skal*, er det umulig å avgjøre om informanten har ment å bruke infinitiv og det dermed er snakk om en finitthetsfeil, eller om informanten har ment å bruke preteritum som derfor vil innebære at det er en tempusfeil det er snakk om.

Når informanten bruker *skal* for *skulle* er det mulig å avgjøre at det må være snakk om enten en tempusfeil eller en finitthetsfeil. Det er imidlertid ikke mulig å observere om informanten har gjort feil eller ikke om han eller hun bruker verbformen i infinitiv eller preteritum, siden de er bøyd likt. Dermed kan det hende at informanten har dårligere forståelse av både tempuskategorien og finittkategorien enn det er mulig å observere, siden vi ikke har tilgang til tankene til informanten, og bare kan vurdere det vi ser, nemlig tekstproduksjonen (performansen).

Nedenfor viser jeg *annet*-feil der det enten er snakk om tempusfeil eller finitthetsfeil. Dette er alle modalverbfeilene jeg har funnet til sammen i de 80 tekstene jeg har analysert (alle feilene som er listet opp her er fra tekster fra de tyske informantene):

17. Marketingen er planlagt slik at man **skulle** alltid ha det nyeste modellet (tekst 1 s0026).
18. Jeg **kunne** forestille meg at et barn får lyst til å høre mer om de interessante emnene Peter snakker om (tekst 20 s0915).
19. Jeg husker godt den dagen da jeg fikk bilen min, fordi jeg visste: nå behøver jeg ikke lenger stå opp så tidelig for å komme på jobb, **kunne** dra på handletur eller kino uten stor planlegging og mye mer. (tekst 28 h0249).
20. Selvfølgelig **ville** jeg også valge mellom de andre alternative kollektivtransport som T-ban osv., når jeg har muligheten. (tekst 33 h0283).

Eksemplene over viser alle tilfellene der bruken av modale hjelpeverb gjør det umulig å skjelve mellom tempusfeil og finitthetsfeil. I alle tilfellene er det brukt ei infinitiv- eller preteritumsform i stedet for presens. I eksempel 17 er det brukt *skulle* i stedet for *skal*, i 18 og 19 er det brukt *kunne* i stedet for *kan* og i eksempel 20 er det brukt *ville* i stedet for *vil*. Oversikten min over finitthetsfeil og tempusfeil vil slik ikke være komplett siden disse feilene kamuflerer hvilken type feil det er snakk om, men totalt sett vil ikke dette ha noe å si noe for

forskningsspørsmålene mine, siden det ikke er så mange slike feil. De tyske informantene ville fortsatt hatt mye mindre feil ved finitthetskategorien enn de engelske informantene har, selv om alle disse feilene hadde vist seg å være finitthetsfeil.

Da er det heller et større problem med *kasta*-klassen, siden denne bøyingskategorien kan skjule mange finitthetsfeil. I denne sammenhengen vil jeg også nevne feil jeg har kalt leksikalske feil. Et eksempel er i en tekst der innlæreren skrev *nevnet* for *nevnt*. Jeg valgte å kalle denne feilen, og lignende feil, for leksikalske feil, siden det virker som om innlæreren har problemer med bøyingen av svake verb, og har bøyed verbet etter *kasta*-klassen i stedet for *lyste*-klassen. Dette ville ikke være så usannsynlig siden *kasta*-klassen er den største og mest produktive bøyingsklassen, og dermed er den bøyingsklassen som enklest å lære seg. Det er imidlertid en sjanse for at slike feil kan kamuflere finitthetsfeil. Siden vi ikke har tilgang til den mentale grammatikken til innlæreren, kan vi ikke vite om innlæreren har forsøkt med preteritumsform for en perfektumsform eller motsatt. *Kasta*-klassen og leksikalske feil kan altså kamuflere finitthetsproblemer, mens bruken av modale hjelpeverb kan skjule problemer med tempus eller finitthet. Jeg kan uansett bare forholde meg til synlige feil jeg finner i tekstproduksjonen, men jeg ville nevne disse verbkategoriene for å vise at studiet av performansen til innlærerne har sine klare begrensninger.

5.5 Tredjespråksproblematikk angående finitthet

I kapittel 2 diskuterte jeg en artikkel av Ute Bohnacker (2006) der hun undersøkte V2 i voksnes andrespråk. Hun undersøkte som nevnt en gruppe svenske innlærere som lærte seg tysk som andrespråk. Det interessante med undersøkelsen var at de svenske innlærerne grovt sett delte seg inn i to grupper, en som behersket V2 og en som ikke behersket V2. De som ikke behersket V2 hadde lært engelsk fra før, mens de som ikke hadde problemer med V2 hadde ikke lært engelsk. Konklusjonen til Bohnacker var derfor at engelskkunnskapen påvirket innlæringen av tysk.

På bakgrunn av denne undersøkelsen ville jeg finne ut om jeg kunne finne et lignende mønster ved testpersonene jeg har undersøkt, men nå med finitthet. Engelsk har ikke (stort sett) morfologisk uttrykt finitthet, i motsetning til norsk og tysk som har morfologisk uttrykt finitthet. Jeg ville på bakgrunn av Bohnackers undersøkelse se om de tyskspråklige informantene hadde lignende problemer som de svenske informantene, bare nå overført på tilegnelsen av finitthetsdistinksjonen. Kan det være slik at de tyske innlærerne har større

problemer med finitthetsdistinksjonen hvis de har lært engelsk fra før? Eller har forkunnskaper om engelsk ingenting å si?

Jeg har sett på alle de tyske tekstene, både fra Språkprøven og fra Bergenstesten, og jeg fant bare to tekster som var skrevet av kandidater som ikke hadde lært engelsk. Disse to tekstene, tekst 3 s0030 og 15 s0440 hadde riktignok nesten ingen finitthetsfeil, den første hadde 1 feil, mens den andre hadde 0, men alle de resterende 38 informantene hadde lært engelsk fra før, og dette hadde tilsynelatende ingenting å si for antallet finitthetsfeil de gjorde. Selv om V2 og finitthet er tett knyttet opp til hverandre, fant jeg altså ikke evidens for et liknende mønster som Bohnacker observerte i studiet sitt. Dette kan tyde på at engelskforkunnskaper ikke påvirker innlæringen av finitthetskategorien, skjønt det kan være andre faktorer som spiller inn. Jeg kunne kanskje ha fått et annet resultat hvis jeg hadde undersøkt flere informanter som ikke hadde engelskforkunnskaper, men dette har, som nevnt tidligere, ikke vært et fokus i denne oppgaven.

Avslutning

Fokuset for denne undersøkelsen har vært tempussystemet og finitthetssystemet i det skriftlige mellomspråket til engelske og tyske informanter som har bestått *Språkprøven* eller *Bergenstesten* (høyere nivå).

Basert på det teoretiske grunnlaget for undersøkelsen har jeg stilt tre forskningsspørsmål til materialet. Forskningsspørsmålene har lagt grunnlaget for å granske om morsmålet har påvirket tilegnelsen, og spesielt om det er transfer når det kommer til finitthet. For å svare på de tre forskningsspørsmålene har jeg brukt skjemaet til Eide (2009) der infinitiv, i motsetning til det tradisjonelle synet, blir regnet som ei verbform som har tempus på lik linje med presens, preteritum og perfektum partisipp.

For å svare på forskningsspørsmålene har jeg utført ulike kvantitative målinger på materialet, og jeg har også studert hver enkelttekst kvalitativt. Resultatene av analysen kan oppsummeres slik:

- Tempus utgjør lite eller ingen problemer for verken de engelske eller tyske innlærerne. De engelske innlærerne har totalt 15 tempusfeil, og i over halvpartene av tekstene, 27 tekster, var det ingen tempusfeil overhodet, 2 av tekstene hadde 2 tempusfeil hver, og de resterende 11 tekstene hadde en tempusfeil hver. De tyske innlærerne hadde heller ikke store problemer med tempus, totalt var det 34 tempusfeil. I over halvparten av tekstene, 26 tekster, var det ingen tempusfeil. I 4 av tekstene var det en tempusfeil per tekst, i 4 av tekstene var det to tempusfeil hver, i 5 av tekstene var det 3 tempusfeil hver, og i 1 tekst var det hele 5 tempusfeil.
- Finitthet utgjør større problemer enn tempus, for både de engelske og tyske innlærerne, de engelske innlærerne har 15 tempusfeil mot 154 finitthetsfeil, mens de tyske innlærerne har 31 tempusfeil mot 71 finitthetsfeil.
- De tyske innlærerne har betydelig mindre problemer med finitthet enn de engelske innlærerne har. De engelske innlærerne har omtrent 50% mer feil ved finitthet enn de tyske innlærerne, og de har flere tempusfeil der de bruker preteritum for presens perfektum eller presens perfektum for preteritum.

I forskningsspørsmål 1 ville jeg undersøke om oppholdstid i Norge påvirket forekomsten av feil hos innlærerne, i og med at det er en vanlig antagelse i andrespråklitteraturen at

innlærere blir mer avanserte i andrespråket desto lengre de har oppholdt seg i landet. Jeg ville derfor undersøke om dette gjaldt informantene i oppgaven min, og se om informantene gjorde færre feil desto lengre de hadde oppholdt seg i Norge. Dette gjorde jeg både ved å sammenligne gruppene innad og med hverandre. Jeg repeterer her tabellen fra kapittel 5.1.1:

Engelske informanter		
	Språkprøven	Bergenstesten
Antall ord	5308	10221
Antall verb	1073	2198
Antall feil	140	159
Prosent feil	13,05	7,23
Antall finittfeil	67	87
Prosent finittfeil	47,86	54,72
Antall tempusfeil	8	7
Prosent tempusfeil	5,71	4,40
Gj. Snitt opphold	2,1 år	3,15 år

Tyske informanter		
	Språkprøven	Bergenstesten
Antall ord	6096	9930
Antall verb	1223	1890
Antall feil	78	131
Prosent feil	6,38	6,93
Antall finittfeil	24	47
Prosent finittfeil	30,77	35,88
Antall tempusfeil	22	12
Prosent tempusfeil	28,21	9,16
Gj. Snitt opphold	1,6 år	1,95 år

Som vi så ved disse tabellene er det stort sett gjort flere feil hos de som tok *Bergenstesten* enn de som tok *Språkprøven*, på tross av at de som tok *Bergenstesten* generelt sett har oppholdt seg lengre i Norge enn de som tok *Språkprøven*. Dette gjelder både innad i gruppene, og når vi sammenligner den engelske språkgruppen med den tyske språkgruppen. Selv om de tyske innlærerne totalt sett har oppholdt seg kortere i Norge enn de engelske innlærerne, gjør de færre feil (bortsett fra tempusfeil, der gjør de tyske innlærerne dobbelt så mange feil som de engelske innlærerne). Som jeg har diskutert tidligere kan dette funnet ha mange forklaringer. Lengre oppholdstid i Norge trenger ikke nødvendigvis å bety at innlærerne behersker norsk bedre, siden de ikke nødvendigvis har måttet bruke norsk før de startet med norskkurs. Dessuten er tekstene skrevet ved *Bergenstesten* atskillig lengre enn tekstene skrevet ved *Språkprøven*, og dette ser ut til å ha mer å si for antallet av feil enn oppholdstid i Norge, i og med at lengre tekster betyr at det er større sjanser for å skrive feil. Konklusjonen på forskningsspørsmål 1 er derfor at oppholdstid i Norge ikke ser ut til å ha noe å si for hvor avanserte innlærerne er i mellomspråket sitt (i hvert fall ikke i mitt utvalg).

I forskningsspørsmål 2 ville jeg undersøke om det var lettere for innlærerne å tilegne seg tempus enn finitthet. Utgangspunktet for denne hypotesen var teorien fra Glahn et. al. (2001) om at det er enklere å tilegne seg konseptuelle kategorier enn kategorier der det er vanskelig å konseptualisere hva som ligger i kategorien. I Glahn et. al. sin studie ble numerus og genus sammenlignet, og numerus ble regnet som å være en mer konseptuell fattbar kategori enn det genus er. Jeg overførte dette systemet på tempus og finitthet, siden tempus kan sies å være en mer konseptuell fattbar kategori enn det finitthet er.

For å besvare forskningsspørsmål 2 undersøkte jeg om innlærerne gjorde signifikant færre tempusfeil enn finitthetsfeil, og om dette gjaldt både de engelske innlærerne og de tyske innlærerne. I tillegg noterte jeg meg om de engelske og tyske innlærerne gjorde like lite tempusfeil.

Kort oppsummert viste det seg at tempuskategorien utgjorde mindre problemer enn finittkategorien hos begge språkgruppene. De engelske innlærerne hadde 154 finittfeil, men kun 15 tempusfeil. De tyske innlærerne hadde 71 finittfeil, og 34 tempusfeil. Årsaken til at tempus tilsynelatende ser ut til å være lettere å tilegne seg enn finittkategorien, har jeg forklart med at tempus er en kategori det kan sies å være lettere å konseptualisere enn finitthetskategorien. Jeg åpnet også for muligheten at forskjellen mellom tempusfeil og finittfeil, kan skyldes at tempus er et tolkbart trekk, mens finitthet er et utolkbart trekk. Skjønt forskjellen mellom tempus og finitthet kan rett og slett forklares med at begge språkgruppene har denne kategorien i morsmålet sitt. Jeg ville imidlertid forventet at de tyske innlærerne

hadde omtrent like mange finittfeil som tempusfeil hvis dette stemte, siden de har begge disse kategoriene morfologisk uttrykt i morsmålet sitt. Dette stemmer ikke. De har dobbelt så mange finittfeil som tempusfeil. Dermed kan det hende at forskjellen mellom tempus og finittethet er basert i at tempus er en mer konseptuelt fattbar kategori enn det finittethet er.

Det var litt overraskende at de tyske innlærerne hadde såpass mange flere tempusfeil enn de engelske innlærerne hadde (34 tempusfeil hos de tyske innlærerne mot 15 tempusfeil hos de engelske innlærerne). Dette har jeg forklart med at tempussystemet i norsk og tysk skiller seg fra hverandre. I norsk brukes for eksempel presens perfektum om hendelser i inneværende syklus, mens preteritum brukes om hendelser i foregående syklus. I tysk kan presens perfektum brukes om hendelser både i inneværende syklus og foregående syklus. Siden tysk ikke har distinksjonen presens perfektum/preteritum som vi har i norsk kan dette føre til at tyske innlærere bruker presens perfektum for preteritum, og preteritum for presens perfektum. I tillegg hadde de tyske innlærerne en del tempusfeil der de brukte presens for preteritum, disse feilene utgjorde halvparten av alle tempusfeilene i det tyske datamaterialet. Dette har jeg forklart med at bruk av tempus ikke alltid er likt i norsk og tysk. I noen sammenhenger brukes det presens i tysk der det i norsk brukes presens perfektum eller preteritum.

I forskningsspørsmål 3 spurte jeg om det var transfer fra førstespråket når det gjelder finittethetsdistinksjonen, og jeg undersøkte denne teorien ved å sammenligne engelske og tyske innlærere med hverandre. Bakgrunnen for forskningsspørsmålet var Eides teori om at finittethet bør bli regnet som en egen kategori som holdes klart adskilt fra kongruens og tempus, og hvor infinitiv, presens, preteritum og perfektum partisipp blir delt inn i to kategorier: finittethetsdistinksjon (finitt/ikke-finitt) og tempusdistinksjon (fortid/ikke fortid).

Når jeg sammenlignet de engelske innlærerne med de tyske innlærerne, oppdaget jeg at de engelske innlærerne gjorde dobbelt så mange finittfeil som de tyske innlærerne, 154 finittfeil hos de engelske innlærerne mot 71 finittfeil hos de tyske innlærerne. Dette funnet har jeg forklart med transfer. De tyske innlærerne er mer sensitive for finittkategorien og ser ut til å overføre denne kategorien fra morsmålet sitt, mens de engelske innlærerne stort sett mangler morfologisk uttrykt finittethet på verb, og gjør derfor flere finittfeil enn de tyske innlærerne.

Både tempusfeil og finittfeil i datamaterialet mitt kan i stor grad forklares av transfer, og det er egentlig overraskende i hvor stor grad jeg finner skiller i innlæringen basert på informantenes morsmål.

Litteraturliste

- Berggreen, H. og Tenfjord, K. (1999). *Andrespråkslæring*. Oslo: Gyldendal.
- Bley-Vroman, R. W. (1989). What is the logical problem of foreign language learning? In S. Gass, and J. Schachter, editors, *Linguistic perspectives on second language acquisition*. Cambridge: Cambridge University Press, 41–68.
- Bohnacker, U. (2006). “When Swedes begin to learn German: from V2 to V2” I *Second Language Research* 22, 4: 443-486.
- Bybee, J., Perkins, R., og Pagliuca, W. (1994). *The evolution of grammar – Tense, Aspect and Modality in the languages of the world*. Chicago: The university of Chicago Press.
- Clahsen, H. og Muysken, P. (1986): The availability of Universal Grammar to adult and child learners – a study of the acquisition of German word order. *Second Language Research* 2, 93–119.
- Comrie, B. (1985). *Tense*. New York: Cambridge University Press.
- Dahl, Ö. (1985). *Tense and Aspect Systems*. Oxford: Blackwell.
- Dalen, A. (2008). Trøndermåla fra vår tid og tilbake til reformasjonen. A. Dalen, J. R. Hagland, S. Hårstad, H. Rydving, O. Stemshaug og K. Overskaug (Red.). *Trøndersk språkhistorie. Språkforhold i ein region*. Ss. 13-249. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.
- Eide, K. M. (2013). The Norwegian present perfect and the simple past: An “immediate vs. remote past” distinction (kommer).
- Eide, K. M. (2012). Om tempus og aspekt i norsk. Enger, Hans-Olav, Jan Terje Faarlund og Kjell Ivar Vannebo (Red). *Grammatikk, bruk og norm*. (1. utg. ss 57-78) Oslo: Novus forlag.
- Eide, K. M. (2009): “Finiteness: The haves and the have-nots.” I Alexiadou, Artemis, Jorge Hankamer, Thomas McFadden, Justin Nuger and Florian Schäfer (eds.): *Advances in Comparative Germanic Syntax. Linguistik Aktuell/Linguistics Today* 141, 357–390. Philadelphia: John Benjamins.
- Faarlund, J. T., Lie, S., og Vannebo, K. I. (2006). *Norsk referansegrammatikk* (4.utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Flynn, S. (1987): *A parameter-setting model of L2 acquisition: experimental studies in anaphora*. Dordrecht: Reidel.

- Glahn, E., Håkansson, G., Hammarberg, B., Holmen, A., Hvenekilde, A., and Lund, K. (2001). "Processability in Scandinavian Second Language Acquisition", *Studies in second language acquisition*, Volume 23 Number 3, s. 389-416.
- Goad, H., White, L., og Steele, J. (2003). Missing inflection in L2 acquisition: defective syntax or L1-constrained prosodic representation? *Canadian Journal of Linguistics* 48: 243-263.
- Goad, H. og White, L. (2006). Ultimate attainment in interlanguage grammars: a prosodic approach. *Second Language Research* 22: 243-268.
- Hagen, J. E. (2001). "Finittkategoriens kritiske karakter i norsk som andrespråk" i Golden, A. og Uri, H.(red). *Andrespråk, tospråklighet, norsk*. Oslo: Unipub.
- Hawkins, R. og Chan, C.Y.-H. (1997). The partial availability of Universal Grammar in second language acquisition: The "failed functional features hypothesis". *Second Language Research* 13: 187-226.
- Hawkins, R. (2004). Revisiting *wh*-movement: The availability of an uninterpretable [wh] feature in interlanguage grammars. Cascadilla Proceedings Project. Somerville, MA: Cascadilla Press.
- Helland, A.-K. (2005). *I møtet med eit tempusprominent språk – ei undersøking av mellomspråka til vietnamesiske norskinnlærarar*. Hovedoppgave: Universitetet i Bergen.
- Helland, A.-K. (2010). Aspekthypotesen i norsk innlærarspråk. Johansen, H., Golden, A., Hagen, J. E. og Helland, A.-K. (Red.) *Systematisk, variert, men ikke tilfeldig*. (1. utg.) ss. 175-189. Oslo: Novus forlag.
- Helland, A.-K. (2013). *Grammatical encoding of past time in L2 Norwegian – the roles of L1 influence and verb semantics*. Doktorgradsavhandling: Universitetet i Bergen.
- Jarvis, S. (2000). Methodological Rigor in the Study of Transfer: Identifying L1 Influence in the Interlanguage Lexicon. *Language Learning* 50 (2), s. 245-309.
- Jin, F. og Eide, K. M. (2013a). De nyeste teoriene. Kapittel fra Norsk andrespråkssyntaks (kommer), Eide, K. M. (red.), Bidrag fra Busterud, G., Eide, K. M., Husby, O., Jin, F., og Åfarli, T.
- Jin, F. og Eide, K. M. (2013b). Tilegnelse av nominale kategorier. Kapittel fra Norsk andrespråkssyntaks (kommer), Eide, K. M. (red.), Bidrag fra Busterud, G., Eide, K. M., Husby, O., Jin, F. og Åfarli, T.

- Johannessen, J. B. (Red.). (2003) Innsamling av språklige data: Informanter, introspeksjon og korpus. *På språkjakt – problemer og utfordringer i språkvitenskapelig datainnsamling*. (1. utg.) ss. 133-171. Oslo: Unipub.
- Johansen, H. (2010). Kontroll, Analyse, Reliabilitet, Innlærerkorpus og Transfer – Slik Egner seg Korpus til Studier av Transfer hos Innlærere. Johansen, H., Golden, A., Hagen, J. E., og Helland, A.-K. (Red.) *Systematisk, variert, men ikke tilfeldig*. (1. Utg.) ss. 160-174). Oslo: Novus forlag.
- Julien, M. (2001). The syntax of complex tenses. *The Linguistic Review* 18: 125-167.
- Lardiere, D. (1998). Dissociating syntax from morphology in a divergent end-state grammar. *Second Language Research* 14: 359-375.
- Rydén, K., Wengse, I., Wistam, A.-L., Winther, R. (1996). *Moderne tysk grammatikk*. Oslo: Aschehoug.
- Schachter, J. (1988): Second language acquisition and its relationship to Universal Grammar. *Applied Linguistics* 9, 219–235.
- Schachter, J. (1989): Testing a proposed universal. In Gass, S. og Schachter, J., editors, *Linguistic perspectives on second language acquisition*. Cambridge: Cambridge University Press, 73–88.
- Schwartz, B. D. og Sprouse, R. A. (1996). L2 cognitive states and the Full Transfer/Full Access model. *Second Language Research* 12, 40–72.
- Selinker, L. (1972). Interlanguage. *International Review of Applied Linguistics* 10, 209-231.
- Sharwood Smith, M. (1994). *Second Language Learning: Theoretical Foundations*. London: Longman.
- Skjækkeland, M. (1997). *Dei norske dialektane. Tradisjonelle særdrag i jamføring med skriftmåla*. Kristiansand: Høyskoleforlaget AS.
- Smith, N. V. og Tsimpli, I. M. (1995): *The mind of a savant: language learning and modularity*. Oxford: Blackwell.
- Stowell, T. (1995). What do the present and past tenses mean? I *Temporal reference, aspect and actionality*, Vol. 1, *Semantic and syntactic perspectives*, P. M. Bertinetto, V. Bianchi, J. Higginbotham og M. Squartini (Eds), 381-396. Torino: Rosenberg og Sellier.
- Tenfjord, K. (1997). *Å ha en fortid på vietnamesisk. En kasusstudie av fire vietnamesiske språkinnlæreres utvikling av grammatisk fortidsreferanse og perfektum*. Dr.art-avhandling: Universitetet I Bergen.

- Tenfjord, K., Hagen, J. E., og Johansen, H. (2009). Norsk andrespråskorpus (ASK) – design og metodiske forutsetninger. *NOA norsk som andrespråk, årgang 25*, 52-81.
- White, L., Valenzuela, E., Kozłowska-Macgregor, M., og Leung, Y.-K. I. (2004). Gender number agreement in nonnative Spanish. *Applied Psycholinguistics 25*: 105-133.
- White, L. (1986): Implications of parametric variation for adult second language acquisition: an investigation of the pro-drop parameter. In Cook, V. J., editor, *Experimental approaches to second language acquisition*. Oxford: Pergamon Press, 55–72.

Nettsider:

ASK – Norsk andrespråskorpus. Lastet ned 9. april, 2014, fra <http://gandalf.uib.no/ask/ask>

Norske dialekter - Lastet ned 13. mars, 2014 fra http://noddi.com/Presentasjoner/Dialeter_NODDI.pdf

Ranværing - Lastet ned 13. mars, 2014 fra <http://nn.wikipedia.org/wiki/Ranv%C3%A6ring>

Test i norsk - høyere nivå, (Bergenstesten). Lastet ned 9. april, 2014, fra <http://intera.no/norskprover/bergenstesten/>

Tysk – Verb. Lastet ned 13.mars, 2014 fra <http://www.kragerovgs.no/tysk/verb.html>

Vedlegg

Oversikt over tekstene til de engelskspråklige testpersonene

1. <u>s0317</u>	21. <u>h0555</u>
2. <u>s0303</u>	22. <u>h0271</u>
3. <u>s0738</u>	23. <u>h0470</u>
4. <u>s0230</u>	24. <u>h0585</u>
5. <u>s0290</u>	25. <u>h0566</u>
6. <u>s0324</u>	26. <u>h0182</u>
7. <u>s0219</u>	27. <u>h0621</u>
8. <u>s0330</u>	28. <u>h0550</u>
9. <u>s0356</u>	29. <u>h0241</u>
10. <u>s0305</u>	30. <u>h0464</u>
11. <u>s0338</u>	31. <u>h0507</u>
12. <u>s0311</u>	32. <u>h0549</u>
13. <u>s0012</u>	33. <u>h0469</u>
14. <u>s0325</u>	34. <u>h0573</u>
15. <u>s0302</u>	35. <u>h0613</u>
16. <u>s0318</u>	36. <u>h0428</u>
17. <u>s0228</u>	37. <u>h0169</u>
18. <u>s0308</u>	38. <u>h0255</u>
19. <u>s0188</u>	39. <u>h0412</u>
20. <u>s0335</u>	40. <u>h0623</u>

Oversikt over tekstene til de tyskspråklige testpersonene

<u>1. s0026</u>	<u>21. h0206</u>
<u>2. s0027</u>	<u>22. h0211</u>
<u>3. h0030</u>	<u>23. h0224</u>
<u>4. s0060</u>	<u>24. h0225</u>
<u>5. s0063</u>	<u>25. h0244</u>
<u>6. s0121</u>	<u>26. h0245</u>
<u>7. s0123</u>	<u>27. h0246</u>
<u>8. s0124</u>	<u>28. h0249</u>
<u>9. s0429</u>	<u>29. h0250</u>
<u>10. s0430</u>	<u>30. h0258</u>
<u>11. s0431</u>	<u>31. h0277</u>
<u>12. s0432</u>	<u>32. h0280</u>
<u>13. s0437</u>	<u>33. h0283</u>
<u>14. s0439</u>	<u>34. h0293</u>
<u>15. s0440</u>	<u>35. h0296</u>
<u>16. s0441</u>	<u>36. h0297</u>
<u>17. s0442</u>	<u>37. h0303</u>
<u>18. s0451</u>	<u>38. h0310</u>
<u>19. s0455</u>	<u>39. h0312</u>
<u>20. s0915</u>	<u>40. h0314</u>